

www.politikin-zabavnik.co.yu

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

27. 4. 2007. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIX • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2881

BIH
Македонија
Slovenija
Sverige
USA
Hrvatska
Црна Гора

2.40 KM
75.00 DEN
500.00 SIT (2.09 EUR)
28.00 SEK
3.50 USD
12.00 KN
1.20 EUR

ISSN 0032-339-X

02881

9 770032 339010
PRINTED IN SERBIA

СУДБИНА
КОЈУ
НЕ ТРЕБА
ЗАБОРАВИТИ

ПЕГЛАЊЕ ЈЕ

ОПАСАН
ЛОСАО

ЈАПАН ЗА 99 ДИН.

СТРИП

РЕКВИЈЕМ

За све од 7 до 107!

Мартин Грчић 2006

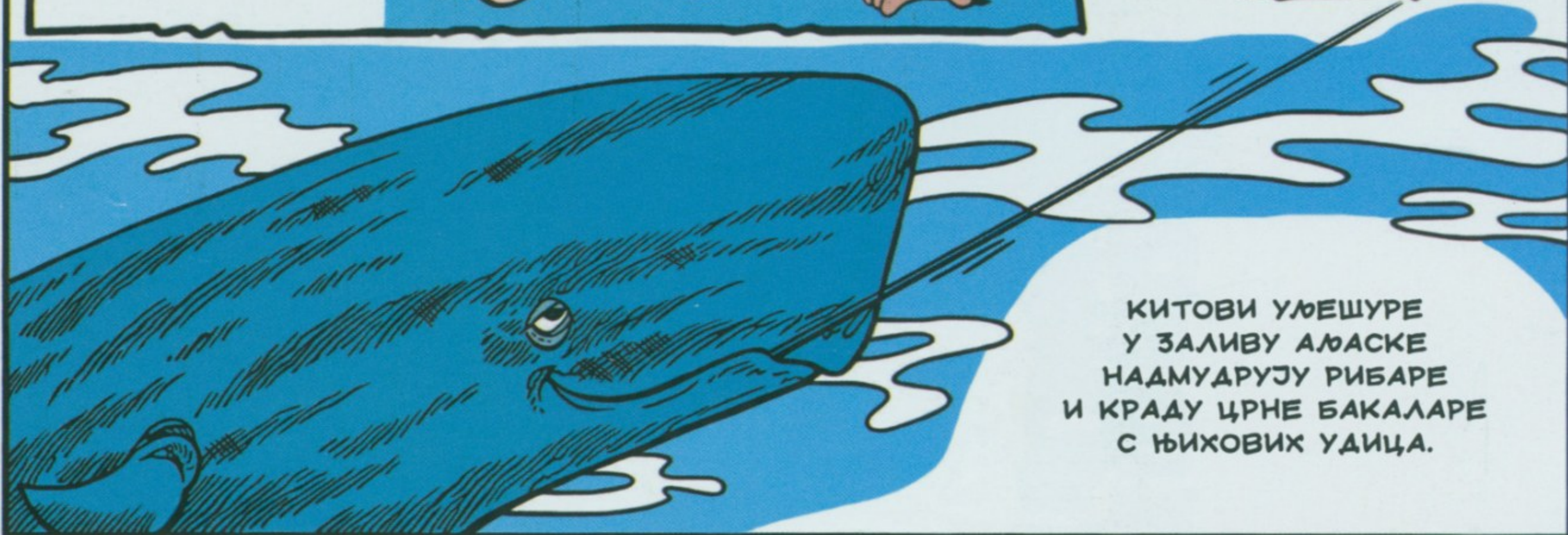
Фирма

Веровали или не!

ЧАСОВЕ ЈОГЕ
КОЈЕ ЗАЈЕДНО
ПОХАЂАЈУ ЉУДИ
И ЊИХОВИ ПСИ,
У ТРАЈАЊУ
ОД 30 МИНУТА,
ДРЖИ ХЕДЕР
СТИВЕНС ИЗ
ЗАПАДНОГ
ХОЛИВУДА
У КАЛИФОРНИЈИ.

728 КАМЕНЧИКА
ИЗ БУБРЕГА
МАНГИЛАЛА ЦАИНА
ИЗВАДИО ЈЕ У
БОЛНИЦИ РАЏАСТАН
У АХМЕДАБАДУ,
У ИНДИЈИ, ДОКТОР
ДЕЛИП ШАХ.

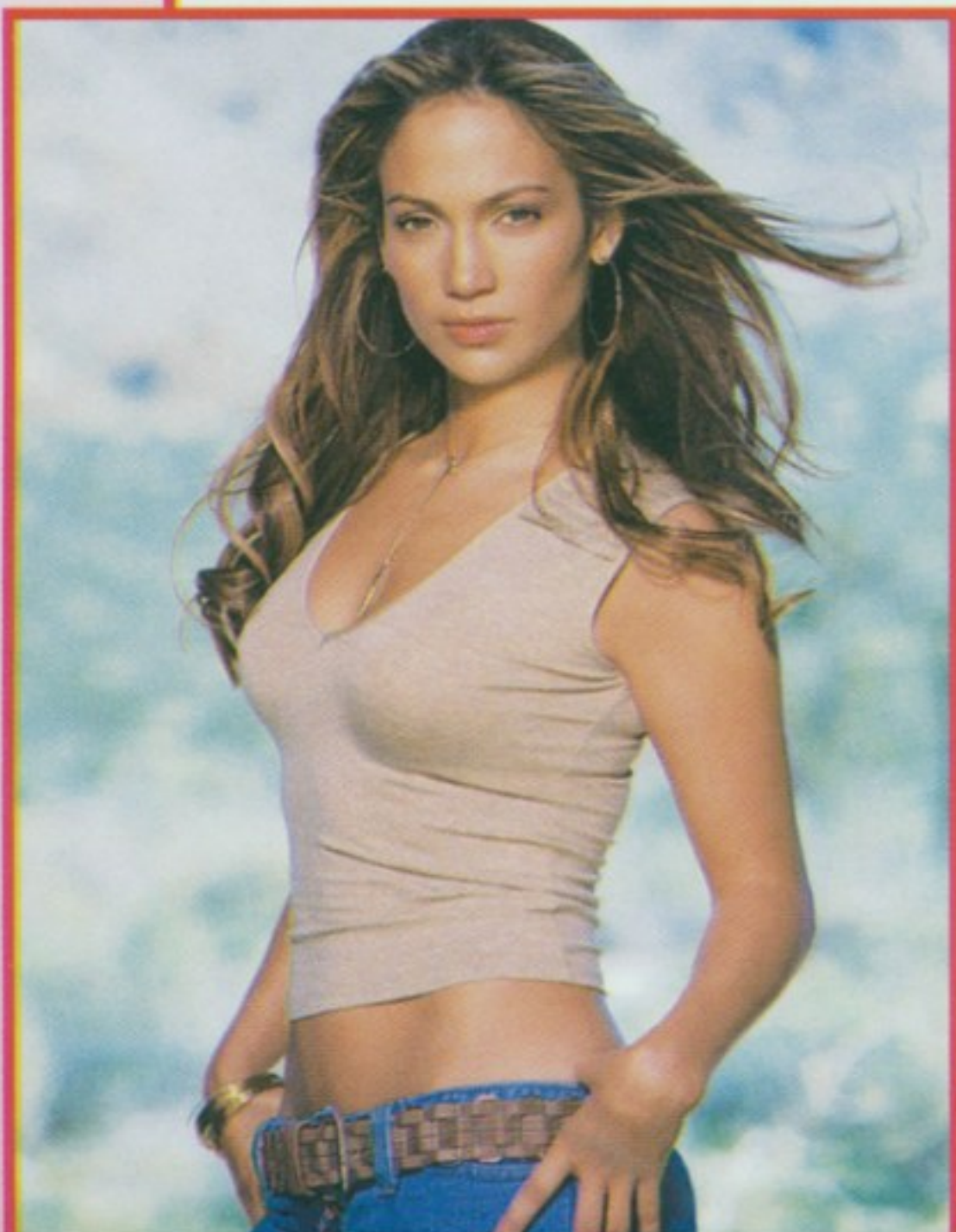

КИТОВИ УЉЕШУРЕ
У ЗАЛИВУ АЉАСКЕ
НАДМУДРУЈУ РИБАРЕ
И КРАДУ ЦРНЕ БАКАЛАРЕ
С ЊИХОВИХ УДИЦА.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

... **Денифер Лопез**, прослављена америчка глумица и певачица, прикључила се добровољцима, јавним личностима, који се боре против анорексије и труде се да се и у САД укину мали бројеви женске одеће ■

... **француски** супербрзи воз (TGV) оборио је сопствени рекорд стар седамнаест година – 515 km/h. Почетком априла, на прузи између Париза и Стразбура достигао је брзину од 574,8 km/h ■

... **геном** човека две стотине пута мањи је од генома амебе ■

... **тим** научника са Универзитета у Копенхагену успео је да усаврши једноставан поступак за мењање крвних група А, Б и АБ у нулту – помоћу бактеријских ензима. Њихово откриће могло би да реши несташицу резерви крви, пошто би се омогућило повећање залиха нулте групе коју сви могу да приме ■

... **Даша Илић**, ученица осмог разреда основне школе „Доситеј Обрадовић“, и ове године је, баш као и прошле, освојила „Златну сире-

ну“ на истоименом дечијем певачком такмичењу које се сваког пролећа одржава у Београду. Даша је певала баладу „Moon River“ Хенрија Манчинија и Џонија Мерсера, славну песму из филма „Доручак код Тифанија“ Блејка Едвардса ■

... **Џејмс** Мареј Спенглер, човек који је 1906. године изумео усисивач са усправном дршком и кесом, био је алергичан на прашину ■

... **први** пут у историји, од 3. априла ове године, замак Виндзор, седиште енглеских краљевских породица у последњих 900 година, обезбеђују жене војници које чине 40 одсто састава Краљевске јединице чији је командир такође жена – мајор Ерика Бриџ ■

... **више** од двадесет милиона људи у државама Гуџарату и Махараштра у Индији говоре гуџарати. Овај језик води порекло од древног индоевропског језика ■

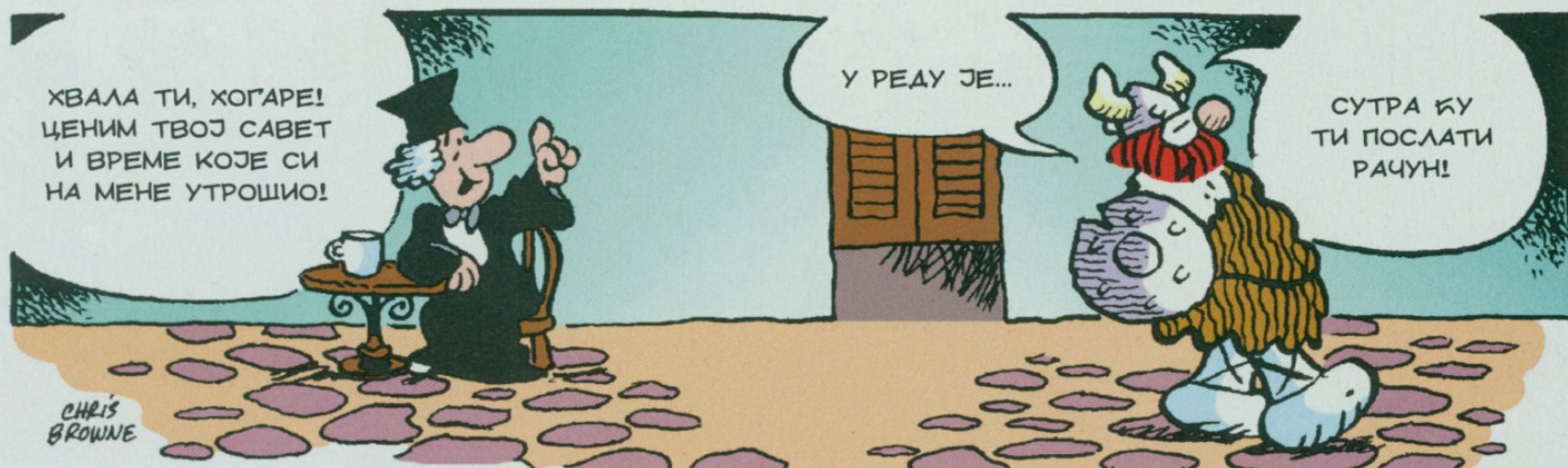
... **досад** највећа измерена брзина лета сивог сокола, који се сматра најбржом птицом на свету, износи 320 km/h ■

... **утакмици** Бразил – Уругвај, одиграној на Светском првенству 1950. године на стадиону „Маракана“ у Рио де Жанеиру, присуствовало је чак 199.854 гледаоца. То је за сада најпосећенија фудбалска утакмица у историји овог спорта ■

... **празилук** је, како се у Европи веровало, био сигурна заштита од рана ■

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

СУДБИНА
КОЈУ
НЕ ТРЕБА
ЗАБОРАВИТИ

УДРИ, АКО

Маргарита Магдалена рођена је 8. јуна 1875. године у француском месту Егорану, код Бордоа, у имућној римокатоличкој породици. Познато је да се њен отац звао Шарл Соаје (Soyer) и да је имала и једну сестру која је отишла у манастир. Маргарита је у младости заволела једног младића, Јеврејина, и одлучила да се с њим тајно венча. Тада је то било незамисливо. Њен ујак, који је био бискуп, издејствовао је да се тај брак поништи, а сироту девојку, разочарану и тужну, затворили су у кућу, помно мотрећи на сваки њен корак. Минулу пустоловину више нико није помињао. Године су пролазиле а Маргарита је, спустивши завесу на свет око себе, била чврсто решена да се више никад не удаје.

Била је већ у зрелим годинама кад је избио Први светски рат и она је одлучила да добровољно оде на

ратиште. Сем живота до кога јој одавно већ није било стало, није више имала шта да изгуби. Сведочења потврђују да је чинила чуда од јунаштва и да је, као болничарка, доспела на Солунски фронт. Ту је неговала најтеже болеснике оболеле од разних заразних болести. И онда се десио случај који јој је одредио судбину.

На њеним рукама дуго и болно умирао је српски капетан Небојша Ђорђевић. Не знајући више како да му помогне, бојажљиво га је упитала шта још може да учини за њега. У његовим очима заискрила је нада и он је замолио да му обећа да ће се, ако прездрави, удати за њега. Верујући да испуњава последњу жељу човека на смрти, дала му је реч. И, догодило се чудо. Капетан Ђорђевић је оздравио и од Маргарите затражио да испуни своје обећање. Пристала је без речи.

На Солунском фронту капетан Небојша Ђорђевић умирао је на рукама болничарке Маргарите Магдалене. Мада је знала само француски, обећала му је да ће одржати реч...

Након рата брачни пар настанио се у Шапцу и започео тежак живот. Капетан је био инвалид с веома малом пензијом јер се тада сматрало да се борба за слободу не наплаћује. Разочаран и немоћан, све чешће је тражио утеху у пићу и за све своје невоље, посебно кад би мало више попио, оптуживао је жену. Често ју је и тукао. Маргарита је дуго ћутке подносила понижења верујући да ће се капетан на крају ипак смирити.

Једном приликом, дошавши касно кући у свом већ уобичајеном стању, кренуо је поново да је оптужује за све и свашта. Није ни приметио да је Маргарита била

свечано обучена и да јој је на прсима блистало ордење, српско и француско, које је добила за ревност и самопожртвовање исказано у рату. А кад је замахнуо да је, како је то често знао да чини, удари штапом, Маргарита се испрсила испред њега и готово заповедничким гласом рекла: „Не смеш да ме удариш! Ја сам се борила за твој народ! Видиш ли ова одликовања?!” Капетан је слушао разрогачених очију и потом се немо скљокао на столицу. Више никад није повишио глас на њу, а камоли да је подигао штап.

Пред сам почетак Другог светског рата, 1939. године, после смрти свог мужа,

Овако је изгледао прихват рањеника на Солунском фронту

СМЕШ!

мадам Маргарита доселила се у Нови Сад. Купила је кућицу на периферији, у крају званом Детелинара. Окружена воћем, цвећем и кућним љубимцима, радо је у скромном дому дочекивала пријатељице, махом руске избеглице, с којима је могла да разговара на свом матерњем језику. Издржавала се од приватних часова француског које је држала деци имућнијих суграђана.

Нико у окружењу није знао да је та ситна, одлучна госпођа, која никад није добро научила српски језик, била херој и да ју је и краљица Марија Карађорђевић почаствовала скупоченим поклоном, медаљом на дугачком златном ланцу. Чувала га је до смрти, не желећи да га отуђи чак ни кад није имала шта да једе.

Умрла је од рака, 26. марта 1956. године. Њена последња жеља била је да је

сахране на православном Успенском гробљу, где је почивао народ за чију слободу се борила. Веровала је да ће се некад неки благородни Србин сетити да обиђе њено последње боравиште. Опело је обавио римокатолички свештеник. Кућицу је завештала родбини свог супруга, капетана Небојше Ђорђевића, а право да користи једну собу сиротој Рускињи племенитог порекла, дружбеници из заједничких прилично тмурних дана. Управо оне, Рускиње, редовно су за време задушница доводиле (православног) свештеника да окади и вином прелије њен гроб. Тако се и сачувала успомена на Маргариу Магдалену.

Током година мали бетонски крст, којим су пријатељице обележиле њен

гроб, подложен зубу времена, једноставно се распао. Запретила је опасност да гроб буде прекопан пошто више није било никог ко би плаћао дажбине за њега. Било је све мање суграђана који су је памтили.

На срећу, почетком 2001. године, на позив једног Новосађанина који је знао за храброст Маргарите Магдалене, удате Ђорђевић, скупљен је прилог којим је покојници подигнут леп мермерни споменик. Гроб је

Гроб
Маргарите
Магдалене пре
2001. године
(горе лево)
и његов
данашњи
изглед.

ПИСМО „ЗАБАВНИКУ“

Поштовани г. Милатовићу,
Прочитао сам Ваш чланак
о Жани Меркус у броју 2876
„Политикиног Забавника“ од
23. марта и не могу да одолим да
Вам се не јавим, шаљући Вам
податке о још једној јунакињи
француског порекла из времена
Првог светског рата, на жалост
данас потпуно заборављеној.

предат на старање граду
Новом Саду и стављен под
заштиту. Било је то 45 година
након њеног упокојења. Овај гест племенитих Новосађана својим дописом поздравила је и француска амбасада из Београда. Како оно кажу: правда је спора и, понекад, достижна ■

Бранислав А. Жорж
Београд

Џон Нелсон, професор физике на Универзитету Бирмингема, недавно је присуствовао рађању васионе. Он је припадник елитне групе научника који су нашли начин да васиону приближе Земљи. Неки од њих то раде помоћу незамисливо моћних рачунара, а други, као Нелсон, помоћу циновских машинерија које могу да опонашају услове у тренуцима након Великог праска (појам Великог праска не тиче се никакве „експлозије“ у средишту свемира, јер свемир нема средиште, већ на сам догађај стварања простора, времена, материје и енергије). Неки научници чак цртају планове за стварање једне

пре него својим једначинама. Ајнштајн их је 1917. године мало „дорадио“ да би као резултат добио статичну васиону. Међутим, до 1930. године астрономи су, посматрањем удаљених галаксија које су показивале да се васиона шири, доказали да је погрешно. Од тада је оно што је Ајнштајн називао својом највећом заблудом било упозорење научницима да не верују инстинктима кад је у питању космологија.

Свемир у кући

Професор Нелсон и његове колеге користе за опонашање васионе уређај који се зове колајдер, односно

јарди степени Целзијуса, тако да се она, условно речено, „топи“ и прелази у ново агрегатно стање које називамо кварк-глуон плазма“, објашњава професор Нелсон.

Пре 14 милијарди година, од овакве „првобитне каше“ образовала се материја коју видимо свуда

Исто осећање имају и научници који користе Стенфордов линеарни акцелератор, машину дугу 3,2 километра која мрви електроне и пози-

**ЗАДАЦИ
ЗА 21. ВЕК**

ВАСИОНА У ЦЕЛУ

Шта би било ако бисмо могли да створимо васиону у лабораторији уз помоћ рачунара?

мале васионе у лабораторији.

Ако би научници успели у својим замислима, био би то врхунац вековних напора да се разуме свемир. Велики умови као што су Њутн или Ајнштајн покушавали су да одгонетну ту неразмрсиву загонетку. Њима су на располагању били углавном само хартија и оловка, и домишљатост сопственог ума.

Убеђен да је гравитација једина сила која влада васионом, Њутн је веровао да васиона мора бити бескрајна, вечна и непроменљива. Исто је сматрао и Ајнштајн, све док му сопствена теорија гравитације није наговестила да се васиона шири. Верујући својим инстинктима

„сударач“. У Националној лабораторији Брукхејвен у Њујорку налази се такозвани Релативистички колајдер тешких јона, машинерија дугачка четири километра која убрзава делиће атома злата до 99,995 одсто брзине светлости и судара их при таквој брзини.

Материја није била изложена тако насилним условима још од времена Великог праска. „Дејство је као да загревамо материју до 2000 мили-

око себе. Њена својства на широко су проучавана, а сада је могуће извести и конкретне огледе. Резултати добијени колајдером донели су и нека изненађења. „Првобитне теорије предвиђале су да ће кварк-глуон плазма бити као ‘гас’ кваркова и глуона“, каже Нелсон. „Међутим, много више подсећа на течност. Имамо још много тога да научимо.“

троне заједно енергијом сразмерном 600 милиона милиона степени Целзијуса. Овај подухват пружа научницима прилику да виде шта се дешавало у трилионитом делу секунде након Великог праска. Тада се догодио један од најзагонетнијих догађаја у историји – нестанак антиматерије. Према уобичајеној теорији, Велики прасак морао је ство-

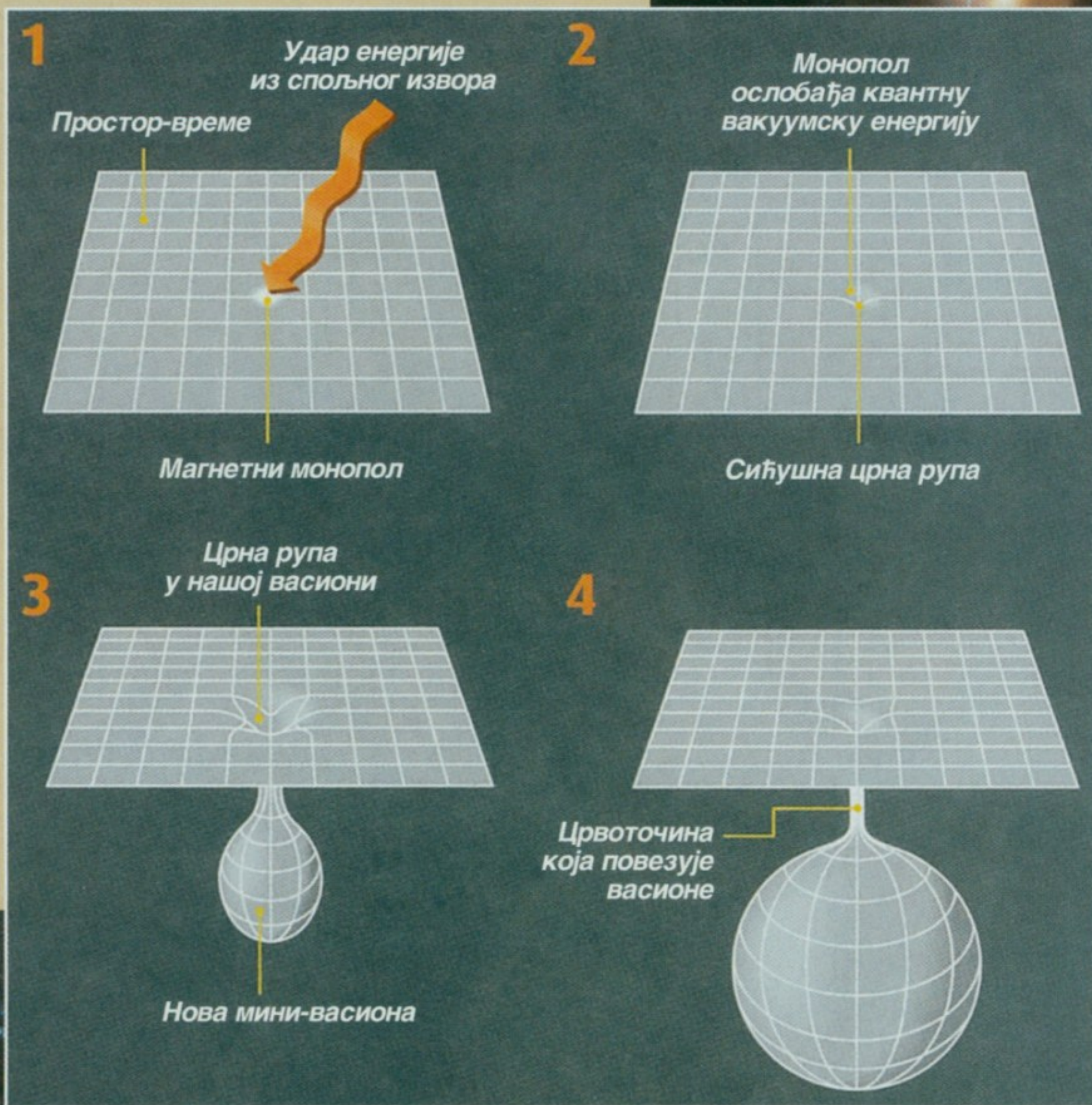
КАКО НАПРАВИТИ МИНИ-ВАСИОНУ?

Све што вам треба је веома, веома мали магнет

Према рецепту професора Нобујукија Сакајија с јапанског Универзитета Јамагата, основни састојак за прављење мини-васионе је магнетни монопол. Професор Сакаји и његове колеге верују да је овај необични објект, за којим се трага већ 70 година, од кључног значаја за стварање васионе у лабораторији.

Тридесетих година прошлог века британски теоретичар Пол Дирак показао је да, ако су електрони заиста најосновнији облик наелектрисања, мора постојати и одговарајућа најосновнија јединица магнетизма. Названа магнетни монопол, она би била незамисливо сићушан магнет који има само један пол. Покушаји да се открије магнетни монопол завршени су неуспехом, али то је последица теорије физике честица. Најновија открића показују да би магнетни монополи могли бити још необичнији него што се мисли. Упркос томе што су знатно мањи од субатомских честица, изгледа да поседују квантну вакуумску енергију за коју се верује да је подстакла Велики прасак.

Према професору Сакајију, ако би се пронашао магнетни монопол, било би могуће ослободити његову енергију и употребити је за стварање васионе у лабораторији. Крајњи резултат имао би необична својства. „Створени свемир био би окружен хоризонтом црне рупе, а творци би видели само црну рупу”, каже професор Сакаји. „Црна рупа била би тако мала да би убрзо ишчезла. Али, нови свемир би се бескрајно ширио. То можда звучи необично, али могуће је у закривљеном простор-времену” ■

Релативистички колајдер тешких јона у националној лабораторији Брукхејвен у Њујорку.

рити једнаке количине материје и антиматерије, али је некако само материја опстала.

Користећи детектор од 1600 тона на Стенфорду, познат под називом БаБар, научници су нашли доказе за стварање ове неуравнотежености. Невоља је што је то око 10 милијарди пута слабије да би се објаснило шта се догодило у стварном свемиру. „Мора да постоје други извори асиметрије материје и антиматерије”, каже професор Дејвид Мекферлејн. „Њих су вероватно створиле друге природне силе, оне које до сада нисмо видели у лабораторији.”

Професор Карлос Френк и његове колеге помогли су у откривању потпуно нове космичке силе користећи рачунарску симулацију. Још од Њутновог

времена, космолози су били убеђени да је најважнија сила у васиони гравитација. Међутим, није више тако. Од деведесетих година прошлог века суочени су с неумољивим доказима о постојању још једне космичке силе: тамне енергије. Њено загонетно име указује на то да јој нико не зна порекло, али нема више никакве сумње у њено дејство на васиону.

Френк и његове колеге направили су на моћном суперрачунару симулацију пространих предела васионе, користећи милијарде „огледних честица” да покажу дејство различитих претпоставки о природи свемира. Ови вештачки огледи открили су да најмоћнија сила у васиони није гравитација већ тамна енергија. „Шта је она тачно, још се не зна”, каже професор Френк.

Али, неким космолозима нису довољни ни акцелератори честица ни суперрачунари. Они желе да у лабораторији направе један мали, али стварни свемир. Таква замисао би донедавно била одбачена као неизводљива. Но, у светлу најновијих открића о постанку васионе, то је можда и могуће.

Васиона у васиони

Осамдесетих година minulог века теоретичари су закључили како је такозвани лажни вакуум можда играо кључну улогу у подстицању Великог праска. Средином деведесетих Андреј Линде са Универзитета Стенфорд симулирао је ово дејство у лабораторији и открио да то може водити рађању нове васионе, као израштају наше сопствене. Оне би остале у вези путем такозване просторно-временске црвоточине.

Научници које предводи професор Нобујуки Сакаји с јапанског Универзитета Јамагата верују да је то могуће помоћу такозваних магнетних монопола, субатомских објеката који можда садрже

довољно квантне вакуумске енергије за стварање мини-васионе.

Ма колико ова замисао деловала примамљиво, она са собом носи и одређене опасности, сматрају остали научници. Како ће се покушај стварања васионе истим силама које су проузроковале Велики прасак одразити на наш свет? Према професору Сакајију, створена мини-васиона остала би безбедно заточена у својеврсној „чаури” закривљеног простор-времена. Таква помисао подстиче вероватноћу да је и наш сопствени свемир само производ нечијег огледа.

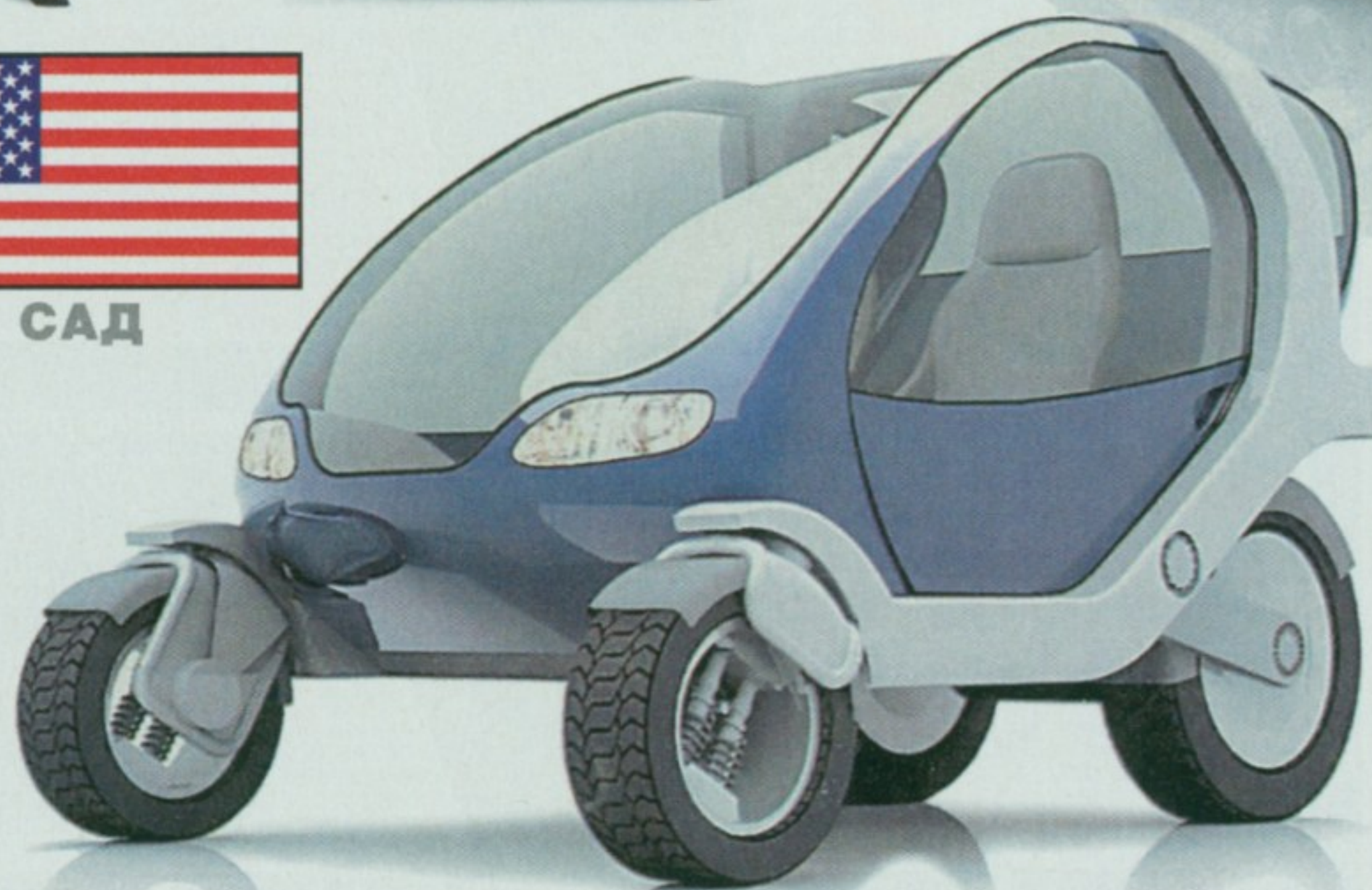
Пошто још нико није успео да види магнетни монопол, а још мање да покаже како би се могла ослободити његова енергија, све је још у домену теорије. Међутим, није далеко помисао да можда заиста сви живимо у рачунарској симулацији као што је то представљено у филму „Матрикс”. А можда ће открића у космологији 21. века само удахнути нови живот древној причи о постању иза кога стоји намргођени старац с белом брадом... ■

Роберт Метјуз

ПРОЧИТАЈ ПРОСКИТАЈ

САД

КАО КОЛИЦА У САМОПОСЛУЗИ

Да се више не бисте мучили с паркирањем аутомобила у граду, научници с Масачусетског института за технологију у Бостону смислили су возило које може и бочно да се креће. Ради на батерије које се пуне док стоји. Кад вам затреба превоз, покренете га помоћу неког електронског уређаја, као што је мобилни телефон, возите се колико вам је потребно и опет оставите као што сте га и нашли, попут колица у самопослугама ■

НАЈЖЕШЋА ЕКСПЛОЗИЈА У ИСТОРИЈИ

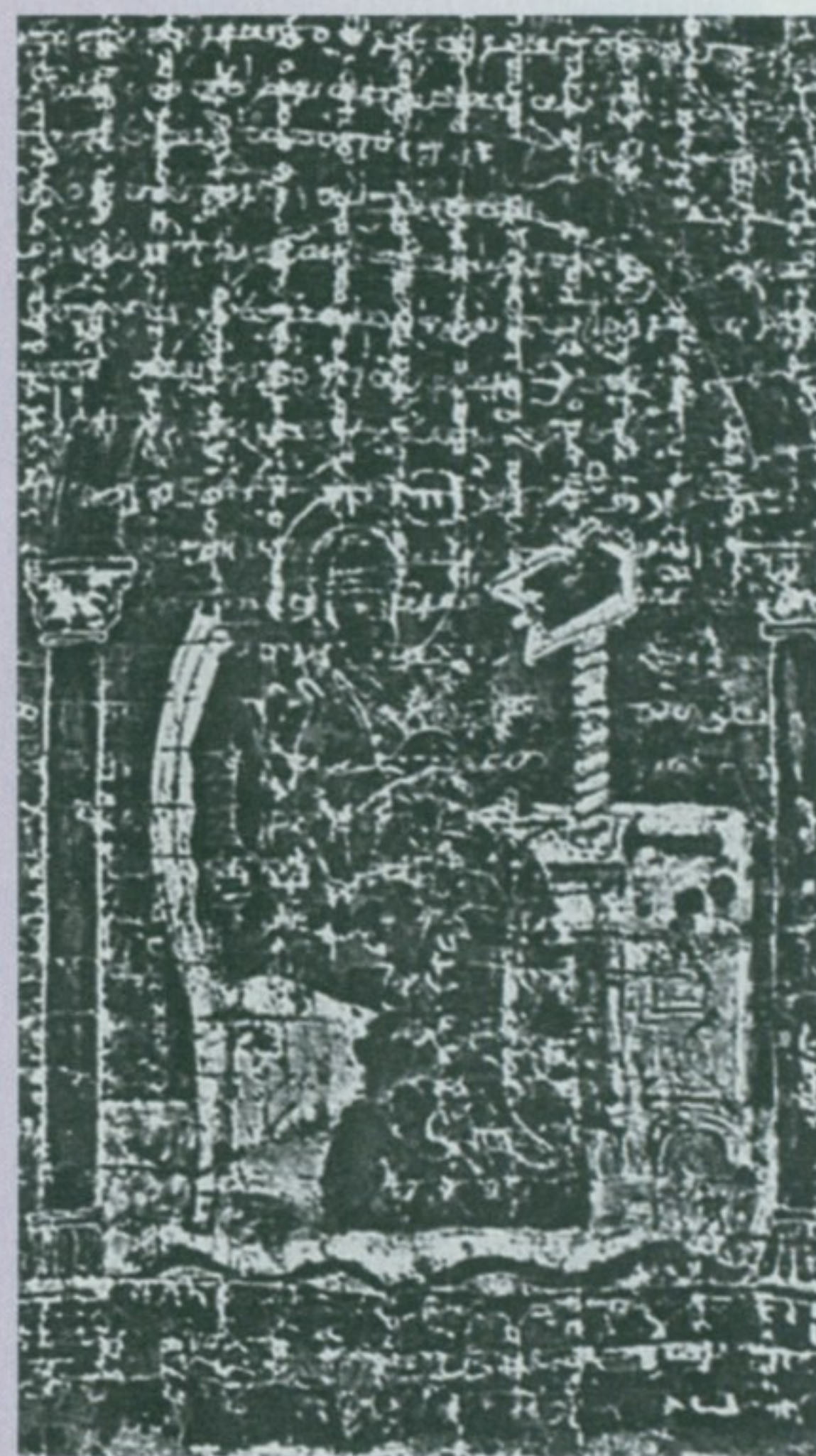
ГРЧКА

Ерупција вулкана на грчком острву Санторини 1600. године пре наше ере била је најразорнија откако је света и века, а стално је потхрањивала идеју о потапању Атлантиде баш негде ту, у Егејском мору. Вулканолози Харалдур Сигурдсон и Стивен Кери са Универзитета на Род Ајленду (САД) израчунали су да је вулкан избацио око 60 кубних километара магме. До тог закључка дошли су после налажења окамењене лаве и очврслог пепела у слојевима дебелим до 80 метара чак на 30 километара удаљености. Ова експлозија означила је и крај минојске културе на оближњем острву Крит, које је од вулкана удаљено само 70 километара ■

НАЂЕНИ АРХИМЕДОВИ ТЕКСТОВИ

Из древне Грчке, као неким чудом, појавило се у данашње време седам записа чувеног математичара и физичара из Сиракузе, Архимеда познатог, између осталог, по откривању начина израчунавања површине и запремине геометријских тела и обима круга. Били су сакривени међу листовима пергамента, а сада се могу читати захваљујући

стрпљивом седмогодишњем раду стручњака из Валтерс музеја у Балтимору и њихових колега са универзитета Стенфорд у Калифорнији. Текстови су били нечитљиви зато што су преко њих током векова исписиване православне молитве и цртане слике које приказују четворицу јеванђелиста. Откривени су захваљујући флуоресцентној техници и рендгенским зрацима, а могу се видети на сајту www.arhimedespalimpsest.org

ВЛАСТ ЕВНУХА У ВИЗАНТИЈИ

Евнуси су играли велику улогу у Византијском царству и молили су да досејну јошове све највише положе у држави, али због физичкој недостатака никако нису молили да заседну на царски престо. Међутим, било је времена кад су поједини евнуси имали толику моћ да су истински владали Царством

Цар Јустинијан на мозаику у Равени, а неки тврде да је на овом приказу евнух Нарзес други лево од цара.

Једна византијска загонетка гласи:

„Живо сам биће,
живим сам за себе,
човек и јесам и нисам,
мишско чудовиште свака-
ко нисам,
природе сам неодређене,
у ствари кривостворене.”

Решење ове тајанствене палице је – евнух! И онима којима није пошло за руком да је одмах разреши, кад чују одгонетку биће јасно да загонетка није тешка. Реч евнух потиче из грчког језика и њено основно значење је „чувар постеље”, неко ко је лишен својства мушкости, ушкопљеник, затим, надзорник жена у харемима, чувар жена.

Евнух, односно ушкопљеник је мушкарац коме су одстрањене полне жлезде, такозване гонаде. Хируршки захват којим се то обавља назива се кастрација, то јест шкопљење, а таквом захвату могу бити подвргнуте и жене. Кад је реч о мушкарцима, треба нагласити да кастрирање изведено после пубертета изазива мање промене него оно до ког је дошло у

детинству. Услед недостатка поменутих полних жлезда, мушки организам показује нарочите особине као што су упадљиво висок раст, слабо развијени мишићи, релативно мала лобања, смањена маљавост, узана рамена, висок дечачки глас, а у каснијим годинама и претерана, „женска” гојазност, посебно у пределу груди, доњег дела трбуха, на боковима и задњици. Кастриране жене немају менструацију, млечне жлезде се не развијају, а и скелет нема особене женске облике. Према чињеницама које је медицинска наука утврдила још у време Хипократа (460–око 377. пре н. е) евнух не оболева од костобоље и не ћелави. Кастрацијски учинак може бити последица тешке повреде или разорног патолошког процеса, као што је малигни тумор, а могуће га је постићи и рендгенским зрачењем.

Три врсте евнуха

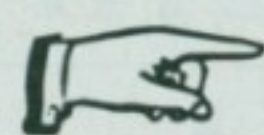
Кастрација је била позната још од најстаријих времена, нарочито код мушкараца где су гонаде приступачније. Помиње се у грчкој, египатској и кинеској митологији, као и у Библији.

Шкопљењем су се одвајкада служили узгајивачи стоке да би од силовитог мужјака – био он пастув, бик или вепар – створили доброћудну и мирну животињу, прикладну за пољске радове, тегљење, тов и производњу меса.

У древној Асирији у 2. миленијуму пре наше ере кастрација је била облик казне. Евнуси су на Далеком и Средњем истоку још од најстаријих времена били особље у харемима. Било да су ушкопљени због неког злочина или још у детињству, пошто би их купили од сиромашних родитеља, они су потпуно зависили од својих владара. Служили су као телесна гарда, а постајали су и војсковође, команданти копнених трупа или ратног бродовља. Почев од раздобља царства Чоу (око 1122–221. пре н. е) у Кини су евнуси обављали послове саветника, а такав обичај настављен је и у време династија Хан, Танг, Минг и Сунг. Слично је било и у персијској држави владарског дома Ахеменида (559–330. пре н. е), а затим и у Римском царству где су императори Клаудије (41–54), Нерон (54–68), Вителије (69) и Тит

(79–81) користили евнухе као политичаре. Евнуси су имали будућност и у Византијском царству, као и у муслиманским државама после 750. године. Познато је да се у Италији усталио обичај кастрирања дечака како би у зрелом добу били сопрани, док папа Лав XIII 1878. године није то забранио.

У историји хришћанства познати су појединци који су добровољно ушкопљени како би предупредили искушење или сексуални грех – знаменити богослов Ориген (око 185–254) био је један од најпознатијих – и они су се на особен начин појављивали у појединим раздобљима заснивајући своје деловање на новозаветним текстовима: „Јер има ушкопљеника који су се тако родили из мајчине утробе; има ушкопљеника које су људи ушкопили; а има ушкопљеника који су сами себе ушкопили царства ради небескога. Ко може примити нека прими.” (Јеванђеље по Матеју 19, 12). Тако је у 3. веку постојала једна секта евнуха која је била уверена да на најбољи начин служи Богу.

Узгред, у 18. веку у Русији и Румунији појавила се секта ушкопљеника која се тамо задржала скоро до нашег времена.

Током дуге историје Византијског царства евнуси су имали веома важну, а некада чак и пресудну улогу. Они су се могли срести како у цркви, тако и у војсци и чиновништву. Како је забележио цар и писац Константин VII Порфирогенит (913–959) послуживши се грубом али веома живописном стилском фигуром, у Великој палати било их је колико и мува у штали у пролеће. Ова оцена о бројности ушкопљеника у Царству превасходно се тиче рановизантијског (4–7. век) и средњовизантијског раздобља (7–11. век), док их је у позној Византији (11–15. столеће) било неупоредиво мање. Међу пет стотина робова које је Данилида, богата удовица с Пелопонеза, поклонила цару Василију I (867–886) било је сто врло лепих евнуха, за које се знало „да ће увек имати своје место на царском двору”.

Византијско законодавство разликовало је две врсте евнуха: *ektomiai*, *ektomoi*, то јест *castrati*, дакле они који су ушкопљени хируршким захватом, и *spandones* или *thladii*, који су због телесне мане били лишени могућности да имају потомство. Из поменуте разлике проистичале су и неједнаке правне последице у погледу брака, наследства и усвојења. Најпре римско, а потом и византијско законодавство, устајали су против кастрације. Посебно је занимљива 142. новела цара Јустинијана I Великог (527–565) којом се ушкопљавање забрањује и строго кажњава, а из које се види да је смртност приликом извођења захвата у његово време била веома велика. Међутим, чини се да трговина евнусима из околних, варварских земаља није била забрањена. Продајом ушкопљеника нарочито су се богатали владари Абазгије и Лазике, а евнуси су увожени и из арабљанског калифата и с Балканског полуострва. Показало се да закони нису поштовани, јер постоје подаци о евнусима из племићких породица, као и из саме царске породице. Тако су, на пример, двојица синова цара Романа I Лакапина (920–944) били евнуси: законити син Теофилакт и ванбрачни Василије.

Већи број евнуха на владарском двору значио је и појачане источњачке утицаје у Византији. Они су из практичних разлога били неопходни у женским одајама царског двора, а то је било место где им се пружала прилика да стекну велики утицај. Будући да ушкопљеници нису могли да се попну на владарски престо, византијски цареви радо су се

окуживали евнусима и поверавали им различите дужности. У време Константина I Великог (324–337) ушкопљеници су још били прилично ретки, али се њихов број повећао за владавине Константиновог сина Констанција (337–361). Покушај цара Јулијана Отпадника (361–363) да смањи њихов утицај, претрпео је неуспех. Штавише, временом се у Царству створио читав staleж евнуха који је био хијерархијски устројен.

Михаило Псел, византијски филозоф, државник и историчар који је живео у 11. столећу, наводи да је цар Константин VIII (1025–1028), млађи брат и наследник страшног Василија II Бугароубице (976–1025), био окружен евнусима који су му били поверљиве слуге. Они нису били племенитог рода, већ туђинци и варвари, а Константин VIII васпитао их је по својим схватањима и удостојио највиших почаста и уважавања. Псел додаје да се срамна судбина тих људи искупљивала њиховом благородном природом: били су великодушни, без похлепе према новцу, дарезљиви и обдарени и другим прекрасним особинама.

Велики војсковођа

У Византији су постојала достојанства која су била нарочито установљена за евнухе, као и она која су, сагласно устаљеним обичајима, била резервисана за њих. Треба подвући и занимљиву чињеницу да су у случају да носе исту титулу евнуси имали предност над угледницима који су имали броду. Као и достојанственици с брадом, евнуси су увођени у достојанство или уручивањем инсигнија или указом, односно простом царском наредбом.

Према Филотејевом клите-рологиону, списку византијских функционера из септембра 899. године, евнуси су могли да досегну готово сва од шездесет наведених достојанстава. Функције претора града, квестора и доместика биле су за њих искључене, што у случају доместика није доследно поштовано. Службе паракимомена, протовестијара, као и неких других, биле су резервисане за ушкопљенике. Према утемељеној царској идеологији, евнуси који су имали дворске и церемонијалне службе требало је да служе владара Византије на исти начин на који су анђели служили Богу. Посебну улогу имали су приликом пријема страних посланстава. Од великог значаја била је служба паракимомена, дословно „онога који спава поред”, односно начелника царске ложнице. Поједини способни евнуси – Јосиф Вринга, Василије Лакапин, Јован Орфанотроф – с тог су положаја водили државну управу.

Најчувенији евнух у византијској историји био је Нарзес, генијални дипломата и војсковођа, један од главних сарадника Јустинијана I. Он се истакао приликом побуне „Ника”, 532. године, кад је велики цар у очајању већ био спреман да побегне из Цариграда. Нарзес је ушао у преговоре са устаницима и спретном дипломатијом разорио њихово јединство. Касније је водио низ успешних ратова у Италији и пресуд-

но допринео да Апенинско полуострво поново дође под скиптар императора.

Веома моћан био је и евнух Ставракије који је, уз евнуха Аетија, био главни саветодавац царице Ирине (797–802). Како бележи један истраживач, „на двору је владала загушљива атмосфера интрига и свакојакх сплетки” у којој су главну реч водили евнуси и жене.

Важну улогу за владе цара Романа II (959–963) имао је евнух Јосиф Вринга, способан, безобзиран, али и неомиљен. Међутим, он је пао после доласка на престо Нићифора II Фоке (963–969), погрешно проценивши снагу прослављеног генерала који се на челу малоазијских трупа појавио пред Цариградом.

Његов пад истовремено је означио и почетак велике каријере другог евнуха – Василија Лакапина, ванбрачног сина цара Романа I. Сви истраживачи се слажу да се радило о препреденом Византинцу, грамзивом и поткупљивом, али изванредном државнику и политичару. Евнух Василије Лакапин је више од две деценије, све до 985. године, играо веома значајну улогу у Царству. Тада га је уклонио имењак и рођак – цар Василије II Бугароубица.

У 11. столећу врло моћан евнух на византијском двору био је Јован Орфанотроф. Он је издејствовао да се његов млађи брат Михаило ожени царицом Зојом и за његове владавине (1034–1041) био је свемоћан у Цариграду. Спретно је управљао Царством, створио је услове да се чланови његове породице за кратко време обогате, али је прекомерно повећање пореза ком је прибегао изазивало незадовољство. Међутим, уклонио га је његов незахвални син-овац Михаило V (1041–1042).

Евнуси су били прилично бројни и у редовима византијске цркве, како међу простим свештенством тако и међу монасима. Занимљив је податак да је од времена Лава VI Мудрог (886–912) манастир Светог Лазара у Цариграду био резервисан за ушкопљене. Неколицина патријарха били су евнуси: Герман I (715–730), Методије I (843–847), Игњатије (847–858, 867–877), Теофилакт Лакапин (933–956), Полиеукт (956–970), а последњи је био Евстратије Гаридас (1081–1084). Вероватно је било евнуха и међу вишим црквеним достојанственицима. Лиутпранд из Кремоне у 10. столећу и папа Лав IX средином 11. века, пребацивали су Византинцима што евнухе постављају за епископе јер је то противно канонима цркве.

Тако у 1. канону Првог васељенског сабора који је одржан у Никеји 325. године стоји записано: „Ако је неко услед болести руком лекара или од варвара ушкопљен, нека такав остане у клиру. А ако је неко здрав сам себе ушкопио, нека се такав у клиру преиспита и да престане да пребива у њему (= клиру). Не треба оне који тако чине постављати у клир. Као што је казано, ово је речено за оне који су то дело с предумишљајем учинили, усуђујући се да се сами ушкопе (обезуде). Оне које су варвари или њихови господари обезудили (ушкопили), а у свему се нађу достојни, нека такви, по правилу (= канону) ступају у клир.”

Вероватно је овај канон настао поводом Леонтија, свештеника у Антиохији, који је станао с неком млађом девојком по имену Евстолија. Да би избегао оптужбе, а остао да живи с њом, сам је себе кастрирао. Антиохијски патријарх Евстатије

(324–330), председавајући на овом Никејском сабору, због таквог поступка рашчинио је свештеника Леонтија.

Шта је рекао српски краљ?

У Византијском царству евнусима су повераване и највише војне дужности. Осим поменутих Нарзеса и Ставракија, ушкопљеник је био и познати војсковођа из 10. столећа Петар Фока. Међутим, било је и царева, попут Василија II Бугароубице, који нису волели да на више командне положаје постављају евнухе.

Евнуси су у ратовима могли да учествују и као обични војници. Занимљиву белешку о једном горостасном, али и не много спретном борцу доноси историчар Нићифор Вријеније, који је описао догађаје из друге половине 11. столећа. Али, у свом историјском спису он не наводи евнухово име. Реч је о сукобу који су са Селџуцима 1074. године имали браћа Исак и Алексије Комнини, од којих је овај други касније постао византијски цар. Међу царским евнусима био је један који је све запрепашћивао огромним растом и великом снагом. Они који би га погледали говорили би: „Ко ће од непријатеља моћи да се одупре оваквом човеку? Сви непријатељи ће побећи од његовог изгледа и урлања.” Био је то, чини се, прави оријаш међу византијским војницима.

У једном окршају с Турцима догодило се да се тај евнух затекао међу војницима који су били изложени најтежем удару непријатеља. Уследило је повлачење, али је евнух остао на бојишту. Учинио је то не због храбрости него зато што му је

коњ био преморен. Ободрени бекством Византинаца, Турци су одлучно наступили.

Тада је евнух цин, чини се помало упаничено, позвао Алексија Комнина да му помогне. Како бележи Нићифор Вријеније, крв је прокључала у младом војсковођи и он је кренуо да спасе свог војника коме је запретила смртна опасност. Алексију Комнину пошло је за руком да растера муслиманске ратнике који су опколили евнуха и да га избави из опасности.

Нићифор Вријеније, иначе касније зет Алексија I Комнина, муж његове кћерке, учене принцезе Ане, подсећа евнуха и оне који су се дивили његовој физичкој снази да обележја најбољих војника нису ни величина тела, ни телесна снага, ни продорно урлање, већ херојство духа и стрпљење у савладавању тешкоћа.

После 12. века у Византији је било све мање евнуха и они су све ређе доспевали на високе положаје у војсци и цивилној управи. Један од веома познатих евнуха на размеђу 12. и 13. столећа био је Јован Јонополит кога с титулом паракимомена у свом делу у два наврата помиње историчар Никита Хонијат. Реч је о два похода која је као војсковођа предводио, први у околину Анкаре 1195, а други против отпаднутог обласног господара Манојла Камике 1201. године.

Старији Никитин брат, Михаило Хонијат, митрополит Атине и познати интелектуалац, Јована Јонополита упоредио је са знаменитим евнухом Нарзесом, поменутих војсковођом и дипломатом цара Јустинијана I.

Један податак о евнусима у позној Византији везан је и за Србију. Реч је о неуспелом покушају орођавања два владарска дома, Палеолога и Немањића, између 1267. и 1269. године. О овом догађају писао је византијски историчар и монах Георгије Пахимер. Он наводи како је српски краљ Стефан Урош I (1243–1276) прилично неблагонаклоно примио византијску делегацију и „гледајући њихову пратњу и послугу, а нарочито евнухе, питао шта би они требало да буду. А када је од њих (Византинаца) чуо да је такав царски ред и да принцези следи таква пратња, он је негодујући рекао: ‘Е, е, шта је то? Нама није уобичајено такво понашање.’” Неки наши истраживачи мисле да се српски краљ само правио невест и да је свакако знао за евнухе.

Смањен број евнуха у позној Византији, као и слабљење њиховог некадашњег угледа и моћи, могу се објаснити променама у општем систему вредности до којих је дошло под утицајем латинског света западне Европе. Крсташки ратови и ритерска схватања допринели су томе да у први план избије величање „мушких” квалитета, где ушкопљени нису имали шта да траже. Премда је њихов број опао, евнуси у Византији никада нису сасвим нестали ■

Рагувој Рагућ

Илустровао Драган Максимовић

НАЈЈАЧИ ОТРОВИ (II)

Опасни отров кураре убија и кроз најмању огреботину на телу, а нимало не шкоди ако се поједе или попије, па га припадници амазонског племена Јаномама користе за припремање чаја против зачећа. Противотров може да буде и топлота: многе гљиве веома су отровне у свежем стању док, ако се скувају, слободно могу да

и грчи. И, мишићи остају затегнути, а, као што знамо, и срце је мишић. Смрт наступа услед престанка рада срца и дисајних органа.

И отров **кураре**, припремљен с разним биљем из прашума Амазоније, који тамошња племена користе за убијање животиња, али тако да им се месо не упропасти, делује на ацетил-холин и

које надражују, а потом парализују периферни нервни систем. Да би од овог отрова стало срце, довољно је само неколико милиграма.

Без мириса, укуса и боје

Отрови који делују преко крви називају се хемотоксини. Од свих њих најпознатији је **цијанид** (натријум-цијанид) или **цијанкалијум** (кали-

СМРТ АЛЕКСАНДРА

Отрови продиру у организам и трују га на више начина: кроз уста, непосредно или са храном и пићем, рецимо шоља чаја с мало арсеника; додиром, како делују и пливаци и нервни гасови; удицањем, угљен-моноксид из издувних цеви или пећи; уједом, када вам у тело змија зарије зуб; зрачењем, што је

се једу што се никако не препоручује онима који се у печурке не разумеју.

И срце је мишић!

Отрови делују углавном на три основна начина: неки разарају нервни систем, неки ударају на крвоток, неки право на ћелије.

Нервни отрови или неуротоксици ометају рад нер-

У Лондону се 23. новембра 2006. године догодио први откривени случај намерног тровања радиоактивном материјом. Бившем руском шпијуну неко је у једном јапанском суши бару послужио и дозу полонијума 210. Злочин није званично расветљен, зна се само да су у њега умешане тајне службе неких држава

Риба лопта у чијим се органима крије моћни отров тетрадотоксин.

особина већине радиоактивних материја.

Организам се од њих брани како може, а у зависности од особе и количине унетог отрова, покушавајући да поништи или умањи дејство неких отрова киселинама из стомака или соковима из панкреаса који су јаке базе, помало као живи креч. У томе некад успева, некада не.

вних ћелија, неурона, и синапси, како се зову везе између појединачних неурона, изазивајући парализу мишића или, сасвим супротно, њихов претеран рад, хиперстимулацију, услед чега долази до грчења мишића. Овој врсти припадају **нервни гасови** који заустављају ресорпцију материје зване ацетил-холин која делује на мишиће тако што их скупља

изазива смрт парализом мишића и дисајних путева.

Стрихнин снажно надражује централни нервни систем: гомилање подстицаја за стезање неуровантежено с подстицајима за опуштање, које блокира дејство отрова, изазива све јаче грчеве и, мада жртва остаје при пуној свести, на крају умире због отказивања дисајних органа.

Још моћнији је **аконитин**, алкалоид из трава који се од давнина користи за прављење отровних маца за мишеве и пацове, лисице и вукове. Стари Гали и Германи у њега су умаkali врхове стрела за лов и ратове. Аконитин садржи материје

Млада, веома отровна, европска печурка *Amanita muscaria*.

Упадљива „одећа“ ове жабе из Јужне Америке као да каже: „Не дирај ме, отровна сам!“ Отровна је на додир.

јум-цијанид). Он убија заузимајући у крви место кисеоника. Лако ће „преварити“ хемоглобин, који целом телу допрема кисеоник, заузети место кисеоника и угушити ћелије. Од ове појаве порекло вуче реч „цијанотичан“, која се односи на особу која се гуши и већ је поплавила јер јој крв, осиромашена кисеоником, више нема јарко-црвену боју.

Угљен-моноксид, опасан и подмукао јер је без мириса, укуса и боје, производ сваког сагоревања, од дрва и угља до бензина, спречава хемоглобин у преношењу кисеоника везујући се за

њега као и цијанид и цијан-калијум. Због недостатка кисеоника у крви, жртва губи свест и умире од гушења.

Цитотоксини су отрови који делују право на ћелије. **Фозген** се, на пример, комбинујући се с водом из ткива дисајних органа, распада на угљен-диоксид и хлороводоничну киселину. Киселина раствара изложене ћелије

и направља извесну заштиту од тровања. Цијаниди су, рецимо, познати по мирису и укусу горког бадема. И цветови **лијандера**, лепих, живих боја, сличног су мириса. Лијандер је толико отрован да може да се страда и само од дима његових запаљених грана и стабла. Прича се да су неки Наполеонов војници умрли

тан, мишији смрад. Доза од шест-седам свежих листова кукуте сасвим је довољна да убије одраслог мушкарца.

Пре само двадесет две године млади научник Вејд Дејвис успео је, уз велики труд, да на Хаитију набави нешто праха какав локални врачеве користе за стварање зомбија, „живих мртваца“, у вуду ритуалима. Деј-

ЛИТВИЊЕНКА

лије и изазива избацивање плазме и течности из плућних алвеола да би заузела дисајне путеве и онемогућила дисање. Знаци тровања испољавају се између 24 и 72 сата након удисања фозгена. Овај отров, који је синтетизовао хемичар Џон Дејви 1812. године, побио је у Првом светском рату око сто хиљада људи.

Месо печено на лијандеру

За разлику од фозгена, који усмрћује ако се удише, а не уколико се додирује, дихлор-диетил-сулфид, познат као **иперит** по реци Ипру у Белгији где је као бојни отров први пут употребљен крајем Првог светског рата, материја је која лако продире кроз кожу, па против њега не помажу гас-маске. Спада у бојне отрове пливаче или плазматичне отрове.

Одликује се дуготрајним и вишестраним физиолошким дејством. Распршен у ситне капи пролази и кроз одећу и изазива озледе по кожи и очима. У кожу продире дубоко, разара бела крвна зрнца и уништава имуни систем. При удисању иперитових пара долази до гушења, а, ако доспе у органе за варење, тешко их озлеђује.

Бензен (или бензол) и његова једињења, присутни у дериватима нафте, оштећују ћелијску ДНК услед чега се код отрованих стварају тумори.

Велики број отрова, пре свих они природног порекла, имају, срећом, непријатан и мирис и укус као да је еволуција за човека и живо-

Цеки Боби држи светски рекорд у дужини боравка у кади са змијама звечаркама.

зато што су дрво лијандера употребили као ражањ за печење.

Гушење при пуној свести

Кукута, којом су стари Грци вршили смртне казне, по дејству је слична отрову курареу... и има исти, одвра-

вис је прах испитао и открио да садржи **тетрадоксин**, материју које има у унутрашњим органима рибе четворозупке коју зову риба балон и риба лопта.

Довољна је сасвим незнатна доза овог отрова да би се жртва довела у стање слично трансу. У већим количинама блокира нервни пренос у мишићима скелета: отровани, сасвим одузет, непокретних, раширених зеница, може, пре него што умре од гушења, да остане при пуној свести чак и 24 сата.

У Јапану ову отровну рибу зову фугу и, као праву посланицу, припремају је само нарочити кувари који из ње умеју да извуку отров остављајући га тек толико да изазове боље расположење и заго-

лица непца. У многим западним земљама ово јело забрањено је као ризично.

Зато што ономе ко га прогута јемчи готово тренутну смрт, отровом **сакситоксином** из неких протозоа, водених микроорганизама, снабдевала је, а можда то и даље ради, ЦИА своје аген-

Бобице стрихнина (*Strychnos lucida*) аустралијски староседеоци Аборигени употребљавају у риболову да би њихов отров парализовао плен.

те да би, ако затреба, извршили самоубиство. Ову материју веома је тешко добити: за само један њен грам треба потаманити сто килограма веома ретких љускара са Аљаске.

Отровна стрелица из кишобрана

За овај отров сазнало се тек 1960. године када су Совјети оборили амерички шпијунски авион. Пилот Френсис Гери Пауерс имао је код себе дозу сакситоксина добијеног с наређењем да се, ако га ухвате, убије. Пауерс је изабрао да остане у животу и предао се, са све отровом, совјетској тајној служби.

Друга убиствена материја морског порекла зове се **палитоксин** и из алге је коју становници Хаваја зову „лиму маке о Хана“, у непровереном преводу „смртоносна алга из Хана“. Године 1961. од ње је на смрт страдало неколико америчких ронилаца и догађај је привукао пажњу војних власти. Алга је сврстана у породицу Palit-hoa, одакле је и име отрова, и ушла је у арсенал америчких тајних служби.

По свој прилици и неких других тајних служби јер је августа 1978. године у по бела дана и

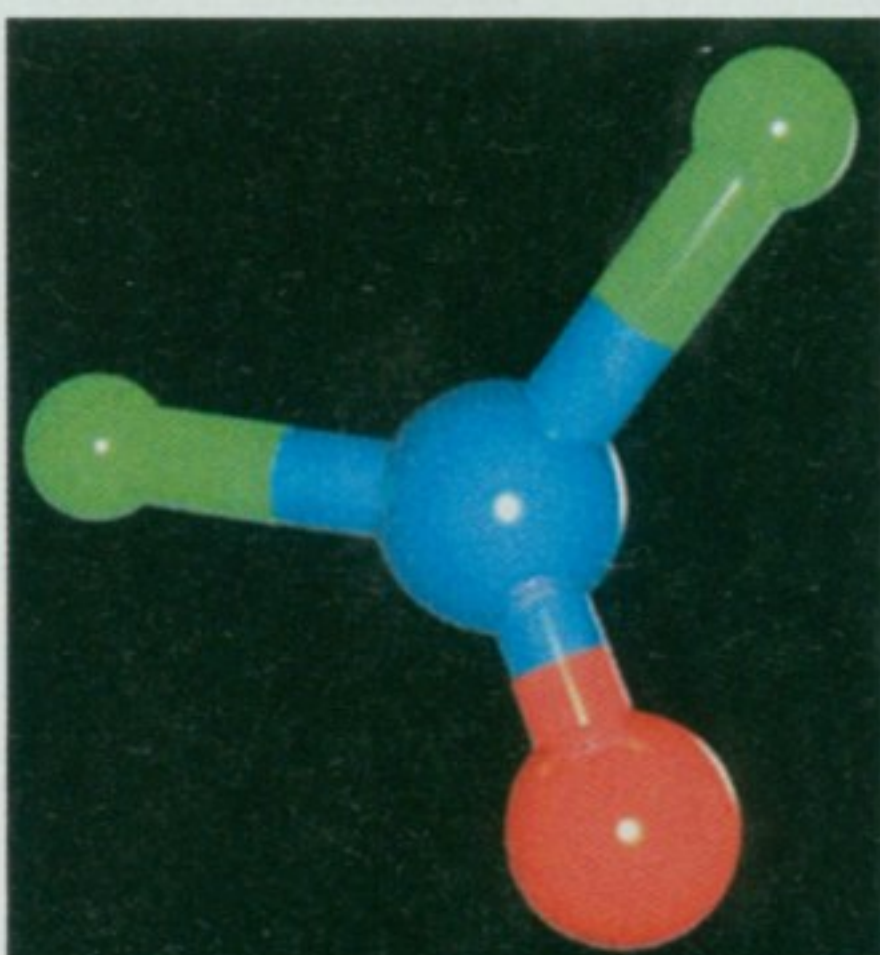

Лијандер је толико отрован да ни мед који пчеле праве од сока у његовом цвећу не сме да се једе. На малој слици: зелена боја кромпира потиче од отровног алкалоида који се уништава кувањем.

Усред лондонске гужве мајушна стрелица с овим отровом, „испаљена“ из лажног кишобрана и из непосредне близине, убила, али не на месту, бугарског дисидента, новинара бугарске секције Радио Би-Би-Сија, Георгија Ивана Маркова који убод није ни осетио. Случај заузима истакнуто место у свим енциклопедијама и књигама о шпијунажи.

Не убија зрачењем

У Лондону се одиграо и први званични случај убиства радиоактивном материјом. Реч је о смрти бившег руског шпијуна Александра Литвињенка 23. новембра 2006. године после двадесет два дана мука. Он је првог новембра отро-

Основна грађа фозгена: 2 атома хлора, 1 кисеоника и 1 угљеника

ван дозом **полонијума 210** наводно у једном суши-бару каквих у Лондону има много.

Плутонијум, уранијум и друге радиоактивне материје убијају пре свега зато што испуштају продируће честице, као што су гама зраци, који нападају ћелије и мењају њихову ДНК. Али, мада сасвим довољно, то није и све. Полонијум 210 испушта алфа честице од чијег деловања може да се заштити обичним картоном, а и без тога не продиру дубље од површинских слојева коже.

Полонијум 210, који је име добио по Пољској јер га је са својим мужем открила Марија Кири, пореклом Пољкиња, није опасан са раздаљине и, плус,

има цењену или грозну, зависно од тачке гледишта, особину да га детектор метала не открива. Овај радиоактивни отров тешко да ће некога усмртити зрачењем.

Брада Фидела Кастра

Али, али... ако се удахне или било како унесе у организам, а најзгодније је у пићу или јелу, полонијум је савршен отров: нема противотрова који на њега може да делује и он кружи организмом док његови алфа зраци јонизују атоме,

дана мучења. Добра особина овог отрова је што ретко ко, осим највиших тајних служби, може да га се домогне: он се углавном производи у нуклеарним реакторима, а у свету има свега педесетак таквих који могу да га направе.

Отровни хемијски елемент, којим су се доста радо служили тровачи, зове се **талијум** и користе га и тајне службе. Овај метал разара многе нормалне процесе у ћелијама, а споредна дејства су му оштећења периферних живаца као и опадање косе и браде.

Проучавања отрова почињу одвајањем оних природних: кристали змијског отрова жуте су боје.

Алекс Гоулдфарб, пријатељ Александра Литвињенка, даје изјаву за британску штампу.

односно, ослобађају електроне, и разбијају хемијске везе у молекулима изазивајући промене у метаболизму ћелија и њихову смрт.

Доза од хиљадитог дела грама полонијума 210 смртоносна је мада човека, што се види и из Литвињенковог случаја, неће убити на лицу места већ после неколико

Ово последње желела је ЦИА у једном од покушаја атентата на Фидела Кастра. ЦИА је била за то да му се у ципеле подметне талијум. Осим што би најславнијег Кубанца убили, имали би задовољство да га свет види без његове легендарне браде. Није успело ■

Припремила
Бојана Дожић

ПОЉУБАЦ, ЧОКОЛАДА ИЛИ SMS?

Нова научна истраживања доводе нас понекад у забуну, посебно кад је реч о оним животним чињеницама о којима смо мислили да знамо баш све. Као што је љубав, на пример...

Џорџ Стефано, уважени неуролог и директор Института за неурологију у Њујорку, за нови број међународног месечника „Гео“ написао је чланак у ком непоколебљиво тврди да је љубав пре свега ствар физиологије и биохемије. Осећања су заправо само последица поменутих процеса у телу. Он је такође потврдио старо уверење да љубав ствара осећај зависности, те да не чуди што су је од давнина упоређивали с дрогом. Дрога љубави, то је оно што је свима потребно, без обзира на друштвени положај и године старости!

Доктор Стефано напомиње да се током првог сусрета (састанка) са особом која нас привлачи, у организму догађа права бура. Важну улогу том приликом игра молекула фенилетиламин који заправо изазива „олују“: одређује лучење хормона од којих зависи осећање ужитка и узбуђења.

То је онај почетни, романтични део љубавне приче, објашњава у истом часопису антрополог Хелен Фишер, један од највећих светских стручњака за човеков однос према љубави. По њеном мишљењу, љубав тада сажима огромну снагу коју заљубљени може да пренесе на вољену особу. Кад прође то прво раздобље љубави (траје обично око годину дана) наступа раздобље везаности. У ствари, тада је на снази сећање на љубавну страст и оно старо узбуђење...

То је оно што смо мање или више већ знали о љубави. Али, истраживања британских неуролога и психолога као да нас воде у супротном правцу. Они

Уколико сте у прилици да бирате, одлучите сами. Али, имајте у виду да нова научна истраживања показују да чоколада пружа више узбуђења и ужитка од страсног пољупца...

тврде да коцкица чоколаде док се растапа у нашим устима пружа далеко више ужитка од пољупца. Ни најстраснији љубавни пољубац не може да изазове такве промене у раду срца и мозга које је у стању да проузрокује чоколадна бомбона! Доктор Дејвид Луис био је вођа истраживача који су покушали да научно докажу ову тврдњу. Они су претпостављали да црна чоколада, на пример, може да убрза рад срца, односно, да повећа број откуцаја будући да садржи извесне стимулативне састојке који утичу на његов рад. Али, трајање тог убрзаног рада као и јачину стимулације мозга ни су могли ни да наслуте...

Дакле, у тренутку кад чоколада почне да се топи у устима, мозак бива надражен неупоредиво више него кад се страсно љубимо са особом у коју смо заљубљени! Појачана стимулација мозга и убрзани откуцаји срца трају чак четири

Следећа разоткривена предрасуда везана је за изјаве љубави. Свима је познато да је за тако нешто потребна храброст. Тачније, посебна врста храбрости која понекад значи и поништавање сујете. А сујета је, нажалост, непријатељ с којим људи иначе тешко излазе на крај. Савремени човек досетио се како да вољеној особи изјави љубав, а да му за то није потребна храброст. Испоставило се да је мобилни телефон то спасоносно решење.

На Универзитету у Шефилду, у Великој Британији, спроведено је овим поводом обимно истраживање које је укључило велики број испитаника. Истраживање је потврдило да више од педесет одсто особа данас изјављује љубав путем SMS поруке. Чак четрдесет одсто младих потврдило је да је прву изјаву љубави у животу примило путем SMS поруке! *Волим те* – прочита-

пута дуже док се чоколада топи него кад се љубимо. Чоколада „навија“ људско срце понекад и на 140 откуцаја у минути. Да ли да се одмах усредсредимо на чоколаду и заборавимо вољену особу? Можда би ипак требало да обазриво прихватимо нова истраживања и сачекамо још неки доказ...

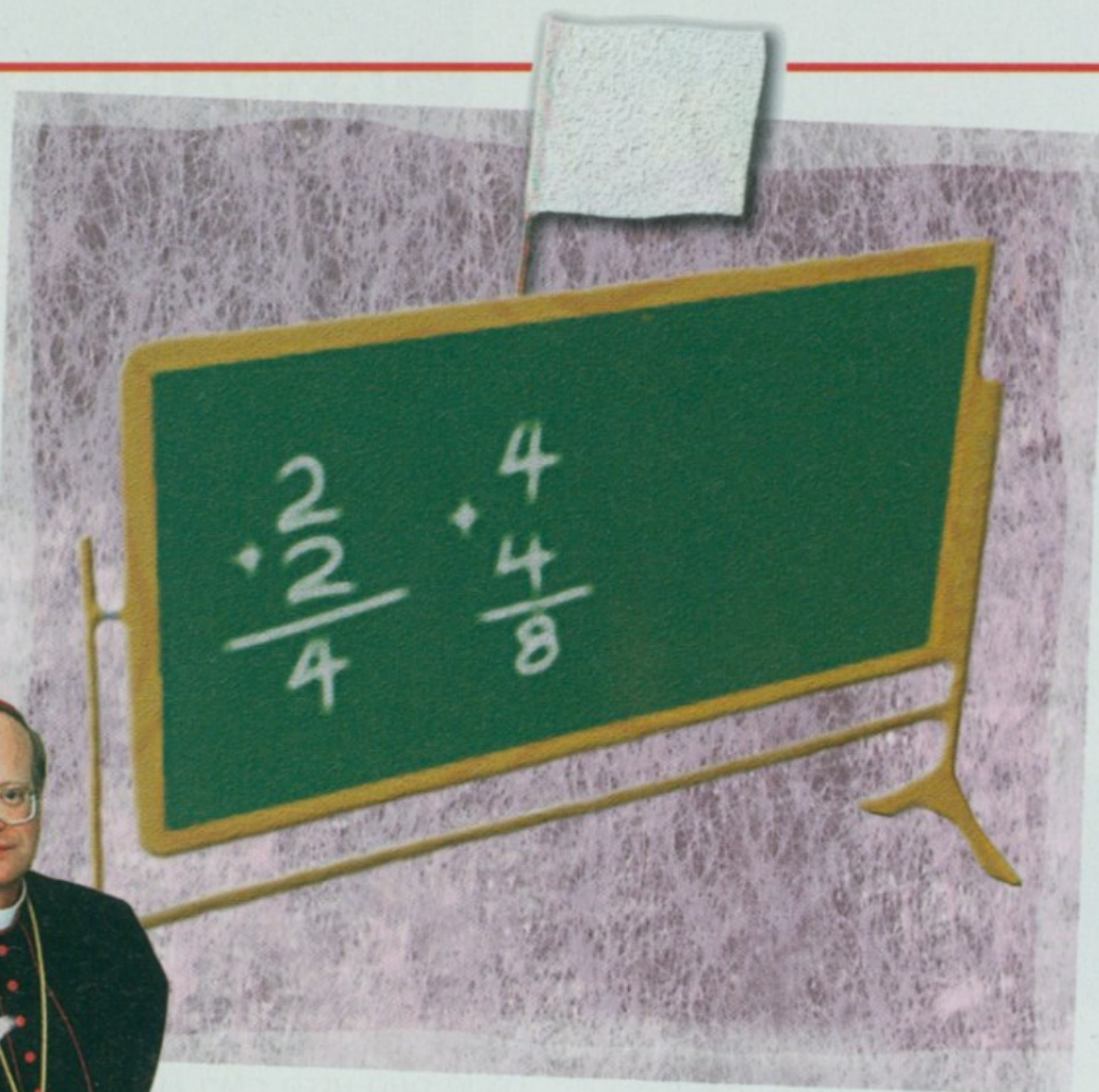
ли су први пут на екрану свог мобилног телефона.

Тужно? Боље ишта, него ништа, рекли би неки. Јер, шта да раде они који немају с ким да се љубе и нико им не пише SMS поруке, а из дијететских разлога им је забрањено да једу чоколаду? ■

М. О.

Илустровала Светлана Кнежевић

ЗБОГОМ, ШКОЛО!

За мање од две године чак **десеторо професора** једне школе у Цириху расплакало се пред таблом у учионици, у очајању бацило сунђер, изашло из учионице и директору дало отказ изјављујући да више никада неће предавати ни у једној школи. Разред који је одговоран за такав став наставника чини двадесетак ученика старих дванаест година. Судећи по много чему, на њих није могуће утицати да поправе понашање према наставницима, нити како да се односе једни према другима ■

ЗАЉУБЉЕНИ БИСКУП

Тамаш Сабо, бискуп католичке цркве у Мађарској, одлучио је да у педесет првој години скине свештеничку мантију.

Догодило му се оно што није очекивао: заљубио се и схватио да ће му живот, упркос вери, без вољене особе бити безвредан. Љубав је букнула за време обнове црквеног здања: архитекта, једна средовечна госпођа, с лакоћом је освојила бискупово срце. Заљубљени бискуп то није желео да крије. Сматрао је да ће бити поштеније ако одмах каже истину. Папа Бенедикт XVI услишио је његову молбу и бискуп Сабо скинуо је мантију. Ускоро следи венчање ■

ДЕБЕЉУЦА И ВАТРОГАСЦИ

У граду **Трентону**, у Њу Џерсију (САД), једна жена позвала је ватрогасну службу. Била је очајна јер нико није могао да јој помогне да изађе из каде где је пала. „У чему ли је ствар?“, упитао се шеф ватрогасне службе и ипак кренуо на место догађаја. Жену је заиста затекао у кади. Међутим, изненадила га је њена тежина. Дебељуца је, наиме, била тешка 318 килограма! Укућани и комшије узалудно су се трудили, али нису успели ни да је помере. Будући да жена живи на другом спрату, чак двадесетпеторица ватрогасаца морала су да се дају на посао: ишчупали су прозор и срушили део спољашњег зида како би могли да је извуку напоље! Испод прозора поставили су покретне степенице којима су је спустили. Издржале су! Нису пукле ■

МУЗИКА „ТАЈНЕ ВЕЧЕРЕ“

Ћан Марио Пала, инжењер информатике из Каљарија на Сардинији, заштитио је ауторским правима своје недавно откриће. На славној слици „Тајна вечера“ Леонарда да Винчија он је открио јединствено музичко дело, тачније, химну упућену Исусу Христу. Инжењер Пала иначе је и велики поклоник музике. Он је у појединим знацима с Леонардове слике открио тајне знаке за тонове који су, кад их је поређао на прави начин, дали јединствену музичку композицију ■

ЧАРОВНА ШМИНКА

Уобичајена шминка можда ће ускоро сасвим изаћи из моде. Извесно је да ће се то догодити најпре у Јапану. Јер, у јапанске продавнице стигла је нека сасвим нова шминка под називом „Чаробна лепота“. Руку на срце, заиста се може назвати чаробном: реч је о мултимедијалној направи чији је задатак да према лицу неке особе направи одговарајућу шминку и фризуру. Направа одређује нијансу руменила, сенке, ружа за усне и боје за косу. „Чаробна лепота“ недавно се појавила на јапанском тржишту и сместа је планула: кошта око 60 евра ■

ПИТАМ СЕ, ПИТАМ... О ЈОДУ

1.

Јод је хемијски елемент који је неопходан за:
а) правилан рад штитне жлезде
б) правилан рад јетре
в) правилан рад бубрега

2.

Доказано је да је јод једини хемијски елемент који непосредно утиче на:
а) стварање инсулина
б) памћење и правилан развој мозга детета током трудноће
в) метаболизам

3.

Недостатак јода у организму изазива:
а) увећање штитне жлезде
б) слаб вид
в) дистрофију

4.

Поремећај штитне жлезде се исказује:
а) успореношћу, раздражљивошћу, опадањем косе, сувом кожом и зимогрожљивошћу
б) појачаним апетитом, ниским притиском, главобољама
в) неправилним срчаним ритмом

5.

Најтежа последица недостатка јода је:
а) идиотизам
б) шизофренија
в) кретенизам

6.

Јода има највише у:
а) шаргареци
б) морским плодовима
в) млеку

7.

Јод се у организам уноси:
а) храном и водом
б) путем коже
в) дисањем

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

Нервоза ми се видела на лицу. Иза мене је био дуг и напоран радни дан и журио сам кући.

– Ох, па ви се мене не сећате. Ја сам Хана Бејлин. Пре четрдесет три дана на овој клиници ми је урађена биопсија дојке. Ви сте утврдили да је канцер – нагнула се ка мом столу пружајући ми снимак и историју болести. Под светлошћу лампе видео сам њено лице затегнуте

– Хм, ово ме подсећа на окретање хула-хопа, брзо и увежбано. А шта може да их успори? – погледала ме је преко микроскопа.

– Хемотерапија? Лекови цитоксан и адријамицин које добијам и који ми сваки пут кад прострује крвотоком изазивају дуготрајно лупање срца, малаксалост, мучнину, грозницу? Косу ћу ускоро потпуно да изгубим, па ћу морати да носим мужевљев качкет за бејзбол.

Речи да ће коса поново да јој израсте неколико месеци после завршене терапије, нису биле утешне па сам их прећутао. Зато сам Хани Бејлин почео да причам о лековима које је добијала. Могли су да дају добре резултате – да успоре развој малигних ћелија. Али, изазивали су и нежељене последице – уништавали су коштану срж, црвена крвна зрнца,

Кад се под увеличавајуће стакло микроскопа стави узорак оболелог људског ткива, слике које се обликују подсећају на оне у калейдоскопу. Али, за мене, као и сваког патолога, те боје које се мењају, групишу и раздвајају стварајући нове облике, само су промене које се догађају унутар састава ћелија. Зато их пажљиво посматрам да бих сазнао како болест напредује. Она најтежа, карцином.

Срећом, пацијенте никада не упознајем. Обавим биопсију и онда се усредсредим на испитивање узорка ткива. На основу мојих налаза онколози одређују терапију хемијским средствима или радиоактивним зрацима. Дакле, осим утврђивања стања болести ја не учествујем у лечењу.

Ипак, једног пацијента сам упознао. Хану Бејлин. Био је то преседан у мом дугогодишњем раду који ми је заувек променио поглед кроз микроскоп.

Као цветови хортензије

Тај новембарски дан 1987. године никада нећу да заборавим. Радио сам у државној болници у Карсону у Невади и, пошто се ближио крај смене, ужурбано сам слагао налазе које сам управо обавио. А онда сам зачуо глас.

– Доктор Спенсер Надлер? – подигао сам поглед ка ситној младој жени која је стајала на вратима. Потврдно сам климнуо главом и она је ушла у моју ординацију.

– Молила бих вас да ми учините нешто. Била бих вам захвална кад бисте ми растумачили снимак мог тумора! – рекла је тихо, али одлучно. Био сам затечен. Какав снимак? Какав тумор? Нисам знао ни ко је жена ни о чему прича.

Осамнаест

ЗБОГ

ружичасте коже, али и већ проређену плаву косу што ми је јасно казивало да је почела са хемотерапијом.

Затечен, почео сам да прегледам податке. Хана Бејлин имала је тридесет пет година, била је удата и мајка троје деце. Али, имала је малигно обољење. Израслина у левој дојци, величине лешника, разгранала се и захватила лимфне чворове испод пазуха. Из искуства сам знао да се овај облик карцинома брзо шири.

– Све што сам открио пренео сам вашем лекару – рекао сам притиснут осећањем нелагодности.

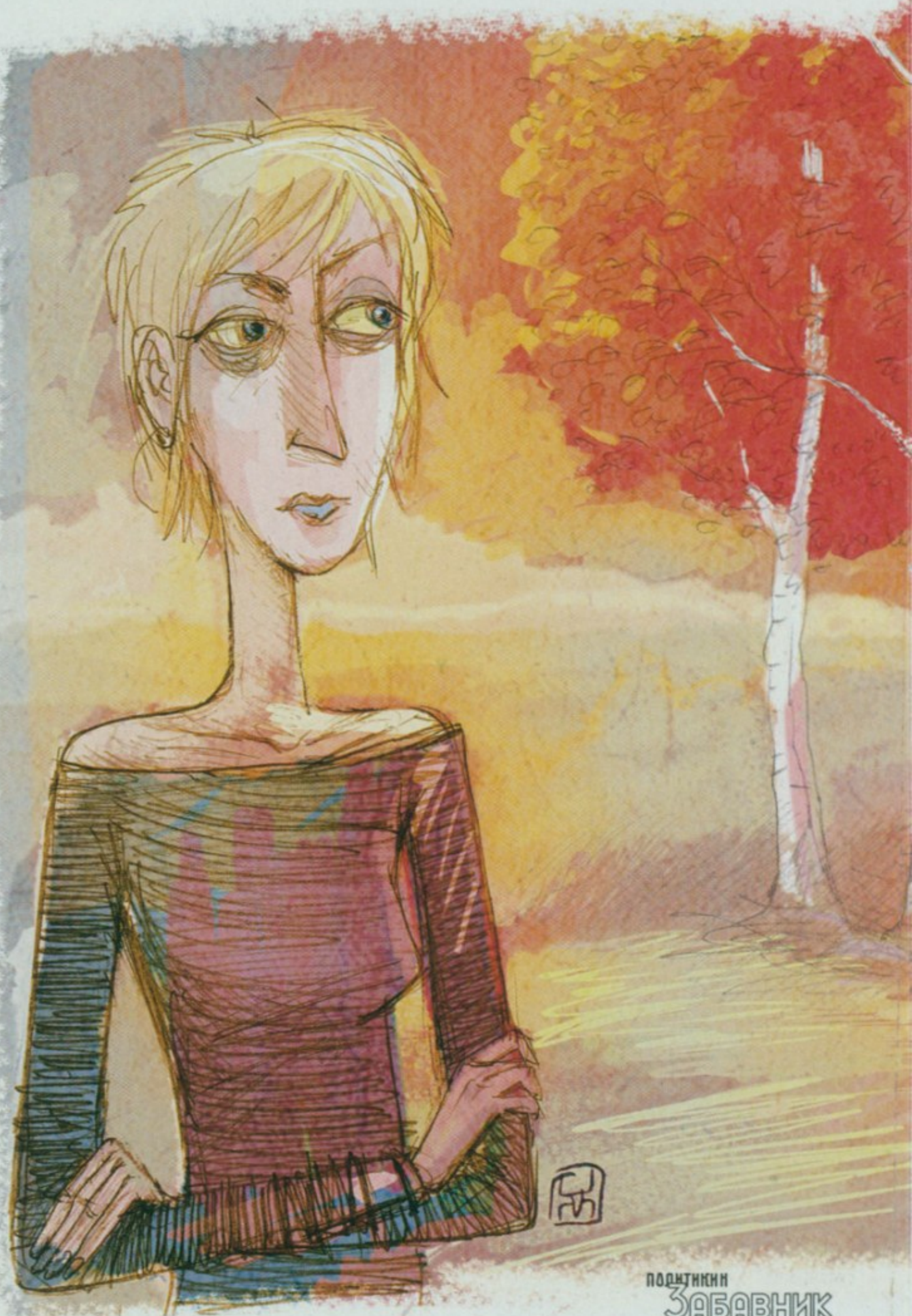
– Да, знам. Болест ће да се прошири и на кости. Али, ја бих волела да видим како изгледају те ситне ћелије које прете да ми разоре тело. Непријатеља треба упознати, зар не? – осмех на Ханином лицу навео ме је да урадим оно што никад нисам.

Ова жена прича о својој болести као о послу који јој предстоји, па жели о томе да се обавести, помислио сам док сам укључивао светла на табли да бих на њу ставио увеличане снимке.

– За име света! – узвикнула је. – Ћелије канцера изгледају као лоптасти цветови хортензије. Нимало застрашујуће. Занима ме шта их чини таквима – рекла је једноставно и ја сам је повео у лабораторију с узорцима.

Убрзо је под микроскопом видела како се ружичасто обојене ћелије великом брзином умножавају прекривајући здраво ткиво.

Као патолог, пацијенте никада не упознајем. Обавим биопсију и усредсредим се на испитивање узорка ткива. Али, једног пацијента сам упознао. Био је то преседан у мом дугогодишњем раду који ми је заувек променио поглед кроз микроскоп

поремећај пробавног система праћен мучнином и повраћањем.

– Па, ниједна битка није прошла без последица, а мене чека више њих. Мораћу да се наоружам снагом воље и да истрајем. Нећу дозволити да подли непријатељ разбокора хортензије у мом телу. Имам три нејака дечака, докторе и желим да их видим како одрастају – Ханине очи заискриле су пркосом.

Чврсто ми је стегнула руку, а онда брзо покупила своје ствари и изашла.

Процењивање снаге

На сусрет с Ханом Бејлин дуго сам мислио, али зачудо своје искуство нисам поделио с колегама. Иако су налази указивали да нема изгледа да добије рат у који се упустила, осећао сам да је моје ћутање нека врста узданице. Наравно, време је

учинило своје и ја сам, притиснут обавезама и сопственим животом, заборавио плавокошу жену.

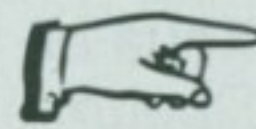
Ипак, кад сам шест година касније чуо куцање на вратима своје ординације знао сам да је то она. Тешко да бих је препознао да смо се срели на улици. Била је мршава и имала тамне подочњаке. Поново је била на хемотерапији.

– Све је указивало да сам на добром путу да се

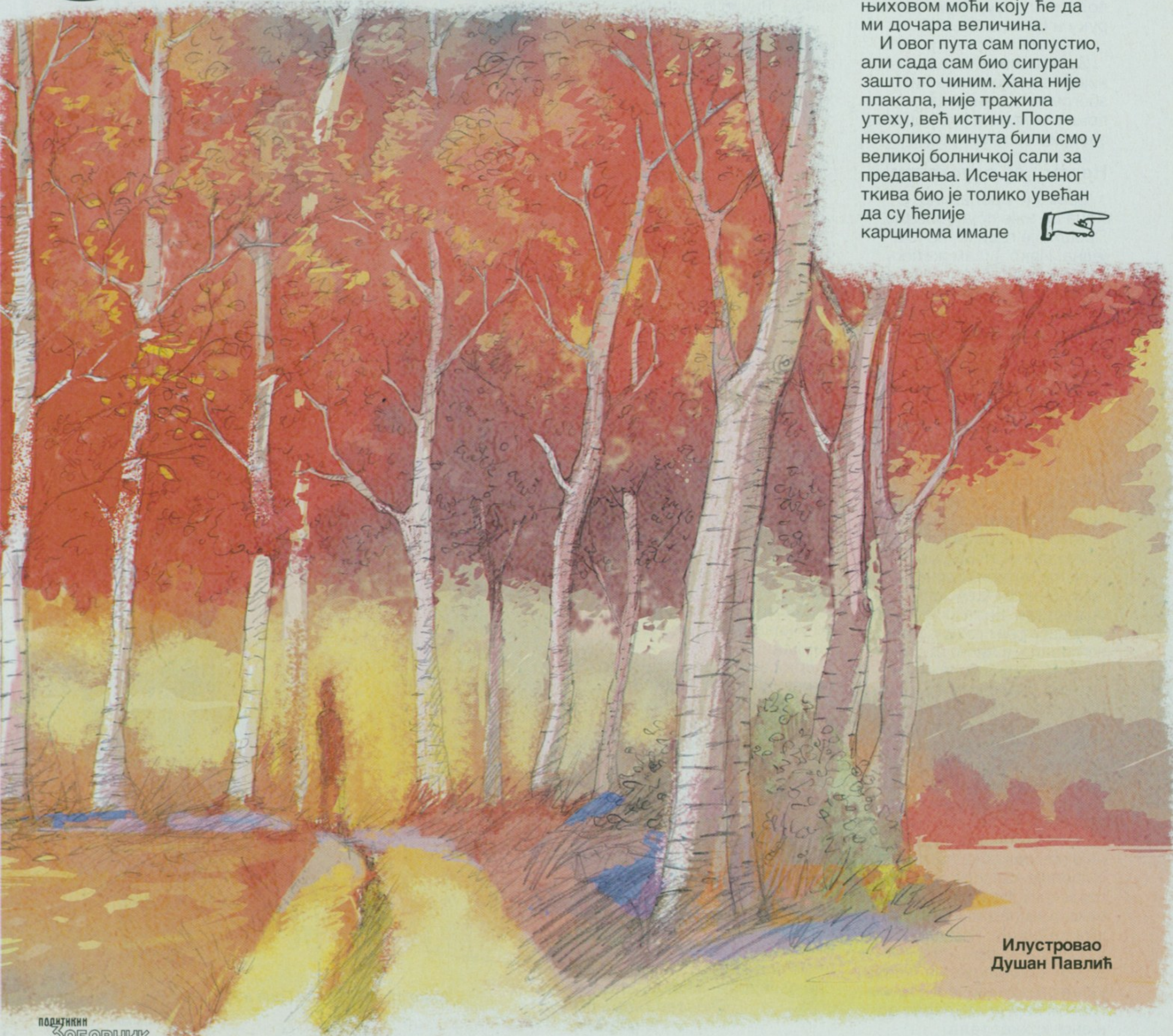
заустави напредовање болести, али, била је то лажна нада. Притиснута лековима, болест се само примирила да би изненада опет букнула. Захватила је три ребра и десно плућно крило, а лекови су ми уништили кости, па су постале порозне као сунђер – испричала ми је Хана као да препричава неки неспоразум у продавници, а онда додала.

– Докторе Надлер, желим поново да видим ћелије канцера, али увећане, као на биоскопском платну, онако како их ви увећате кад их приказујете студентима на својим предавањима. Потценила сам их и зато хоћу да се суочим с њиховом моћи коју ће да ми дочара величина.

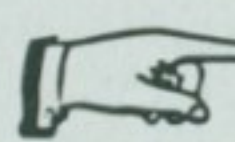
И овог пута сам попустио, али сада сам био сигуран зашто то чиним. Хана није плакала, није тражила утеху, већ истину. После неколико минута били смо у великој болничкој сали за предавања. Исечак њеног ткива био је толико увећан да су ћелије карцинома имале

ХАНЕ

Илустровао
Душан Павлић

 величину лоптица за голф. У блештавилу боја Хана је посматрала страшну игру опаке болести – ружичасте ћелије прождирале су плавичасте површине здравог ткива. У једном тренутку приближила се платну и подигла руке као да је желела да заустави преливање ружичасте боје, а оно што се одигравало у њеном телу осликавало јој се на лицу.

– Како су моћне – прошапутала је. – Колико ћу још дуго моћи да се борим с њима?

Није то било питање, већ просто процењивање сопствене снаге. Требало је да издржи ударе болести и јаке лекове. Али, кад је одлазила, поносно је подигла главу, пружица ми руку и рекла:

– Хвала!

Занимљиво, Хана ми ниједном није рекла ни збогом ни до виђења, помислио сам и још једном завирио кроз микроскоп.

Не могу да одустанем!

Време је пролазило, а Хана се није појављивала. Прошла је година, па још једна. Иако нисам желео, готово свако предвече се осећао сам неку чудну зебњу. Било је то Ханино време посете. Ослушкивао сам кораке у болничком ходнику и очекивао да се зауставе испред мојих врата. Стрепео сам што не долази јер то је могло да значи да је више нема, баш као што сам стрепео и од њеног доласка, што би било потврда да је болест још више унапредовала.

Зато су ме обузела помешана осећања кад сам је после четири године поново видео у својој ординацији. Било јој је четрдесет пет година, али изгледала је много старије. Да је измучена болешћу и патњом сведочиле су дубоке боре на њеном свелом лицу.

– Ја сам вероватно луда. Тумор се проширио и на јетру, а ја и даље нећу да одустанем од борбе. После толиких година засипања отровима из лекова, моја болест не јењава. Ништа није неуништиво, па зашто би ћелије канцера биле изузетак? Можете ли да ми покажете под микроскопом шта се догађа кад лек доспе у мој организам? Хоћу да видим како делује на ћелије канцера – рекла је љутитим гласом који је одударао од њеног крхког тела.

двадесет

Наравно, показао сам јој шта је желела. Посматрао сам грч који се појавио на њеном лицу.

– Проклети мали уљези. Само се зачауре, али не умиру. Подигла је главу од микроскопа, а онда додала:

– Па, кад је тако, и ја ћу да се зачаурим. Децу још нисам извела на пут.

Испратио сам је до врата болнице и дуго гледао за њом. Ишла је улицом уморним кораком као ратник који после кратког предаха поново креће у бој. Осетио сам дивљење према тој жени. Кад ћу поново да је видим, запитао сам се седајући за радни сто. Нисам ни слутио да ће то бити већ за неколико месеци.

Дошла је с најмлађим сином. Личио је на њу.

– Spreма се да упише медицину, па сам желела да вас упозна. Ваши савети добро би му дошли – рекла је Хана озареног лица. – Био је опчињен кад сам му испричала како сте ми јасно приказали моју болест да бих знала против чега се борим.

Погледао сам дечака. Очи су му биле озбиљне. Био сам спреман да одговорим на свако његово питање.

Кад смо се растајали, Хана ми је пружица обе руке.

– Знам да ће болест да нађе још неки део мог тела који досад није запосела, али спремна сам на то. Дочекаћу је у Мејну.

У Мејну, био сам затечен. Због чега је одлучила да иде у другу земљу?

– Шта је у Мејну? – морао сам да је питам.

– Јесен, докторе Надлер. У Мејну је сада јесен. Идем да уживам у лепоти природе увијеној у топле златножуте и црвене боје, да уживам у мирису шума и ливада.

Док сам гледао Хану како одлази држећи сина под руку, знао сам да је више никада нећу видети, али ни заборавити. Хоће ли снагом воље успети да ојача свој организам? Хоће ли јој лекови и терапије помоћи да још истраје?

Вратио сам се свом микроскопу. Ћелије тумора у метастази заиграле су ми пред очима у другим бојама, бојама природе у јесен које је одабрала Хана. Устао сам и широко отворио врата своје ординације. Заувек. За све пацијенте. Због Хане ■

Спенсер Надлер
(С. Д.)

Д а ли постоје особе које користимо да бисмо пеглали? Наравно да постоје! И то не у пренесеном смислу. Не „пегламо“ их оштрим речима. Напротив, помно их слушамо! Оне нас својим ведрим и занимљивим причањем бодре док обављамо тај замор-

свакако „усијати“. Многобројни савети за добро пеглање преносе се вековима с колена на колена, што сведочи о томе колико је ова вештина стара. Један савет разликује се од осталих и гласи: пеглање у друштву занимљивије је и доприноси утиску да посао траје краће!

ПЕГЛА ОПАСАН

ни и одговорни посао. Међутим, те особе осећају се искоришћенима, па касније тужно закључе: „Користиш ме искључиво за пеглање!“

У ствари, не схватају колико су драгоцени. Јер, пеглање није лака вештина. У давна времена био је то још тежи посао, али, људи су се тада ређе пресвлачили и било је мање веша за пеглање! Зато је данас улога забављача, особе која прави друштво ономе који пегла, изузетно важна: иначе нам мало времена остаје за дружење (као и за пеглање). Забављач може бити присутан у просторији где се пегла, или на телефонској вези; та веза ће се током пеглања

Зато, пре почетка пеглања, обезбедите себи пријатно друштво.

Оно што сада следи јесте кратка историја пеглања.

Жар, песак или штирак – по избору

Шетајући међу остацима древних палата у Луксору, или у Кнососу, у римском Колосеуму, атинском Партеону, да ли смо размишљали о томе како су изгледала одећа људи који су некада живели баш на том месту? Да ли су им хаљине биле добро испеглане? Онима који то редовно чине, тако нешто свакако је пролетело кроз главу. Остали о томе нису размишљали, уверени да испе-

Како су се пеглали Грци и Римљани?

КОЈЕ НЕ ПРИМЕЋУЈЕМО

глане ствари на чаробан начин саме долазе у њихов орман. Једно је извесно: историју не чине само велике ствари, битке и моћне грађевине, већ и оне мале из свакодневног живота на које је утрошена једнако велика снага. Пеглање је један од тих послова.

из историје уметности пуне су фресака, скулптура и других уметничких дела која приказују људе у савршено испегланим хаљинама. О марамицама, чипканим оковратницима и столњацима да и не говоримо! Да ли сте се упитали: како су све то пеглали? Какве су биле те древне пегле?

Госпођа Потс и њен изум: успешна пословна жена која је умела да – пегла.

гли с дршком од дрвета из времена династије Хан (206. пре н. е–221). Осим што је служила сврси, кинеска пегла била је право уметничко дело – украс куће. Део у који се стављао жар био је израђен од изрезбареног бакра, а украси су били различити симболи благостања. На дрвеном делу дршке био је из-

ну. Богатије породице имале су пегле с дршкама од слоноваче.

И тоге угледних Римљана биле су брижљиво испеглане. Пеглале су их наравно слуге, односно – робови, или власници перионица. За то су користили плочице од бронзе с дугачким дршкама. Плочице би најпре добро угрејали, а затим су њима прелазили преко туника и тога. Фреска у Помпеји сликовито сведочи о начину одржавања одеће: на-

ЊЕ ЈЕ ПОСАО!

Постоје многи савети и тајне за добро пеглање који се вековима преносе с колена на колено. То је доказ да је пеглање заправо древна вештина. Додуше, некада су пеглали робови, затим слуге, годинама су то радиле домаћице, а данас пеглају и мушкарци којима помоћ у кући није основно занимање!

Илустровао
Добросав Боб Живковић

сликана је перионица где су Римљани односили одећу да се пере и пегла. Осим таквог начина пеглања, Римљани су уштиркани, мокру одећу ударали својеврсним пракљачама како би се исправила. То је трајало све док се одећа не би осушила. Користили су и *prelum*, неку врсту цедиљке, пресе од дрвета, сличну оној кроз коју се цеди грозђе. Уместо египатске течности која би одећу чинила прикладном за савијање, римски штирак правио се на посебан начин: била је то мешавина воде, сапуна и људске мокраће!

Грчке и викиншке пегле

У Грчкој пегла је такође била од метала и загревала се на ватри. Имала је дршку, али је била округла и могла је да се лако котрља по одећи од лана.

Ако је неко помислио да су Викинзи живели и војевали неиспегла-

Јесу ли набори на туникама, тогама или кинеским свиленим хаљинама били намерни или случајни? Чини се да је Рамзесова сукња набрана и да у струку има некакав драгоцени појас. Исто важи и за сукњицу Принца с љиљанима, једног од ликовних симбола минојске културе. Књиге

Стари Египћани умакали су одећу у посебне течности, неку врсту штирка, па су је слагали и пеглали притискајући тешким предметима глатких страница који нису били загрејани. Била је то нека врста пресовања. Међутим, прва пегла која се загревала источњачког је порекла. Реч је о бронзаној пе-

резбарен знак који доноси срећу, док се на бронзаном делу дршке налазила слика змаја, заштитника породице од свих зала. Уколико би слуге пеглале ствари од отпорних тканина, пунили су пеглу жаром, а ако би пеглали свилену одећу, напунили би је загрејаним песком да не би изгорели осетљиву ткани-

ни, преварио се. И они су имали пегле. Биле су изузетне: од дебелог стакла. Пегла у облику печурке стајала је покрај ватре и тако се грејала. А да се не би опекли, користили су кожане рукавице.

Пегле које бисмо лако препознали, појавиле су се у Европи почетком 14. века. Била је то равна, дебља метална плоча с дршком. Пегла се такође претходно загревала, док не би постигла жељену топлоту. Између тканине која се пегла и пегле стављала се обавезно једна мокра тканина, обично нека крпа, како пегла не би изгорела одевни предмет. А пеглање је трајало док се пегла не охлади. Зато су људи имали најмање две пегле: док би једном пеглали, друга би се грејала. Постоља за пеглу била су од кованог гвожђа и врло занимљивих облика. У 15. веку у Европи се користили и додатак за пеглу за који су Кинези и раније знали: кутија за жар. Опасно је, међутим, било баратати жаром од дрвета или угља. Осим тога, пегле су биле и тешке: око шест килограма! Није чудо што је одећа била добро испеглана. Уколико претходно не би изгорела. Слуге су се знојиле што од напора, што од страха да не изгоре скупocene тканине.

У шеснаестом веку први пут помиње се пеглање као занимање. Под будним оком мајстора кројача, плод његовог рада, тачније руку, дотераће коначно особа која ће испеглати рухо. Тај посао све чешће је уступан припадницима лепшег пола.

Изум госпође Потс

Деветнаести век означио је напредак у пеглању – направљене су пегле од ливеног гвожђа. Међутим, увек се појављивала иста невоља: прегрејана пегла често би прогорела тканину. Била је велика штета поготово када је реч о свечаној одећи, везеним или свиленим стварима. Често би се прегрејала и сама дршка иако је била од дрвета, материјала који, као што је познато, не проводи лако топлоту. То је досадило

Неколико пегли из минулих времена: није било лако пеглати направом тешком шест килограма.

домишљаој домаћици, Американки Мери Флоренс Потс, која је 1870. године нашла решење. Није имала право гласа, али је умела да размишља и – пегла. Направила је пеглу према сопственом нацрту: другачијом од осталих чинила је својеврсна оплата од картона и гипса која није дозвољавала да се пегла брзо охлади. Госпођа Потс одвојила је дрвену дршку од металног дела, тако да се

Сили изумео је електричну пеглу (Electric Flat Iron) с плочом која се загревала електричном струјом. Додуше, није била баш лака: шест килограма.

И пегла на пару навршила је већ осамдесет година! Изумели су је у америчкој фабрици „Елдек“ 1926. године. Пегла на пару омогућавала је такозвано фајтање на лицу места. Раније су ствари за пеглање морале мало да

ПЕГЛАЊУ НИКАД КРАЈА

Пеглању се највише опире лан. Да би лан био испеглан како ваља, пегла би требало да буде загрејана на 230 степени Целзијуса. Везени столњаци од лана ноћна су мора за особе које их пеглају. Памук се савршено пегла на 200 степени Целзијуса, а вунене тканине на 148 степени. За синтетичке тканине потребна је најнижа температура: 135 степени Целзијуса.

Поред уобичајених, постоје и разни облици кројачких пегли, које могу да допру и у најнедоступније делове одеће. До 18. века у употреби су биле и посебне пегле за гланцање. То су биле таласасте и коцкасте плочице којима су се гланцале крагне. Јер, имати уштиркану крагну која се не сија било је једноставно недопустиво. Постојале су и пегле за пеглање шешира, за гланцање билијарских столова, пегле у облику тегова и многе, многе друге... ■

особа која је држала пеглу у руци није могла опећи. Јер, пегле су се и даље грејале тако што су стављане на пећ или у саму пећ, или, пак, на плотну штедњака на дрва. Неколико пегли грејало се истовремено, а једна иста дршка качила се на загрејану пеглу.

Да ли је пеглање тада постало мање опасан посао? Не сасвим. Ипак, „патент госпође Потс“ (The Potts Patent) био је прави продор на тржишту пегли. Госпођа се обогатила, а ковачи изгубили посао.

Кад је у Европи и Америци почео да се користи гас, направљена је и прва пегла на гас. Имала је сопствену „пећницу“ која је била повезана с цревом за довод гаса. Била је то својеврсна експлозивна направа... Крајем 19. века, тачније 1891. године, Хенри

се наквасе (нафајтају) како би тканине омекшале. Занимљиво је да су домаћице у почетку биле неповерљиве према овим пеглама. Ваљда су се плашиле струје. Пегле на пару почеле су да се продају тек четрдесетих година прошлог века. Пегле с нерђајућом подлогом изумео је Едвард Шрејер 1938. године. Десет година касније појавиле су се машине за пеглање направљене од два велика ваљка који се загревају. Тај изум био је добар за пеглање постељине и сличних ствари. Али, како да се у машини за пеглање испегла кошуља? Прва пегла са аутоматским укључивањем и искључивањем појавила се 1984. године.

Већина данашњих пегли је на пару. Оне нису тешке, и део којим се глача не лепи се на тканину. У САД сваке го-

дине прода се бар петнаестак милиона ових уређаја. Сада су најмодерније пегле без гајтана...

Дакле, јасно је да одавно не пеглају само робови и слушкиње. Уосталом, један познати европски мислилац написао је да је главни знак распознавања модерних робова заправо мобилни телефон (а не пегла!). Пеглају многи, ко стигне, односно ко пристане. „Жена је најопаснија кад пегла“, напоменуо је један црногорски мислилац, и та мисао могла би да се прикључи осталима које говоре о опасностима овог заната. Уосталом, то је тачно: присуство велике топлоте, воде и електричне струје, довољно говори о непријатностима које вребају. Многи мајстори пеглања доживели су шок после кратког споја кад им је пегла такорећи експлодирала у руци. О опекотинама да и не говоримо. Деца свакако треба да се чувају врелих пегли!

Не треба заборавити оне који су незадовољни коврџавом косом, па одлазе код фризера да је исправе, односно испеглају. Што се тиче пеглања веша, технике су разне, али је ипак најбоље пеглање у друштву. Има и људи толико извежбаних да, док пеглају, могу да гледају филмове! Левим дланом намештају тканину и проверавају како је испеглана, а десном пеглају све време гледајући у екран. Док прође просечан играни филм, носорог од непегланог веша већ је побегао ■

Мирјана Огњановић

SMS KLUB

Važi za sve mreže:
062, 063, 064, 065

Kreativni centar

KAKO DA SE UČLANIM?

Pošaljite SMS poruku sledeće sadržine na broj 6220:

PKKC_ime_prezime_datum rođenja_mesto stanovanja_ulica_broj_e-mail

(znak " " , donja crta, znači razmak i ne treba ga kucati u poruci, vidi sliku!)

To: 6220

PKKC Milena Popovic
02101975 Beograd
PopLukina 24/3 milena@
abc.net

options Send close

Kao član Kluba imate mogućnost da učlanite i svoje dete, slanjem poruke sledeće sadržine na 6220:

DKKC_ime_prezime_datum rođenja deteta

(znak " " , donja crta, znači razmak i ne treba ga kucati u poruci, vidi sliku!)

To: 6220

DKKC Aleksa Popovic
25041998

options Send close

Ako poželite da se odjavite iz Kluba, ukucajte poruku: **OKKC** i pošaljite na 6220

ŠTA DOBIJAM?

- SMS poruku o novim izdanjima *Kreativnog centra* svakog meseca
- redovan popust od 20% za narudžbine putem SMS-a; detaljno uputstvo možete naći na www.kreativnicentar.co.yu
- **superpopust** od 40% za pojedine naslove tokom posebnih SMS prodajnih akcija
- mogućnost da budete jedan od 10 srećnih dobitnika knjige; izvlačenje dobitnika svakog meseca; izveštaj o dobitnicima na sajtu www.kreativnicentar.co.yu
- mogućnost da svakog meseca učestvujete u SMS kvizu i budete jedan od 10 srećnih dobitnika knjige, ako tačno odgovorite na kviz-pitanje; izveštaj o dobitnicima na sajtu www.kreativnicentar.co.yu
- mogućnost da se uključite u raznovrsne kreativne SMS akcije koje pripremamo samo za članove SMS Kluba

Cena svake poruke je
20 din. + PDV

OBAVEŠTENJE ZA ČLANOVE:
Članarinu nije potrebno obnavljati, ona važi sve dok se ne odjavite

Kreativni centar, Gradištanska 8, Beograd
011/ 38 20 464, 38 20 483, 24 40 659
e-mail: info@kreativnicentar.co.yu
www.kreativnicentar.co.yu

Kreativni centar

Kreativni centar 2007

89937

Свет У БРОЈКАМА

14.000 километара на час

претпоставља се да је брзина ветра на три планете откривене изван Сунчевог система. На гасовитим циновима удаљеним 150 светлосних година од нас, влада температура од 925 степени Целзијуса. Истраживачи који су их открили помоћу свемирског телескопа „Спицер“ верују да се температура одржава захваљујући ветровима бржим од звука ■

5000 њутна

сила је угриза праисторијске рибе. Истраживачи са Универзитета из Чикага кажу да је снага вилице изумрле рибе *Dunkleosteus terrelli* дугачке 10 метара незнатна у поређењу с угризом великих алигатора или диносауруса ■

5000 птица

пало је из ведре неба на један аустралијски градић. Званичници не верују да је посреди птичији грип, али не знају ни шта је тачан узрок ■

800 метара

широк је кратер Викторија на Марсу у који Наса намерава да упути возило „опортјунити“. Научници се ипак двоуме јер је кратер дубок 60 метара и добро знају да возило никада више неће моћи да изађе одатле ■

564 необичне животињске врсте

налазе се на листи угрожених врста коју је недавно објавило Зоолошко друштво из Лондона покушавајући да скрене пажњу јавности. На листи „еволутивно особених“ угрожених врста су, између осталих, бумбар-шишмиш, патуљасте нилски коњ, танки лори мајмун и други ■

300 метара

висока је нова грађевина која ће ускоро да краси панораму Париза. То ће бити стаклени пословни блок опремљен ваздушним турбинама и тврди се да неће угрожавати околину. Грађевина ће бити 24 метра нижа од Ајфелове куле ■

20 минута без ваздуха

може да издржи царски пингвин. Истраживачи америчког Скрипс океанографског института пратили су пингвине док су ронили 550 метара. Нема објашњења како птице не пате од декомпресионе мучнине ■

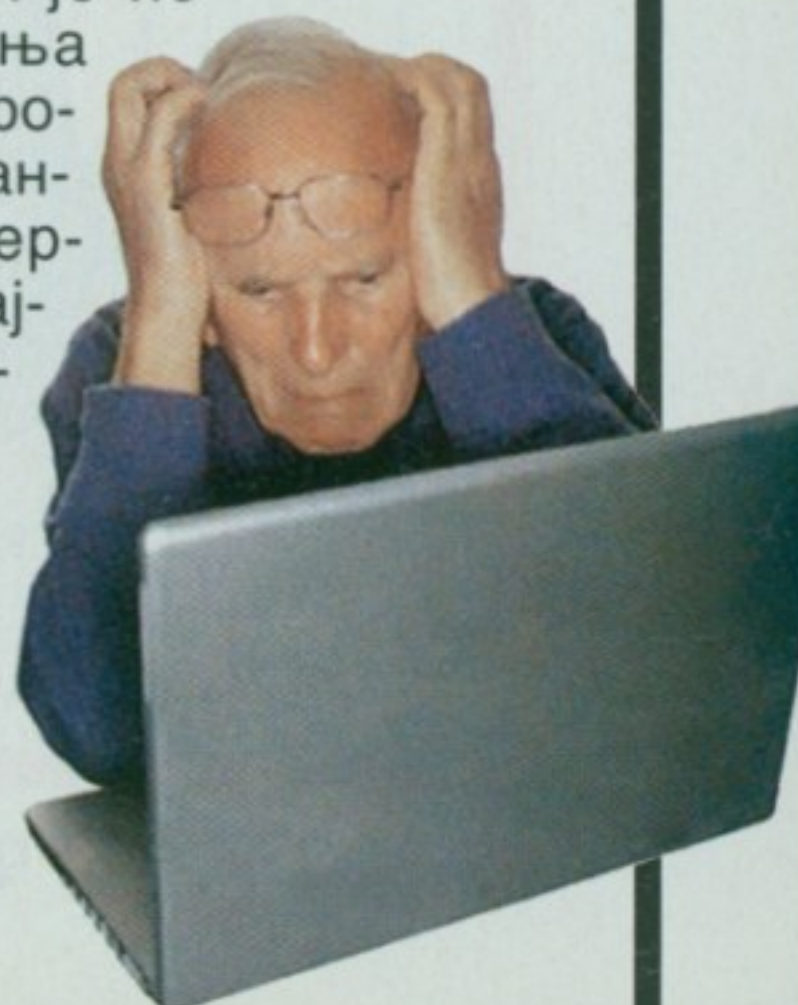
11 древних јапанских гробница

отворено је први пут после 17 векова. Званичници су археолозима дозволили приступ царском гробљу, али су забранили ископавање или испитивање тела изблиза ■

4 секунде

траје стрпљење корисника Интернета пре него што одустане од посете сајту који се споро учитава и потражи неки други садржај, закључак је истраживања које је спровео британски Интернет провајдер „Акамаи“ ■

ПРОСЈАЦИ

1

Великодушни господин хтео је да помогне просјацима. Ако би имао још 8 евра, сваком просјаку могао би да поклони по 3 евра. Зато је одлучио да свакоме поклони по 2 евра, а тада су му остала 3 евра. Колико је било просјака и колико је великодушни господин имао новца? ■

ТРЕШЊЕ

3

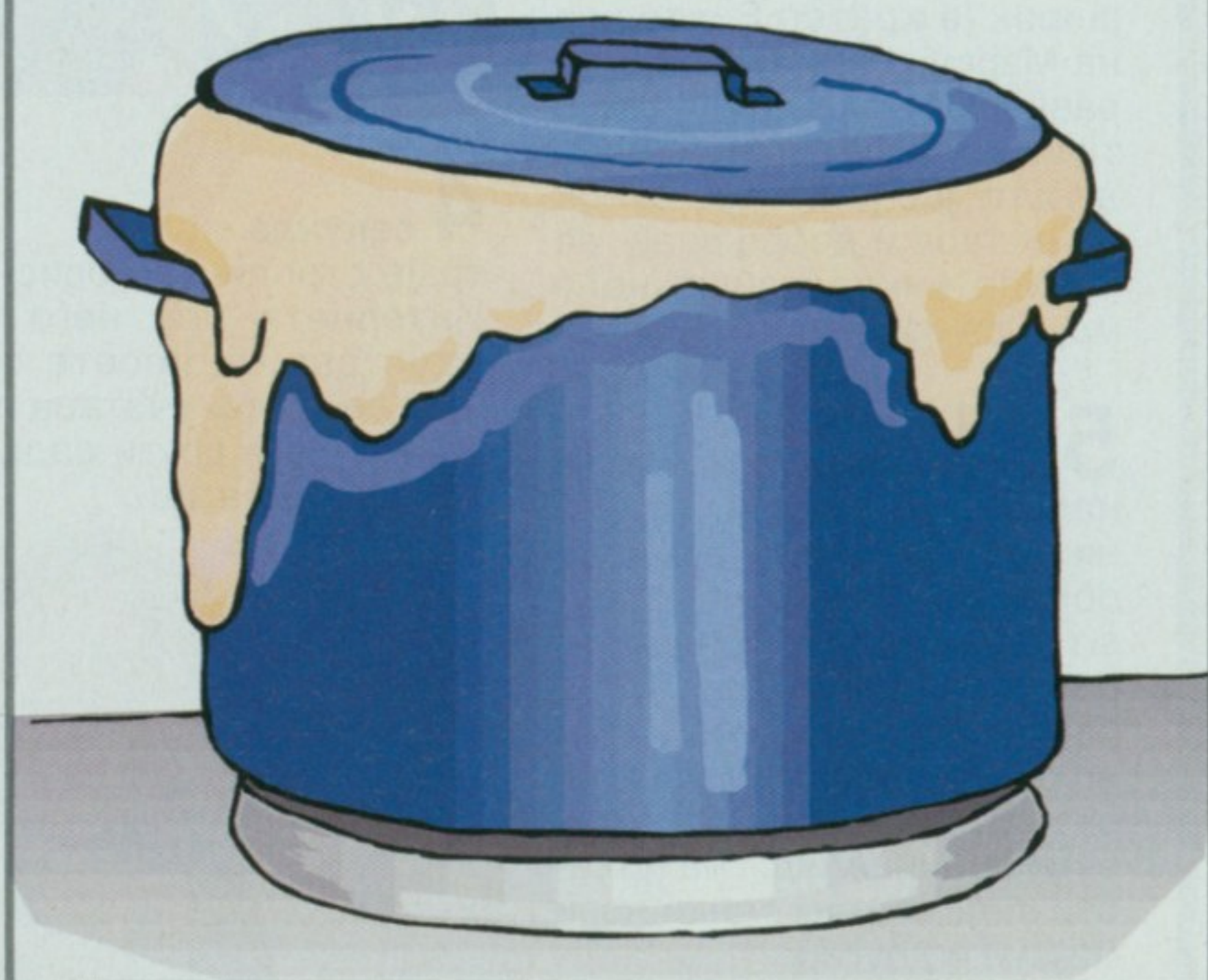
Милица на столу има три гомиле трешања. С прве гомиле пренела је на другу онолико трешања колико је на другој гомили већ било. Затим је с друге гомиле пренела на трећу онолико трешања колико их је пре тога било на трећој гомили. На крају је с треће гомиле пренела на прву онолико трешања колико их је пре тога било на првој гомили. После свих ових премештања, она је на свакој гомили имала једнак број трешања. На све три гомиле било је укупно 48 трешања. Колико је Милица имала трешања у свакој гомили пре него што је почела да их премешта? ■

ЛОВЦИ И КАША

2

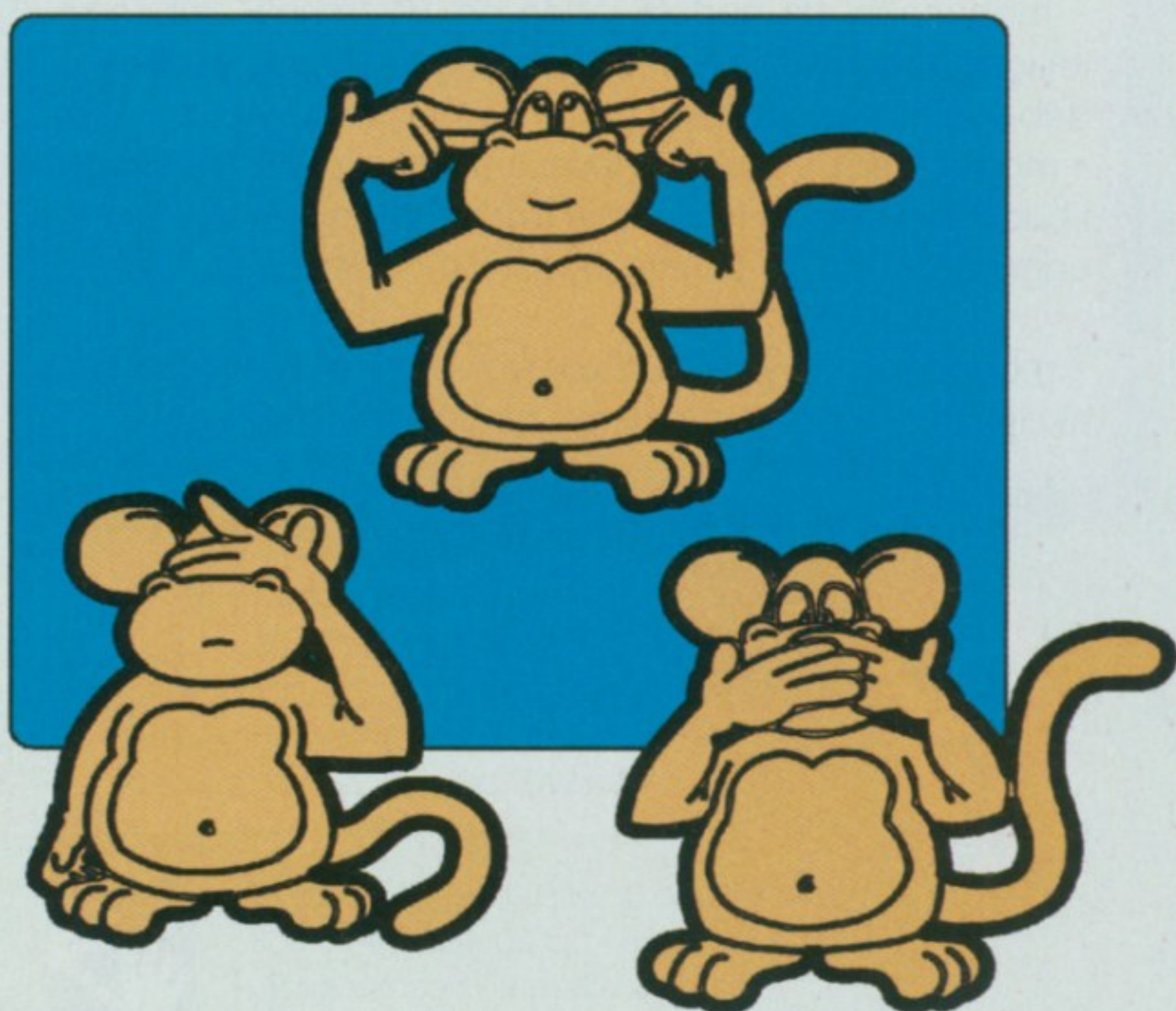
Три ловца скувала су кашу. Први је за кашу дао једну врећицу брашна, други две, а трећи није имао брашна, али је за свој део (који је равноправно појео с друговима) платио 5 динара. Како ће прва двојица ловаца поделити тај новац? ■

МАЈКЛ И МАЈМУНИ

4

Истраживач Мајкл причао је свом пријатељу: – Једног дана у џунгли сам посматрао мајмуне. Квадрат половине њиховог укупног броја дошао је на извор да пије воду, а један је висио на лијанама и дречао из свег гласа. Колико је мајмуна истраживач Мајкл видео тог дана? ■

ИЧКЕ загонетке

УТАКМИЦА

5

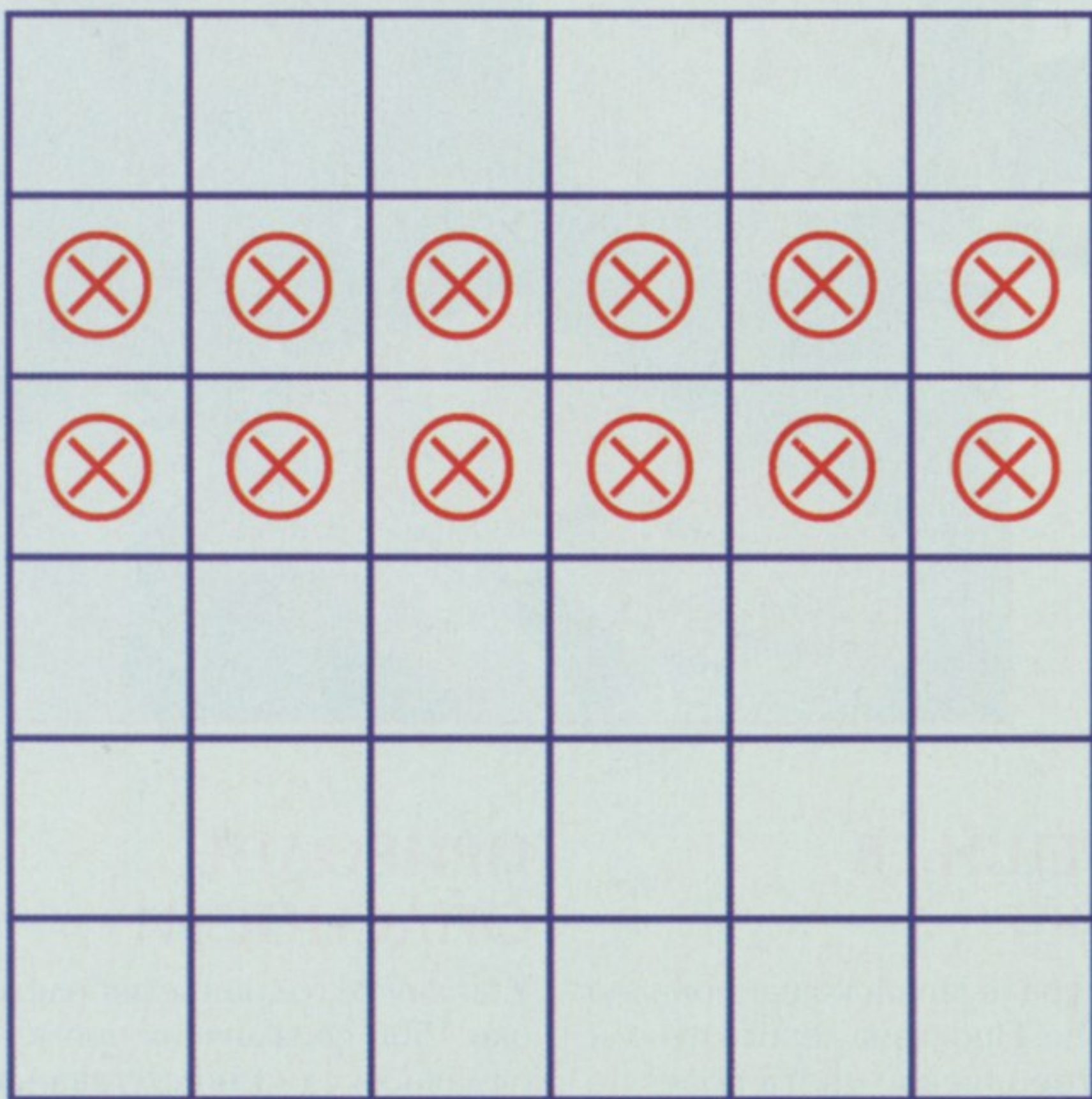
За једну утакмицу владало је велико занимање. За време њеног трајања, на паркингу су били паркирани аутомобили и бицикли. Аутомобила је било три пута више. Колико је било аутомобила, а колико бицикала ако се зна да је на паркингу било укупно 546 точкова? ■

КРУЖИЋИ

6

Распоредите кружиће тако да у сваком реду и у свакој колони буду само по два кружића ■

ПОДЕЛА

7

Поделите ову фигуру на четири једнака дела тако да сваки садржи по један круг, звездицу и квадрат ■

ГОСТИОНИЧАР И ПЕТ ПРИЈАТЕЉА

8

Петорица пријатеља ручала су у истој гостионици, али тако да је први ручао сваког дана, други сваког другог дана, трећи сваког трећег, четврти сваког четвртог и пети сваког петог дана. Приметивши то, гостионичар им је рекао да ће их частити сваки пут кад сва петорица буду истовремено ручала. После колико дана је гостионичар морао да чисти пријатеље? ■

Припрема Радивоје Грбовић

РЕШЕЊА НА СТРАНИ 65

ПУТ ОКО СВЕТА ЗА 99 ДИНАРА

ЈАПАН

ГЕОГРАФИЈА

Јапан се састоји од четири велика острва: Хокаидо, Хоншу, Шикоку и Кјушу ■

ПОЛИТИКА

Облик владавине у Јапану је уставна монархија с парламентом. Народ обожава цара који оличава јединство ■

ПРИВРЕДА

Јапанска технологија и привреда друге су у свету, после САД, док је тржиште на трећем месту, иза САД и Кине ■

РОБОТИ

Од 720.000 индустријских робота у целом свету, 410.000 је у Јапану ■

ХОМОГЕНОСТ

Нацију чине 99,6 одсто Јапанци. С тако надмоћном већином, Јапан је вероватно најхомогенија земља на свету. Припадници других нација су потиснути и Јапанци према њима имају предрасуде ■

ДРЖАВЉАНСТВО

Рођење у Јапану не обезбеђује и држављанство. У Јапану има више од пола милиона Корејаца друге и треће генерације који су ту рођени, али пошто им родитељи немају јапанско

према легенди то је био дом богова и одмаралиште на пола пута између овог и оног света ■

ВОЗОВИ

Јапански возови чувени су по брзини, безбедности и тачности. Јуре 265 километара на час, а на одредиште стижу у секунду тачно. За годину дана сви брзи возови у Јапану укупно нису за-
каснили више од 12 секунди ■

ГИНЗА

Најексклузивнија и најскупља четврт за „шопинг“ у Јапану има и најскупље некретнине на свету. Улице су препуне неонских реклама, продавница, бутика, барова и ресторана ■

држављанство, они и даље имају положај грађана другог реда. Јасно се разликују од Јапанаца по изгледу, понашању и језику ■

РИБАРСТВО

Јапану припада 15 одсто светског улова рибе. Узгој пиринча у потпуности задовољава потребе свих грађана, али се 50 одсто осталог семена и зрнела увози ■

ФУЦИ

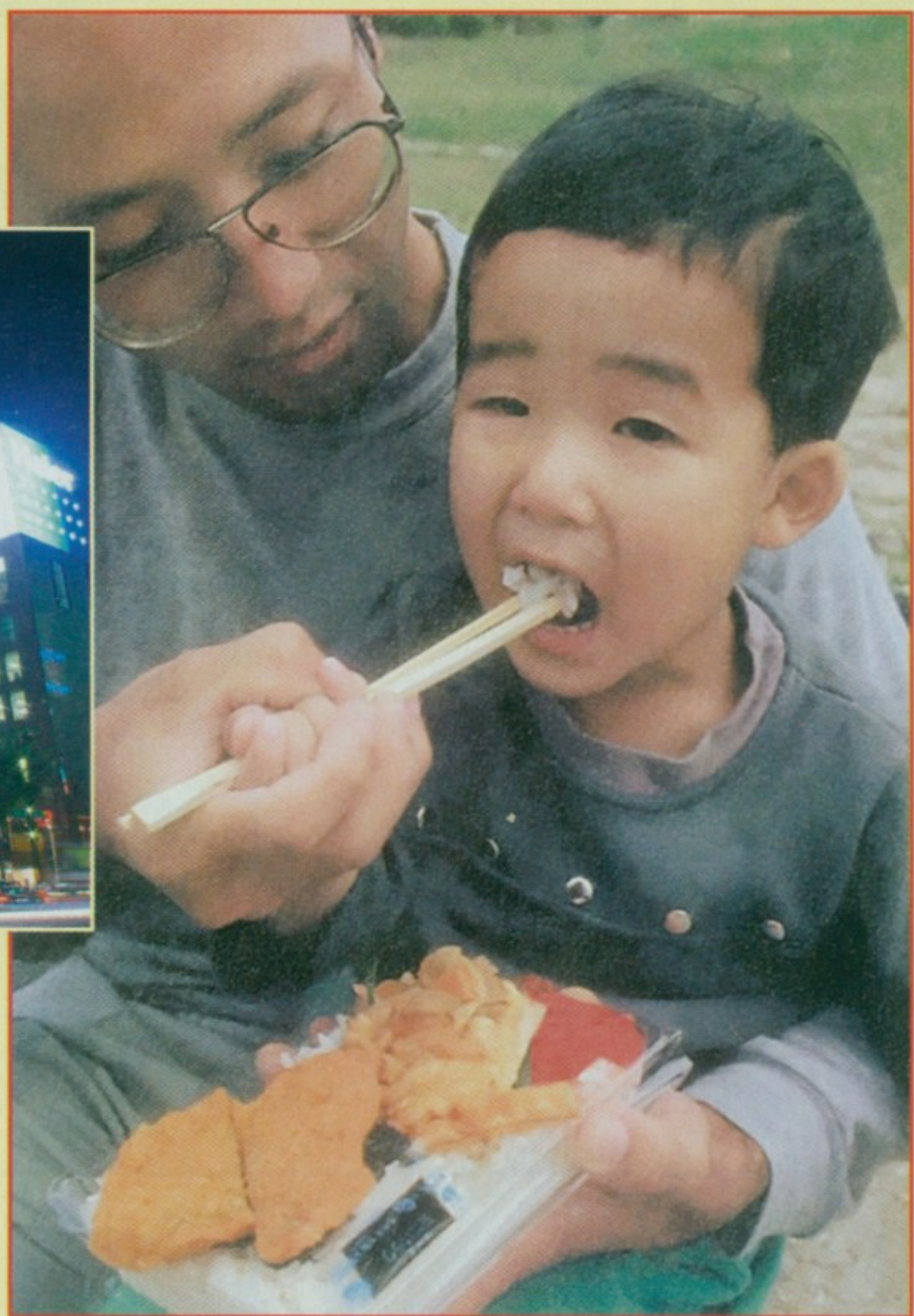
Висином од 3780 метара планина Фуџи једно је од најпрепознатљивијих обележја Јапана. Њено име значи ватра, а

ТРЕШЊЕВ ЦВЕТ

Сакура је јапанско национално цвеће. Пролазна лепота пупољка трешњевог цвета повезује се с пролазношћу човековог живота ■

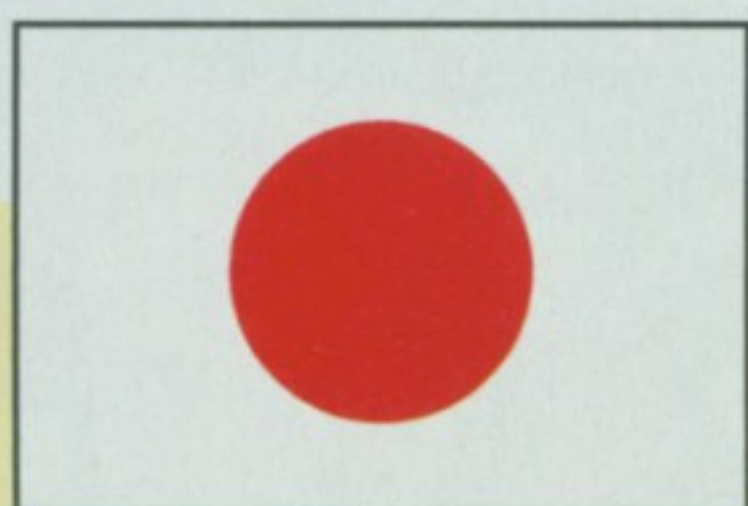
ПИСМО

Већина људи није у стању да прочита целе новине. Јапанци користе три писма: канџи, кинеско писмо с идеограмима које садржи око 50.000 симбола за речи; хирагана, јапанско азбучно писмо; катакана, писмо којим се приказују стране речи. За читање целих новина човек би морао да зна око 3000 идеограма ■

ПРИРОДНЕ ОПАСНОСТИ

У Јапану се годишње забележи око 1500 сеизмичких промена (углавном само подрхтавања), повремено цунами, тајфун или ерупција вулкана ■

РУЧАК У ЈАПАНУ ЈЕ, КАО И МНОГЕ ДРУГЕ
СТВАРИ, ЗНАТНО ВИШЕ ОД ПУКЕ ХРАНЕ.
НЕ САМО ШТО ЈЕ ВАЖАН УКУС, ВЕЋ И
ИЗГЛЕД И РАСПОРЕД САСТОЈАКА У НАРОЧИТОЈ
КУТИЈИ КОЈА СЕ ЗОВЕ **ОБЕНТО**

ЈАПАНСКА КУТИЈА ЗА РУЧАК

Обичај ношења ручка на посао или у школу у посебним кутијама које се зову обенто и користе се још од 8. века, у Јапану је од нарочитог значаја. Испрва је обенто замишљен као погодна кутија за ручак коју ће радник после обода да баца. У 16. веку обенто су користили војници. Временом су кутија и њен садржај били све сложенији, постајући својеврстан део јапанске културе. Обенто се служи на представама кабуки позоришта, у возовима, ресторанима, али и киосцима брзе хране. Садржај обента је, као и многе друге ствари у Јапану, знатно више од пуке хране. Не само што је важан укус, већ и изглед и распоред састојака.

За многе Јапанце припремање обента је вид уметности. У том поступку има више правила него у уметничком клизању – бодови се добијају и за уметнички доживљај и за укус. Уобичајени састојци обента су суши, сирово поврће и пиринач. Нагласак је на минимализму, јасном раздвајању састојака и сучељавању облика и боја. Обичај захтева да комадићи буду таман за један залагај и да остану у природном, сировом стању колико год је то могуће. У кутији постоје преграде у које храна мора бити пажљиво размештена. Сваки састојак је супротност суседног: ружичасти иде поред зеленог, глатке површине поред храпавих, округла храна у четвртасте

преграде, а четвртаста на округле тањириће. Највештији ће храну стрпљиво да обликују у виду цвећа или животиња, а уз све то и украсиће је пупољцима и бамбусовим лишћем.

Наравно, постоји и свакодневни, потрошачки вид обента. У ресторанима брзе хране могу да се купе већ припремљене кутије обента које су изложене и веома хранљиве. Нажалост, западни утицај продро је и у Јапан: на неким местима обенто садржи мини-хамбургере, шпaгетe и ђуфтице.

Уобичајени „брзи“ обенто кошта између 6 и 12 долара, а садржи парче меса (риба или пилетина), пиринач, вариво и салату. Занимљив је обенто звани екибен, који се продаје на железничким станицама (еки) и у возу током дугих вожњи. Раније је сваки екибен био прича за себе јер су га правили мештани према рецептима из свог краја, па је ту било разних специјалитета. Данас се и овај обенто углавном масовно производи јер доноси позамашну зараду у великим градовима.

Премда је обенто омиљен међу запосленим људима, у њему највише уживају деца. Припремање обента део је кућног васпитања и ствара нарочиту везу између мајке и детета. Поред тога, врло је јасна спона између

спољног света (школа) и родитељског дома. Брижљиво припремљени обенто показује свима колико мајка воли своје дете.

Мајке на западу не потроше више од десет минута за припремање ужине детету, док ће мајка у Јапану провести око сат времена за припрему дететовог обента.

Подучавање детета обенту почиње пре но што оно крене у школу. Морају се научити и поштовати правила. Храна у кутији мора бити погодна да се узима прстима или штапићима за јело. Садржај кутије и њена спољашњост морају бити пријатни за око, а сви састојци ручно прављени.

Поступак прављења обента има васпитну улогу за дете – учи га да слуша упутства и прихвата ауторитет, што ће му касније користити у животу. Ако дете не научи да самостално направи обенто, то је срамота за мајку. У школи деца сама праве обенто и часови често не почињу све док и последњи ђак не заврши свој обенто.

Дословно стотине часописа у Јапану посвећено је обенто култури. Са њихових сјајних страница блеште раскошне лакиране кутије за ручак, с пропратним саветима и новим идејама за украшавање и припрему хране ■

МАЊЕ ПРИРОДНЕ ОПАСНОСТИ

Јапан је дом Јакузе, најстарије криминалне организације на свету. Назив Јакуза потиче од јапанске речи чије је значење „они ко-

ји не маре за друштво“. Јакузе се лако препознају по тетоважама, опседнутости начарима за сунце и недостатку прста ■

ПОП-КУЛТУРА

Јапанска поп-култура оставила је запажен утицај на остатак света. Од ранијих опседнутости самурајима, гејшама и филмским ствараоцима као што је био Акира Куро-

сава, до савремених трендова као што су манге и разноврсни електронски уређаји ■

ВОЋЕ

Ако у Јапану желите да поједете дињу, за то задовољство мораћете да платите 150 долара ■

ЦАКЕ ЗА САКЕ

Јапанци су почели да узгајају пиринач у трећем веку пре наше ере. Није им требало дуго да од пиринча почну да праве вино које ће пити уз оброке. Додуше, првобитни начин производње не уклапа се у данашње здравствене стандарде. Саке се тада звао „кучиками но саке“, односно „саке муљан у устима“. Сељаци би се окупили и жвакали пиринач, кестен и нарочите траве, да би га потом испљунули у посуду где се настављала ферментација. Упркос овом данас гадљивом поступку производње, ово вино било је значајан део светковина шинто вере и прослава жетве. Најукуснија вина слала су се царском двору и најзначајнијим храмовима.

Неколико векова касније откривено је да се саке може лакше справљати помоћу квасца, што је донело олакшање великим мишићима бројних Јапанаца и знатно побољшало алкохолни састојак пића. Током Другог светског рата несташница пиринча нагнала је произвођаче да изнађу нове начине производње. Чисти алкохол и квасац додавани су у обилату кашу у нарочитим односима, а резултат су биле веће количине вина. Саке се углавном и данас производи на сличан начин.

Оно што саке чини посебним су пропратне појаве. Он се служи у предивно украшеним шољицама, а улога хране је да појача уживање у пићу, а не обрнуто. На почетку значајних прослава, као што су Нова година, венчања, разне годишњице или почетак новог посла, изводи се нарочити обред зван кагамивари. Верује се да ће церемонијално отварање сандука вина донети свима благослов, здравље, срећу и напредак. Почасни гост разбија сандук дрвеним

Сваки народ има своје национално пиће. У Јапану је то вино од пиринча које се зове саке. Производи се већ више од 2000 година и служи у нарочитим церемонијалним шољицама на шемперишури која одговара добу године и врсти хране

маљем и саке се служи свим присутнима. Тек тада прослава може да почне.

Данас постоји око 1000 марки сакеа и најмање 2000 производних погона. Можда изгледа да његова производња није нарочито тешка имајући у виду да се прави само од воде и пиринча. Међутим, као и све друго у Јапану, тако и приликом производње сакеа има пуно правила која морају да се поштују. Премда у овој земљи има око 200 врста пиринча, свега 28 погодно је за производњу сакеа. У питању је сакамаи пиринач, чија су

зрна већа и мекша. Узгаја се само у одређеним поднебљима, с пуно кише, и нарочитим култивационим техникама. Зрна се морају савршено очистити од љуске, потом опрати, осушити, парити и охладити пре ферментације. Ту је и питање воде: не може да се користи било која вода, већ само она у којој има мање гвожђа. Превише минерала оставило би лош укус у устима.

На почетку производње додаје се коџи (микроорганизми) који ће претворити скроб у глукозу. Коџи се иначе користи и за мисо супе. Додаје се квасац и ферментација почиње. Што дуже траје, саке је бољи – у масовној производњи од 20 до 25 дана, док за бољи саке посту-

пак траје четири до пет пута дуже него ферментација уобичајеног вина. Стварају се аминокиселине што води уравнотеженом и заокруженом укусу.

Како произвођачи сакеа знају све ово? Зато што у свим винаријама постоје мајстори – тоџији – који се генерацијама школују само за овај позив. Сем што надгледа производњу сакеа, тоџи брине и о становању запослених, радним сменама и задужењима.

Најбољи начин да се избебре саке у продавници јесте да се прочита етикета. Оне су, по правилу, предивно исцртане и углавном садрже податке о старости пића, произвођачу, проценту алкохола, слаткоћи и сувоћи. Од кључне важности је датум производње јер саке не би требало да је старији од годину дана кад се отвори.

Западњаци често пију топао саке, у неким деловима Јапана пију охлађен, а најчешће се пије на собној температури или температури јела које се уз њега служи.

Кушање сакеа у Јапану је сложено и снововско исто колико и кушање француских вина. Штавише, оба поступка имају сличности. Кушач прво проверава безбојност и бистрину течућине. Мирис је такође од велике важности. Као и вино, саке треба сркнути, провртети око језика и испљунути. Може и да се прогута ако се проверава нодокоши, односно како клизи низ грло. Саке се често описује као сув, слаткаст или „с репом“.

Важи правило да после добродошлице сакеа нема мамурлука и главобоље ако су током производње темељито уклоњене љуске пиринча које садрже масне киселине. Од њих, у ствари, потиче патња јутарњег мамурлука.

Испијање алкохола важан је део друштвених и пословних односа у Јапану. Од госта се очекује да учествује у коктелу, штавише захтева се. Ако одбијете, испашћете груби, неучтиви и безобразни. Ако не пијете алкохол због верских разлога, неке болести јетре или алкохолизма, најбоље је да домаћину кажете како вам је лекар то забрањивао јер ћете умрети ако само окусите пиће – то је углавном једини прихватљив изговор.

Јапанци се углавном прилично опусте и разудују кад пиће почне да тече, што је изненађујуће за тако дисциплиновано друштво. Најбољи начин да се повучете јесте да глумите пијанство. Прегласна прича, распеваност и ужурбани покрети увериће домаћина да треба мало да попусти и не наваљује с пићем.

Али, ако већ учествујете у испијању сакеа, морате се понашати по правилима. Кад вам се пружа шољица, примите је с обе руке и пустите неког да вам наточи пиће. Сматра се пристојним да из шољице сркнете пре него што је спустите на сто. Свако точи другоме, тако да никад не сипајте сами себи. Кад вам неко наточи саке, пристојност налаже да му одмах узвратите на исти начин. Ово је симбол размене добрих осећања – што је већи број узajамних точења, појачава се склад. Шољице су ионако мале.

Такође је у складу с лепим понашањем да пре првог гутања сачекате док отпије најстарија особа, по годинама или чину. Обавезно попијте на здравицу упућену вама (чак и ако морате да лажирате). Понекад се дешава да се иста шољица користи за све госте и преноси од руке до руке. У том случају ураћа се у чинију вреле воде пре него што се дода следећем госту. И не заборавите – чим испразните шољицу, биће вам допуњена истог тренутка из учтивости и уважавања. Ако вам више није до пића, преврните шољицу и оставите је тако. И, коначно – на јапанском се „Живели!“ каже „Кампаи!“, што дословно значи „Наискап!“ ■

Н. В.

РЕКВИЈЕМ

ПИШЕ
МАРКО СТОЈАНОВИЋ
ЦРТА
СРЂАН НИКОЛИЋ ПЕКА
КОЛОР
МИЛАН АНТАНАСИЈЕВИЋ

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
Број 2881

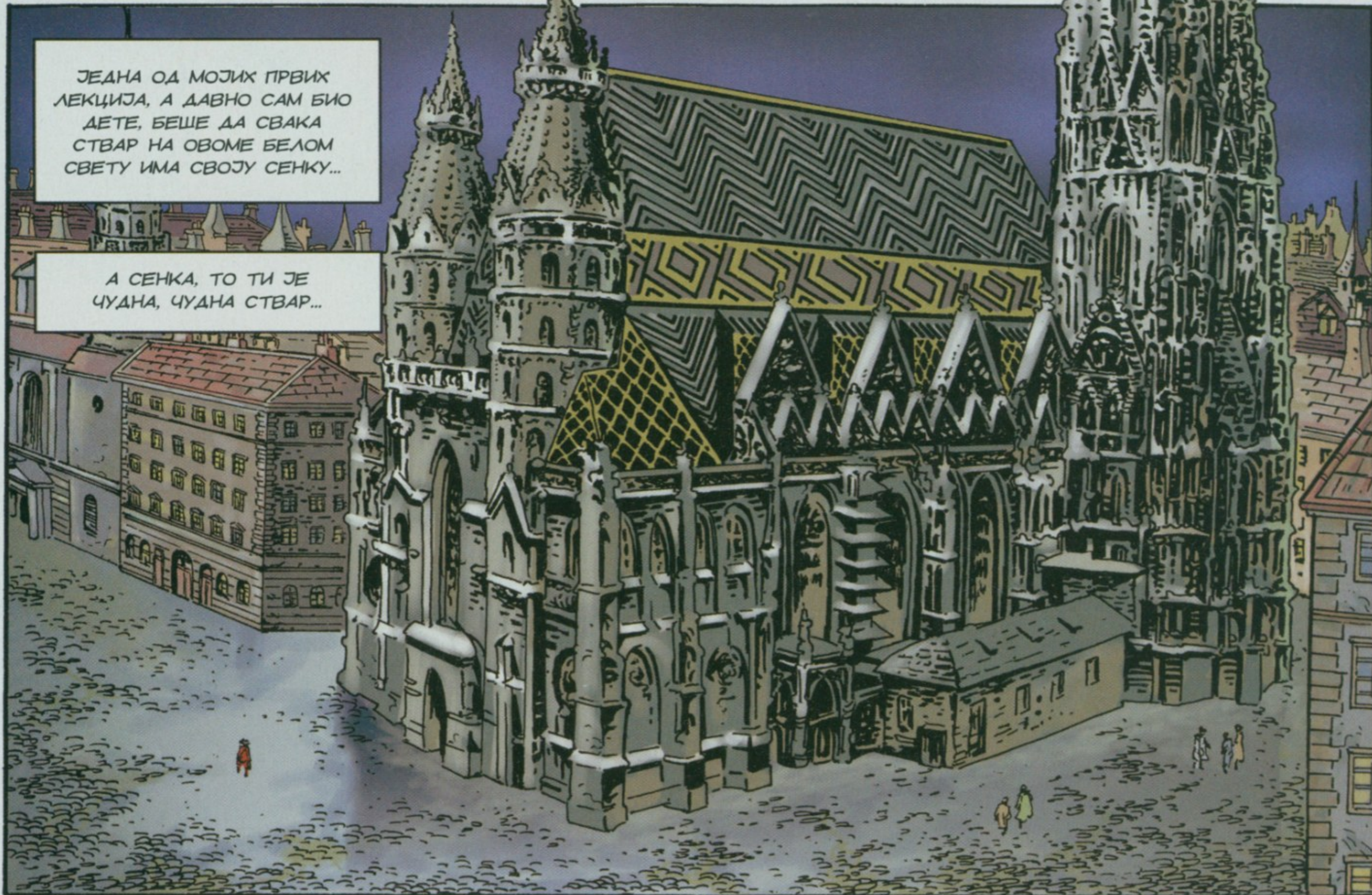
Милан Антанасијевић 2006

РЕКВИЈЕМ

ПИШЕ: МАРКО СТОЈАНОВИЋ
ЦРТА: СРЂАН НИКОЛИЋ ПЕКА
КОЛОРИ: МИЛАН АНТАНАСИЈЕВИЋ

ЈЕДНА ОД МОЈИХ ПРВИХ
ЛЕКЦИЈА, А ДАВНО САМ БИО
ДЕТЕ, БЕШЕ ДА СВАКА
СТВАР НА ОВОМЕ БЕЛОМ
СВЕТУ ИМА СВОЈУ СЕНКУ...

А СЕНКА, ТО ТИ ЈЕ
ЧУДНА, ЧУДНА СТВАР...

...ЛАНАЦ КОЈИ НАМ ЈЕ ЈЕДНОГ,
САД ВЕК ДАЛЕКОГ ДАНА ЈЕДНОМ
ЗАСВАГДА ПРИВЕЗАН ЗА НОГУ ДА
НАС ВРАЌА К ЗЕМЉИ МА КОЛИКО
ВИСОКО ДА СЕ ВИНЕМО...

...ПОДСЕТНИК ДА ЈЕ СВАКОГ
СВЕТЛА ПОРОД ТАМА...

...НЕПОГРЕШИВИ ПУТОКАЗ
ЗА МРАК...

...РУТА КРОЗ КОЈУ ЂЕМО ЈЕДНОГ НЕ ТАКО
ДАЛЕКОГ ДАНА ЗБОГ СВОЈИХ ГРЕХОВА ПРАВО
У ПАКАО, ДА ИХ ТАМО ОКАЈЕМО!

РЕЦИТЕ
МИ ПРАВО,
ГОСПОДИНЕ, ЈЕСТЕ
ЛИ ВИ КОГА ЗАНИМА
ОНО О ЧЕМУ ЧЕСТИТ
СВЕТ РАДИЈЕ
КУТИ?

ЧЕСТИТ
СВЕТ, УКОЛИКО
УПШТЕ ПОСТОЈИ,
ПРИЧА ЈЕ ЗА СЕБЕ,
ДОБРИ ЧОВЕЧЕ! ШТО
СЕ ОСТАЛОГ ТИЧЕ, И
БИБИЛИЈА ВЕЛИ:

„МОЛИТЕ И ДАКЕ
ВАМ СЕ; ТРАЖИТЕ
И НАКИ БЕТЕ...“

...А САД СМО
ТЕ НАШЛИ!

ОБАВЕШТЕЊЕ
ЗЛАТА ВРЕДНО!
ИПАК, ШТО СЕ
ТЕБЕ ТИЧЕ...

...БОЈИМ СЕ ДА
БЕШ МОРАТИ ДА
СЕ ЗАДОВОЉИШ
ЧЕЛИКОМ!

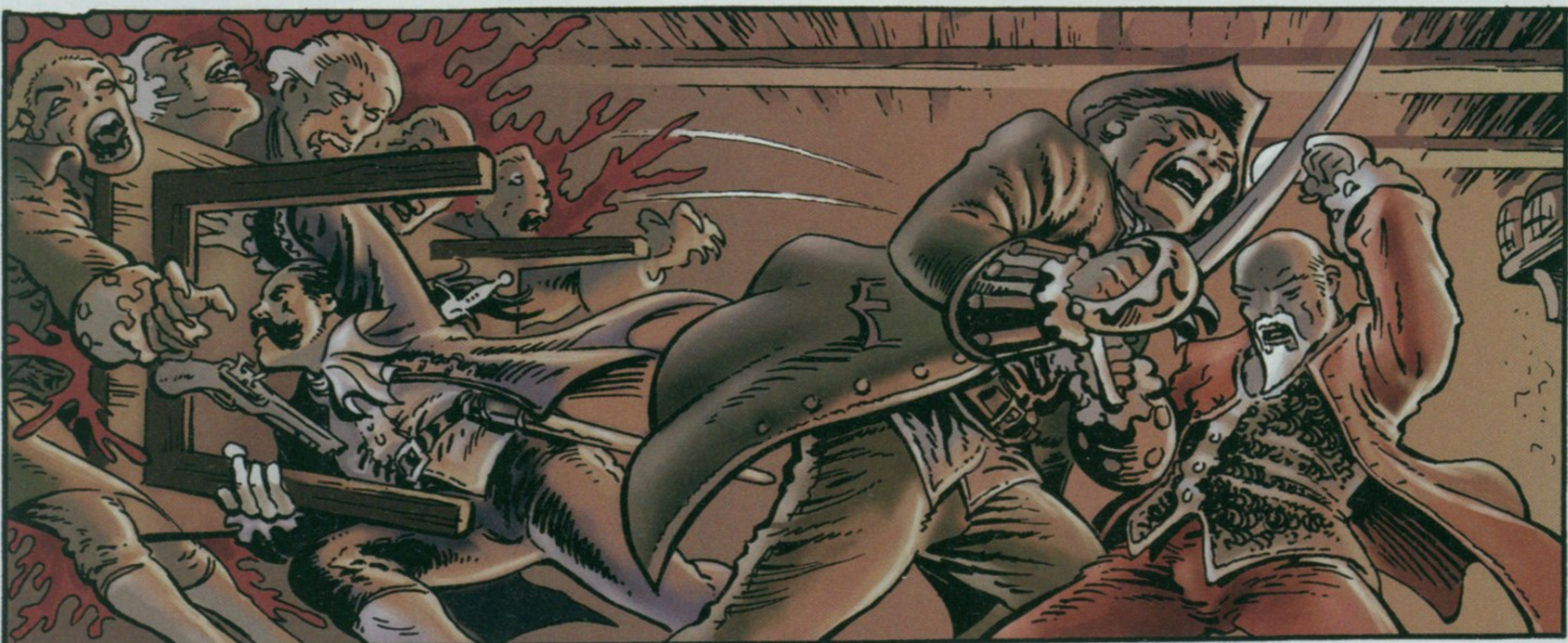

ДОШАО САМ ОВАМО
ДА ПОПИЈЕМ ВРЧ
ВИНА!

ПРОЛИЛИ СТЕ ГА! САД
КУ ЈА ДА ПРОЛИЈЕМ
НЕШТО ВАШЕ!

...ВЕК ШТА
СИ ТИ!

ВЕОМА САМ РЉАВО
РАСПОЛОЖЕН, ЕТО ШТА!
ЧЕКАО САМ НЕКОГА КО
НИЈЕ ДОШАО НА
ЗАКАЗАНИ САСТАНАК,
А ОНДА МЕ ЈЕ ПОЛА
КОСООКЕ КРВОПИЈЕ
УВУКЛО У СВОЈУ
ПОРОДИЧНУ
РАСПРАВУ!

О, НЕ БУДИ ТАКО
СКРОМАН! МИСЛИМ ДА
СИ СЕ У ОВУ ЧАРКУ
ИПАК УПЛЕО
САСВИМ САМ...

...А АКО ЈЕ СУДИТИ
ПО ТВОЈОЈ НАРАВИ,
ПРИЈАТЕЉУ, ИСКРЕНО
СУМЊАМ ДА ТИ
ЈЕ ПРВА!

АКО САМ НЕШТО НАУЧИО ЗА
ОВИХ ЧЕТИРИСТО ГОДИНА КО-
ЛИКО ХОДИМ СВЕТОМ, ТО ЈЕ
ДА У ЖИВОТУ НЕ БИРАМО
СВОЈЕ РОДИТЕЉЕ И БРАКУ,
ЧАК НИ НЕПРИЈАТЕЉЕ!

БИРАМО
ПРИЈАТЕЉЕ... А
ТИ, ДРУШКАНЕ,
КО ГОД БИО...

...НИСИ МОЈ
ПРИЈАТЕЉ!

ЗОВЕМ СЕ ЧЕН, ШТО
ВЕК ЗНАШ... ОНО ШТО
МЕ ДУБОКО ЗАНИМА
ЈЕСТЕ ШТА ТИ ЈЕ
ЈОШ ПОЗНАТО...

МОЦАРТ!
МОЦАРТ!

МОЦАРТ!
МОЦАРТ!

САД ИМАШ ТРИДЕСЕТ
ШЕСТ И ТВОЈЕ ИМЕ УЗ-
ВИКУЈУ ТВОЈ БАКАЛИН,
ПЕКАР И СТАНОДАВАЦ!
ДАЛЕКО СИ ДОГУРАО,
НЕМА ШТА!

КАД САМ ИМАО
ШЕСТ ГОДИНА, СВЕ
КРУНИСАНЕ ГЛАВЕ
ЕВРОПЕ УЗВИКИВАЛЕ
СУ МОЈЕ ИМЕ, ЧАК И
САМ ПАПА!

НЕМОЈ ДА
МИСЛИШ ДА БЕЧ
И ДАНАС НЕ ПРИЧА
О МЕНИ И МОЈОЈ
МУЗИЦИ,
КОНСТАНЦА!

А МИ УЖИВИМО
У ПОТПУНОЈ
БЕДИ!

ЈЕДНА ОД ТВОЈИХ
ДАРОВИТОСТИ, БЕЗ
СУМЊЕ, ИЗГЛЕДА И
ЈЕДИНА У КОЈОЈ САМО
ТВОЈИ НАЈБЛИЖИ ИМАЈУ
ПОВЛАСТИЦУ ДА
УЖИВАЈУ!

ЗАШТО ОВО
РАДИШ?

ЗАШТО МЕ ТЕРАШ ДА
СЕ СВАЂАМ С ТОБОМ
КАД ДОБРО ЗНАШ
КОЛИКО ТЕ
ВОЛИМ?

БАШ ЗАТО... БАШ
ЗАТО ШТО ЗНАМ
КОЛИКО МЕ
ВОЛИШ...

... ШТО ЗНАМ ДА САМ
УВЕК БИЛА ДРУГА,
ДА ЈЕ ТЕБИ ТВОЈА
МУЗИКА УВЕК БИЛА
ПРЕЧА!

КОНСТАНЦА...

ЗНАШ, ПОСМАТРАЛА САМ ТЕ
КРИШОМ, ГОДИНАМА... ДОК
ПИШЕШ, ОЧИ ТИ СЕ ЗАЖАРЕ,
ОБРАЗИ ЗАРУМЕНЕ, ПРОСТО ТЕ
ЈЕ МИЛИНА ГЛЕДАТИ...

КОЛИКО ГОД ПОКУШАВАЛА,
НИКАДА НИСАМ УСПЕЛА
ДА УПАЛИМ ТУ ВАТРУ
У ТВОЈИМ ОЧИМА, У
ТВОМ СРЦУ!

ДОК СИ КОМПОНОВАО, ПОДИЗАО СИ
ОГРАДУ ОКО СЕБЕ! ТИ И ТВОЈА
МУЗИКА С ЈЕДНЕ СТРАНЕ, А С ДРУ-
ГЕ ОСТАТАК СВЕТА... И ЈА СА ЊИ-
МА! И НИШТА ШТО БИХ УРАДИЛА
НИЈЕ МОГЛО ТО ДА ИЗМЕНИ...

МИСЛИЛА САМ,
КАД ТИ РОДИМ СИНА,
СТВАРИ ЋЕ БИТИ
ДРУГАЧИЈЕ... АЛИ, НИ
ПОСЛЕ ШЕСТ
ПОРОЂАЈА - НИШТА...
НИШТА!

КОНСТАНЦА...

ИАКО МОЈИ СИНОВИ И ЈА ПЛАКАМО
ЦЕХ, ДРАГО МИ ЈЕ ДА ТЕ ЈЕ ТВОЈА
МУЗИКА, ТВОЈА ОМИЉЕНА МУЗИКА
КОЈОЈ СИ ДАО СВЕ ШТО МЕНИ
НИКАД НИСИ, ОСТАВИЛА
НА ЦЕДИЛУ!

...НЕ РАЗУМЕШ...

НИКАДА НИСАМ И НЕКУ РАЗУМЕТИ ЖЕНЕ, КРАЉЕВЕ И ЛУДЕ
КОЈИ НЕ ЈЕДУ СИР... КАО И ОНОГ КО ОЧЕКУЈЕ ИКАКВУ
КОРИСТ ОД НАУКА КОЈИ МУ ЈЕ ПРОСТО ПОКЛОЊЕН!

СЕЋАМ СЕ КАД САМ КАО ДЕЧАК ПРВИ ПУТ ВИДЕО СНЕГ...
ТЕК САМ БИО УСТАО, А СВЕТ СЕ ПРЕКО НОЌИ ИЗ КОРЕНА
ИЗМЕНИО: ФИНИ, МАЛИ КОМАДИКИ БЕЛОГ НЕБА ПАДАЛИ СУ НА
УЛИЦУ ВЕК ПОКРИВЕНУ БЕСПРЕКОРНИМ, ЧИСТИМ ЧАРШАВИМА!

СВЕ ЈЕ ИЗГЛЕДАЛО ТАКО НОВО,
ВЕЛИКО, ДА САМ ИЗ СВЕГ ГЛАСА
ПОВИКАО: ТАТА, ПОГЛЕДАЈ
КАКО ЈЕ ЛЕПО!

ЛЕПО! ЗАГРМЕО ЈЕ ОН, А ЗАТИМ
МЕ, ПОКОЈ МУ ДУШИ, ПОСЛАО
НАПОЛЕ У ПАПУЧАМА И
КОШУЛИ... НА УЛИЦУ ПОКРИВЕНУ
БЕСПРЕКОРНИМ, ЧИСТИМ
ЧАРШАВОМ, ИСПОД ФИНИХ,
МАЛИХ КОМАДИКА НЕБА!

И НИЈЕ БИЛО ЛЕПО! НЕ, УЈЕДАЛО ЈЕ
МОЈА СТОПАЛА, ГРЕБАЛО ПО ПЛУЌИМА
ЛЕДЕНИМ КАНЏАМА, УВИЈАЛО УШИ
СНЕЖНИМ ПРСТИМА!

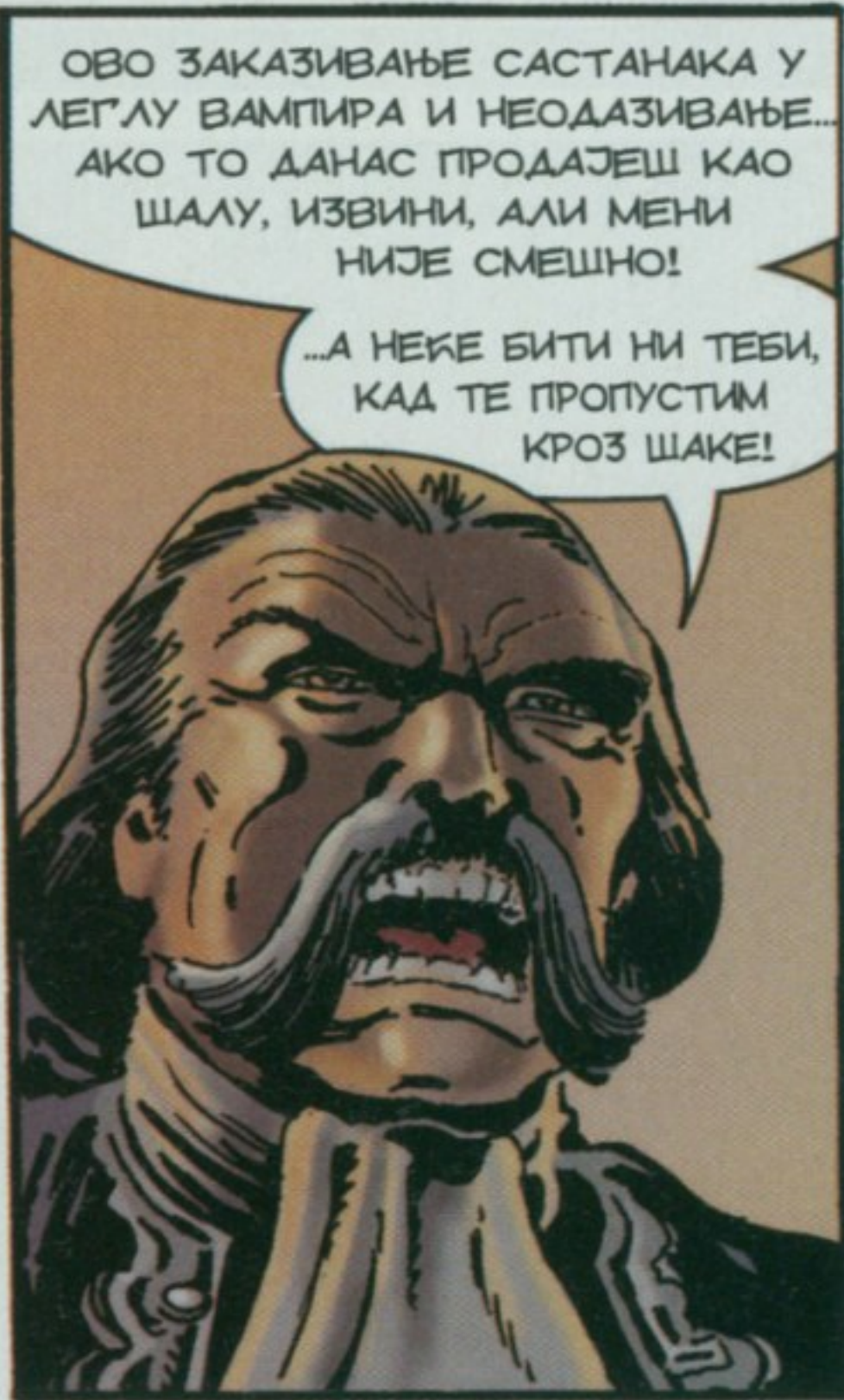
ПЛАКАО САМ КАД МЕ ЈЕ ПОСЛЕ ПОЛА
САТА ОТАЦ ПУСТИО УНУТРА! ПЛАКАО
САМ КАД МИ ЈЕ ГОВОРИО ДА ВИШЕ
НИКАДА НЕ ПРИЧАМ О НЕЧЕМУ ПРЕ НЕГО
ШТО ТО ИСКУСИМ! ПЛАКАО САМ...

...И СУЗАМА ПЛАЌЕНУ
ЛЕКЦИЈУ НАУЧИО!

ХАЈДЕ, ТИЛЕ,
ОТВОРИ!

ОВО ЗАКАЗИВАЊЕ САСТАНАКА У
ЛЕГЛУ ВАМПИРА И НЕОДАЗИВАЊЕ...
АКО ТО ДАНАС ПРОДАЈЕШ КАО
ШАЛУ, ИЗВИНИ, АЛИ МЕНИ
НИЈЕ СМЕШНО!

...А НЕКЕ БИТИ НИ ТЕБИ,
КАД ТЕ ПРОПУСТИМ
КРОЗ ШАКЕ!

НИСМО СЕ ВИДЕЛИ БАР СТО ГОДИНА,
АЛИ ТИ СЕ СМИСАО ЗА ХУМОР УОПШТЕ
НИЈЕ ПОПРАВИО! НАПРОТИВ!

КО БИ РЕКАО ДА
УПРАВО ТИ...

...ЖИВИШ
ОД СВОЈЕ
ДУХОВИТОСТИ!

НАСТАВАК У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

JODI JE U MODI
OD MINAKVE SAMO TAKVE

JEDAN JODI OBEZBEĐUJE ORGANIZMU
POTREBNU DNEVNU KOLIČINU JODA

УКРШТЕНИЦА

1	2	3	4	5	6	7
8						
9						
10				11	12	
13						
14			15		16	
17				18		

ВОДОРАВНО: 1. Звер из породице мачака (слика), 8. Сребрнастобели метал, 9. Времешни људи, старци, 10. Петао, ороз, 12. Авенија (скр.), 13. Име писца Франса, 14. Гигант, див, колос, 16. Дрвна индустрија (скр.), 17. Врста цвета, 18. Академски одбојкашки клуб (скр.) ■

УСПРАВНО: 1. Говорити ласкаве речи, 2. Име глумца Квина, 3. Точећи одвајати (вино), 4. Град у Србији, 5. Тип француског аутомобила, 6. Бразилски фудбалер, 7. Књига у којој се записују белешке за сваки дан, 11. Хиљаду килограма, 15. Шампион, првак ■

Ако краћим појмовима додате једно слово, па слова анаграмираете, добићете дуже појмове.

ПИРАМИДА

1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									

1. Ознака за електрон,
2. Нота солмизације,
3. Празан ход мотора,
4. Шпански фудбалски клуб,
5. Амерички глумац, Курт,
6. Лансирна цев,
7. Енглески фудбалски клуб,
8. Онај који балансира,
9. Шпански фудбалски клуб ■

ЛОГОГРИФНА ПРЕЗИМЕНА

Промените по једно слово у презименима, како бисте добили познате имењаке.

МИЛАН – глумац и кошаркаш

МИЛОРАД – писац и пливач

МИЛЕНКО – кошаркаш и кошаркаш

ЗА МАЈСТОРЕ

Водоравне речи:

ДК
НЕТ
НИ
ЊУХ
ОРТАК
ОТОЛИТ
РАСТЕР
САНИЦА
СПАРТА
ТРАВАР

Усправне речи откријте сами ■

ДОДАВАЉКА

С једним словом,
да л' си знао –
У ладицу
туљан стао ■

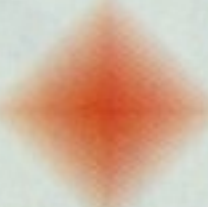
Дече одељење „Чика Јова Змај“
Хиландарска 7
11000 Београд
тел: 32 38 631
e-mail:
zmajb@bgp.org.yu

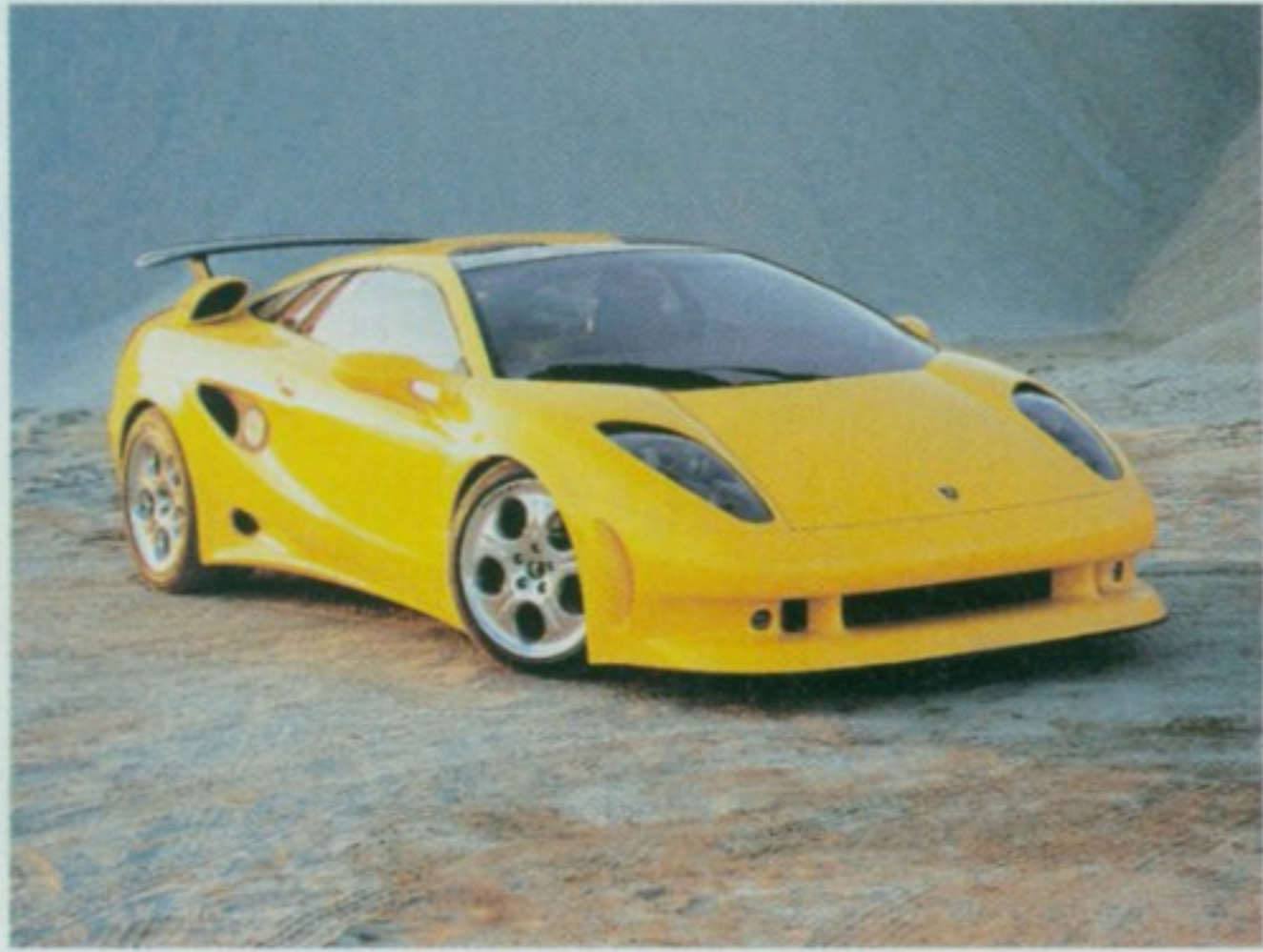
Дече одељење Библиотеке града Београда свим читаоцима „Политикиног Забавника“ који са собом понесу купон даје попуст приликом уписа од 33 одсто.
Добите, дружите се, радите се с нама, учите, забавите се, радите се, откривајте светове који су вам мало знали а који вас могу одвести некуда...

33%

СКАНДИНАВКА

	ИНСЕКТ СА ТАЧКИ- ЦАМА	ИНСЕКТ СЛИЧАН ПЧЕЛИ	ГРАМ	ВЕЛИКА РЕКА У СИБИРУ	ОСТРВСКА ДРЖАВА У МЕДИТЕ- РАНУ	СВЕТСКА МОРА	ДРА- ЖЕСНО	КАЛИЈУМ	РЕКА У АРАБИЈИ		ИСТА СЛОВА	ВЕОМА СИРО- МАШАН	НЕКА- ДАШЊИ ФУДБАЛЕР МАРКО	ЦИРКУСКО БОРИЛИ- ШТЕ
ГРАБЕ- ЖЉИВИ ИНСЕКТ										ВРСТА ИНСЕКТА СО МО- КРАЋНЕ КИСЕЛИНЕ				
ПЛОЧИЦА НЕ НЕПЦУ КИТА			ГЛ. ГРАД АЗЕРБЕЈ- ЏАНА ПРИТОКА ДУНАВА					КРУПАН ИНСЕКТ ПОТ- КРОВЉЕ						
МАЉ				ИНСЕКТ СА СЛИКЕ КРУПАН ИНСЕКТ							УЗВИК У КОРИДИ Р. И.			
ПРВО СЛОВО		ИЗБО- ЧИНА НА ФАСАДИ							ПЛЕМЕНИ- ТИ ГАС АЛТ					
МЕТАР		БОРАВИТИ У СТАНУ СТРУЈАЊЕ ВАЗДУХА										ПРЕМА, К		
ПРИПАД- НИК МОН- ГОЛСКОГ ПЛЕМЕНА					ИСТОК ТРЕЋИ МЕСЕЦ		АМПЕР КИСЕЛИНА (лат.)							
НОТА СОЛМИ- ЗАЦИЈЕ			30. И 15. СЛОВО АЗБУКЕ ШВЕДСКА ГРУПА			АНКОНА НОВИ ДИНАР (скр.)								
БАЛЕРИНА АШХЕН								НАТРИЈУМ						
	ГРАД У ШКОТСКОЈ ГАУС													
БРИТАН- СКИ ГЛУМАЦ ХЈУ						ПОТВРДНА РЕЧЦА								

РЕБУС (6, 5)

ИСПУЊАЉКА

1						
2						
3						
4						

1. Име певачице
Панић, 2.
Чобанин, 3.
Апарат, 4. Име
глумице
Максимовић
У означеним
пољима
добићете назив
манастира са
слике ■

Решења
на
страни
65

ЗАШТО СЕ КАЖЕ...

БРДО и БРДО

Шалу на страну, добро је знати да именица *брдо* у српском језику не означава само део висинског рељефа до 500 метара надморске висине (друкчије зван и *бреџ*, *гора*), већ и једну омању алатку која стаје у руку, обично женску руку: то је ткачко *брдо*, тачније „део ткачког разбоја, као чешаљ, између чијих су дашчица провучене нити основе и којим се

Одговор на постављено питање не налази се у обичним речницима јер они некад *брдо* представљају као једну реч, а некад као две. Зато се мора размотрити порекло речи *брдо*. О томе шта је било некад, обично судимо на основу онога што постоји данас. Тако наилазимо на чињеницу да *брдо* као ткачки термин имају готово сви сло-

дијалектима посведочено значење „хрид, провалија, јама”. На основу тога, а имајући у виду и литавско *birde* „разбој”, изводи се закључак да је реч првобитно, у прасловенско – односно балтословенско доба, припадала само ткачкој терминологији. Тек накнадно, после сеобе на југ где су наишли на пределе другачије од оних које су оставили у сво-

машине имају *ручицу*...), али нарочито се често срећу код ознака за делове рељефа. Најчешће се ти називи узимају из ознака за делове тела (*кук*, *зуб*, *глава*, *ждрело*...) или за посуђе (*казан*, *кошпао*, *коришпо*), али доста њих потиче баш из домена ткања и предења: *требен*, *било*, *подножје* (првобитно се односило на разбој), *пресло*...

Ако вам неко
обећава брда и
долине, ђазиће се
– немојте му
веровати.
За долине још
и можете
(уколико је човек
земљопоседник),
али код брда
будите нарочито
одрезни и
проверите о којим
он то брдима
говори (нарочито
ако је човек ђо
занимању брдар)

Једно од најпознатијих брда на свету – Табор, где се претварао Исус Христос.

набија потка”. Зато се оно зове и *женско брдо*.

На први поглед, ова два брда уопште не личе, па се поставља питање да ли је могуће да иза њих стоји једна реч са два различита значења, или су то две посебне речи једнаког облика а различитих значења, дакле хомоними (као *траг* „варош” и *траг* „ледена падина”, *кадар* „способан” и *кадар* „/филмски/ оквир”).

венски језици (македонски *брдо*, бугарски *бърдо*, словеначки и чешки *brdo*, словачки *brdo* и *bardo*, доњолужички *bardo* и *berdo*, пољски *bardo*, руски *б.рдо*, белоруски *б.рда*, украјински *б.рдо*), а *брдо* као „брег” само јужнословенски и неки западнословенски језици (чешки и словачки, и то претежно у називима места), док је на словенском истоку једино у украјинским

јој закарпатској прапостојбини, наши јужнословенски преци дошли су на замисао да узвишења која су их окруживала у новој околини метафорично назову исто као део разбоја. Део који стрши увис и који се повлачи нагоре.

Овакве метафоре, пренесена значења, део су сваког језика и сваког термилошког система (тако мотор има *главу*,

Временом су од два значења настале две одвојене речи, које су развиле свака своју породицу. На основи ткачког *брда* настале су следеће изведенице: демиутив *брце* (од старијег *брдце*, што се види из генитива множине *брдаца*) и још неколико назива за делове разбоја који се налазе око *брда*, на пример *брдило* „део разбоја на коме стоји брдо, оглобље” (негде се оно јавља у значе-

њу основне речи – да би се избегла забуна због хомонимије), затим *забрдњак* „нит одсеченог краја основе”, *забрдњача* „мала гредица (на разбоју) што стоји одозго преко стативица те о њој висе шипала и брдила” (овако ју је описао Вук Караџић) или „жица која стоји изван зубаца при ткању тј. најкрајња жица у брду” (у новијем запису из Лике), односно „два најдебља зупца на брду од разбоја, један с једне, други с друге стране” (у Поуњу), док се у Србији, нарочито источној, ови и слични делови разбоја зову *набрдило*, *набрдиља* и слично. Ту је и глагол *брдити* „увлачити конце у брда”, затим *брдар* „човек који прави брда за разбој” (према њему презиме *Брдар*, као и име селу *Брдари* – па отуд и презимена *Брдарац*, *Брдарски*, *Брдаревић*), *брдарство* „брдарски занат”, *брдарица* „брдарева жена”, али и „слатка пита која се пре печења ваља на разбоју, па се на њој познају пруге” (друкчије звана *набрдњача*). Сливовито је поређење којим се у нашем народу описује сличност два предмета или бића: *лице као да су на једно брдо ткали*.

Релјефно *брдо* развило је богату мрежу изведеница које прелазе оквире географске терминологије: поред уобичајених деминутива и аугментатива *брце* (од *брдце*), *брданце*, *брденце*, *брдица*, *забрдак*, *брдњак*, *брдањак*, *брдељак*, *брдољак*, *брдуљак*, *брдашак*, *брдашце*, односно *брдина*, *брдећина*, *брдесина*, *брдерина* и слично, ту су и придеви *брдски*, *брдан*, *брдаст*, *брдинаст*, *брдуљаст*... Најчешћи међу њима, *брдовит*, значи не само „који има много брда, који је висок као брдо” већ и „нераван, неједначен” уопште, па отуд и прилог *брдовито* „неравно” у народној пословици *Туђа мајка брдовито стере* (мисли се на простирање постеље).

Пренесено значење *брдо* „мноштво, гомила”: *брдо* књига, *брдо* лажи и слично огледа се и у глаголу *набрдити* „нагомилати” и „натоварити некога, навалити му већи терет”.

Више брежуљака на једном месту зове се *брђе* или *побрђе*, негде и *набрђе*, пре-

Брдо у ткању

део иза брда је *забрђе* (отуд и топоним *Забрђе*, као *Забрежје* и *Загорје*), док је *забрдица* „мала долина, место заклоњено брдом”. Општи назив за становника планинских крајева је *брђанин*, али у множини, у облику *Брђани*, то може бити име села у брдским крајевима. Исто тако, *побрђе* је терен у подножју сваког узвишења, било брда било планине.

Прелаз између значења двеју једнаких речи, ткачког *брда* и горског *брда*, лепо показује њихов трећи хомоним, очуван само у неким дијалектима и у народној песми где из примера *Отидоше брду у планину* или *Празна врећа стат’ уз брдо не море* ... схватамо да *брдо* није именица већ прилог који значи „горе, увис, навише” (уз глаголе *кретања*) или „усправно” (уз глаголе *мировања*). У општој употреби та значења обично се срећу у сложеницама *узбрдо* (од старијег *уз брдо* – па према њему и *низбрдо*, од *низ брдо*), *брдоглаво* „стрмоглавце” – као и *брдоножице* и *брдоношке*, док придев *брдорот* значи „који има усправне, увис окренуте рогове”.

У оквиру српског језика, оба *брда* су подједнако старе речи, али је ткачко *брдо* писмено посведочено тек од 17. века мада је и много пре тога постојало и у

животу, и у народној песми: *Платно ткала лијепа ђевојка ... ал’ је њојзи лоша срећа била: не могу јој нити устајати, ни сребрно брдо ударати, ни злаћени чунак пролазити...*

У старосрпском је *брдо* „брег” забележено још у 12. веку у једном опису: *МЕСТО ВИШЕ БРДА ЛЕЖЕШТЕ, а касније у владарским даровницама Село с планином, з брдом, с пољем, или правним текстовима: АКО БУДЕ БРДО ПУСТО МЕЂУ ЖУПАМИ, СЕЛА ОКОЛНА, КОЈА СУ ОКОЛО ТОГА БРДА, да бљуду (тј. чувају) СТРАЖУ: АКО ЛИ ЈЕ НЕ УЗБЉУДУ, ЧТО СЕ УЧИНИ У ТОМУ БРДУ У ПУСТОШИ, ШТЕТА, ИЛИ ГУСАРСТВО ИЛИ КРАЂА, да ПЛАТЕ ОКОЛНА СЕЛА, како стоји у Душановом законуку.*

Колика је била пољопривредна вредност и важност брда и брдског земљишта у брдовитој Србији непосредно нам сведочи наведена одредба Душановог законика или познати стихови народне песме: *Од руке му ништа не родило, ни у пољу бјелица шеница, ни у брду винова лозица, а посредно речи као брдаруша „врста шљиве што расте по брдима” или брдарина „порез који се плаћао држави за право коришћења брда – сакупљање дрва и испашу стоке” (као пуштина, мостина).*

Као културна реч ткачко *брдо* (као и *брдило*) било је предмет позајмљивања у околне несловенске језике – отуд мађарско *borda* и румунско *brîglă*, цинцарско *bîrdilă*.

Назив за горско *брдо* није се позајмљивао, али се он као топоним расуо дијелом наших крајева, или само (на пример *Брда* у Црној Гори) или у двочланим именима насеља: *Горње Брдо*, *Доње Брдо*, *Бијело Брдо*, *Ново Брдо*, *Баново брдо*.

На крају треба рећи да *брдо* нема само хомоним, него и бројне синониме од

којих се најчешће користе *брећ* и *тора*. Обе речи су домаћег порекла, са директним сродницима у свим словенским језицима. *Брећ* је занимљив по томе што осим „брдо” (пошто су обале често стрме, оштре) значи и „обала” – сетимо се чувеног примера словенске антитезе: *Или грми, ил’ се земља тресе, ил’ удара море у брегове? Нити грми...* Када знамо да та значења иду у пару, сасвим је јасно откуд у једној народној песми *брдо* значи „обала”: *ТЕ ПРЕПЛОВИ ТУ ВОДУ ЦЕТИНУ, ПРЕПЛОВИ ЈЕ ОД БРДА ДО БРДА.* С друге стране, *тора* је вишезначна на начин сличан *брду*: осим што често значи „шума” (брда су раније по правилу била обрасла шумом – отуд *црноторица* и *белоторица* као ознаке за четинарску или листопадну шуму) или „виноград” (јер су виногради обично сађени на узвишеном терену), именица *тора* послужила је за грађење прилога *торе* „увис”, *нагоре*, *одгоре*, како у српском тако и у осталим словенским језицима.

У сваком случају, Његошева мисао *КО НА БРДО АК’ И МАЛО СТОЛИ, БОЉЕ ВИДИ* *НО ОНАЈ ПОД БРДОМ...* остаје на снази ■

Јасна Влајић-Појовић

Kompletan izbor sadržaja na mobilnom WAP sajtu
wap.melodije.net

MULTIMEDIJA EROTIKA IGRE MELODIJE LINKOVI

MELODIJE

MP3, REAL AUDIO,
POLIFONE, MONOFONE

EFEKTI

MP3, REAL
AUDIO

VIDEO

SPORT, SMEH

HITOVI

6047 Indy - Bato bre **HIT**
6062 Dejan Matic - Niko i neko **HIT**
6050 Poludela - Tanja Savić
6066 Marija Šerifović - Molitva **HIT**
2670 Blizanci - Laki
6061 Blizanci - Tuto kompleto
6063 Koktel bend - Drugarice
6064 Milica Todorović - Zašto cura sedi sama
6065 Ana Kokić - Svedjedno **HIT**
6056 Gwen Stefani - The Sweet Escape
6057 Beyonce - Irreplaceable **HIT**
6058 Justin Timberlake - My Love
6059 Eminem - Smack That **HIT**
6060 Eric Prydz & Floyd - Proper Education
6049 Mrgude-Slavica Čukteras
2217 Kolo Vlaško - Tradicionalne
6001 Ana Nikolić - Romale Romali
2569 Sergej Cetković - Pogledi u tami
2305 Tradicionalna - Sprem te se četnici
6052 Sve je na prodaju-Saša Matić
2611 Amadeus - 100 posto
6029 Tina - Kabrio porše
6025 Flamingosi - Lumpiraj
6024 Hriste Bože - Tema iz Kosovskog boja
2672 PussyCat Dolls - Buttons
6027 Goga - Gačice **HIT**
2089 Bože pravde - Himna
2050 Muzika iz filma - Otpisani
6000 Flamingosi - Ludi Letnji Ples
2612 Funky G - U tvojim kolima
2564 Muzika iz filma - Nesanica

ZABAVNA

6067 Negativ - Prava Stvar
6068 Blizanci - Mambo Jumbo Serbiano
2601 Đogani - Jagode sa šlagom
2530 Đogani - Čekaj me kod kolima
2630 Funky G - Ponovo
2573 Dado Glišić - Sto bespuća
2529 Amadeus Band - Mesec dana
2385 Tijana Dapčević - Ona to zna
2634 Dado Glišić - Dišem al nisam živ
6028 Luis - Opa opa
2527 Trubači sa Guče - Lane moje
2607 Željko Joksimović - Michelle
2605 Željko Joksimović - Crnokosa
2512 Tijana Dapčević - Sve je isto ...
2617 Amadeus - Lažu te

TRADICIONALNE

2286 Marš na Drinu - Tradicionalna
2090 Hej sloveni - Himna
2216 Kolo Učičko - Tradicionalne
2410 Jos ne sviče rujna zora - Tradicionalna
2287 Moravac - Tradicionalna
2256 Zajdi zajdi - Tradicionalne
2252 Makedonsko devojče - Tradicionalne
2255 Tamo daleko - Tradicionalne

NARODNA

2616 Saša Matić - Ruzmarin **HIT**
2535 Viki Miljković - Mahinalno
6055 Luis - Slike u oku **HIT**
6042 Stoja - Od splava do splava
2534 Seka Aleksić - Dođi i uzmi me
2627 Stevan Anđelković - Blesava
2655 Tina - Zaljubljena **HIT**
2610 Mina - Muziku pojačaj
2615 Milica Todorović - Uporedi me
2625 Milica Todorović - Reci ja
2452 Tina Ivanović - Bunda od nerca
2620 Mile Kitić - Luda devojko
2590 Aco Pejović - Taksi
2641 Blizanci - Jednom Pokidano
2631 Jovana Pajić - Bmw
2515 Tanja Savić - Tako mlada
2589 Aco Pejović - Opušteno
2411 Darko Filipović - Ona, ona
6039 Indira Radić - Bio si mi sve
6018 Marko Bulat - Laž
6016 Jovana Pajić - Tako sam htela
2518 Slavica Čukteras - Prevari me
6048 Ista nam je tuga-Mira Škorić
6051 Povredi me-Nikola Rokvić
6041 Ljuba Aličić - Ciganin sam al najlepši
2621 Mile Kitić - Šampanjac

STRANA

2678 Fergie - London Bridge **HIT**
2541 Black eyed peas - Don't phunk with my heart
2679 Robbie Williams - Love Light **HIT**
2481 Gwen Stefani Feat. Eve - Rich Girl
2538 Gwen Stefani - Hollaback Girl
2540 Black eyed peas - Don't Lie
2682 Justin timberlake - Sexy Back
2533 Eminem - Ass like that
2062 Beyonce - Crazy
2060 50 Cent - In Da Club
2465 50 Cent - Candy shop
2571 Madonna - Hung up
2064 Britney Spears - Toxic
2673 RHCP - Dani California **HIT**
2507 The Chemical Brothers - Galvanize
2674 Beyonce - Deja Vu
2675 Madonna - Jump **HIT**
2624 Madonna - Sorry
2562 The Black Eyed Peas - My Humps

FILMSKA

2057 Sex i grad - Muzika iz serije **HIT**
2055 James Bond 007 - Muzika iz filma
2459 TV Dnevnik
2568 Bolji život - Muzika iz filma
2049 Floyd - Muzika iz filma
2460 Noblice - Reklama
2456 Ko to tamo peva
2458 Smogovci - Muzika iz serije

ZVUCI ZA SMS PORUKE

9038 Mafijaška poruka **HIT**
7074 Policijska motorola - Halo kolega
9013 Message, Message - ludačka poruka
7012 Policijska motorola **HIT**
7076 Policijska motorola 2 - Kolega javi se!
9009 Urlik zvono
9014 Smeš zvono
9017 Sudar
9019 WC šolja

FAZONI ZA ZVONO

7086 Jipijaijei - Dete **SUPER SLATKO**
7088 Kume daj da ti operem mobilni
7089 Ej džiberu imaš poruku
7084 Psiho - Vrisak **HIT**
9025 Veverice "vode ljubav"
9027 Techno BEBA
7090 Veštica
9001 Srećna beba zvono **HIT**
9026 Veverica izjavljuje ljubav!
7008 Mali patuljak u zvučniku

FAZONI IZ CRTANOG FILMA

7062 Ptica trkačica
7064 Brzi Gonzales
7085 Stripi - urnebesni smeh
7017 Pera kojot genije
7072 Hello my baby - Singing frog
9029 Duško dugouško
9031 Kuće Dragoljupče

FAZONI IZ FILMOVA

7001 Ajde da se drogiramo
7015 Balkanski špijun - Centrala
7019 Maratonci - Šta to radiš kume
7023 Ne spavaj mala moja - FLOYD
7026 Telefon 1 - Žikina dinastija
7025 Radovan III - Fenomenalno
7028 Tesna koža - Šojči na aparatu
7030 Jagodinka - Varljivo leto
9034 Zona Sumraka

ZEZANCIJE

7011 Oj svetla majska zoro (preži)
9024 Pčela ZOOM ZOOM
9021 Balkanski špijun zez telefonom
9040 Bosansko muanje - Slađa
9039 Luda krava
7087 Dečija ljubavna pesmica **SLATKO**
7007 Zinem (parodija grupa Magazin)

ZVUCI ŽIVOTINJA

7081 Mačka skiči
9002 Delfin zvono
9003 Slon zvono
9005 Majmun zvono
9006 Kokoška zvono

Za **REAL AUDIO** pod brojem 9038 pošalji **AMR 9038** u sms poruci na 4621.
Za **MP3** pod brojem 9038 pošalji **MP 9038** u sms poruci na 4621.

JAVA IGRE, APLIKACIJE

HITOVI

LJUBAVNE SMS PORUKE
Skinite zbirku
200 ljubavnih
SMS poruka
odjednom!

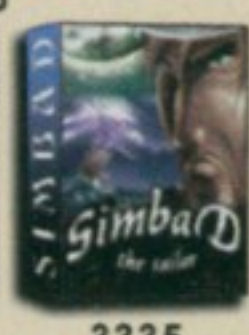

WIMBLEDON 2006
Najbolji tenis
10 vrsta udaraca,
gomila protivnika
i terena.

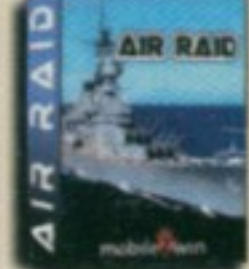

4x4 EXTREME RALLY 2006
Najpopularnija
simulacija relija na
mobilnom
telefonu!

IGRE

DOMAĆE

Za proveru da li tvoj telefon podržava JAVA igru ili aplikaciju, poseti wap.melodije.net/isprobaj
Da bi dobio **IGRU** ili **APLIKACIJU** 3043 pošalji **JAVA 3043** u sms poruci na 4621

Za **VIDEO KLIP** pod brojem 2039 pošalji **V 2039** u sms poruci na 4621

ANIMACIJE

Za **ANIMACIJU** pod brojem 1021 pošalji **ANI 1021** u sms poruci na 4621

KOLOR SLIKE

POZADINE
ZA MOBILNI

Za **KOLOR SLIKE** pod brojem 6024 pošalji **SL 6024** u sms-u na 4621

МАЧКЕ АЛЕРГИЧНЕ НА ЉУДЕ?!

Чињеница да су многи људи алергични на мачију длаку није никаква новина, али податак да исте муке имају и ове животиње кад су у питању људи, и то чак свака двестота мачка, то заиста јесте.

До тог открића дошли су шкотски стручњаци са Универзитета у Единбургу на челу с микробиологом Никијем Ридом: спровели су истраживања на 50 мачака смештених у болници за животиње због осипа и гушења, налик на људске тегобе. Кад је група ових стручњака обавила детаљне претраге животиња, утврдила је да су мачке алергичне на једну врсту ситних бактерија које се налазе у власима женске косе и оперуталим честицама коже мушкараца, потом на дувански дим и кућну прашину. Међу најосетљивије уврстили су сијамске мачке које због неког од ових узрочника оболевају од астме.

Дакле, од сада ће сви који желе да имају мачку, а који су због здравствене заштите намеравали да обаве лекарске прегледе, морати и своју будућу љубимицу да однесу на преглед код ветеринара. Јер, можда је одабрана маца алергична на њих ■

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

27. 4. 2007.

ЕКГ ФЛАСТЕР

Међу најчешћа и најтежа обољења спадају болести срца. Тегобе које се јављају углавном су ненадане и често погубне. Стручњаци за фотонске микросистеме са института Фраунхофер изумели су посебан ЕКГ уређај који ће оболели да носе на грудима. Тако ће моћи да се прати њихово здравствено стање и да на време добију лекарску помоћ.

Мали и неуочљив, тежак 68 грама, уређај се лепи на груди као фластер. Састоји се из три дела – електронске фолије испуњене сензорима који бележе откуцаје срца и крвни притисак, батерије и електрочипа који прима и сакупља све податке сензора. Тако се оболелој особи даноноћно може пратити рад срца. Очитавањем електронских записа лекар одмах стиче увид у стање пацијента и без додатног прегледа. Дође ли до сметњи које могу да угрозе живот оболелог, аларм уграђен у ЕКГ фластер одмах се огласи у дежурној лекарској установи тако да помоћ стиже благовремено.

Прва пробна испитивања обављена у Немачкој показала су одличне резултате, па се врше ујурбане припреме да се што више болница за кардиоваскуларна обољења опреми одговарајућом технологијом како би употреба ЕКГ фластера могла да се прошири ■

ЕКГ фластер даноноћно прати рад срца, а дође ли до сметњи које могу да угрозе живот пацијента, аларм уграђен у фластер одмах се огласи у дежурној лекарској установи и помоћ стиже благовремено.

Плавичаста светлост сијалице постављене изнад главе возача држаће га будним.

НЕ СПАВАЈ ЗА ВОЛАНОМ!

Узрок бројних саобраћајних несрећа је уснули возач. Чак и онима најсавеснијим и одморним може да се догоди да на тренутак склопе очи и да то буде погубно. А шта учинити да се то не деси, решење су нашли стручњаци аутомобилске куће „Фолксваген“. У горњи унутрашњи део својих возила, изнад главе возача, уградили су сијалице које исијавају плавичасту светлост.

Таласи којима се шири та светлост имају посебну, одређену дужину од 464 нанометра. Стручњаци ове аутомобилске куће открили су да плавичаста светлост која се шири таласима те дужине спречава епифизу, жлезду у мозгу, да у телу ствара мелатонин, хормон који доводи до опуштања и до сна ■

ВЕЛИКЕ 3D ФОТОГРАФИЈЕ

Камера Phototechnik Seitz 6 x 17 Digital, истоименог швајцарског произвођача, издваја се од свих уређаја ове намене. Одликују је изузетне особине – готово бешуман рад, брзина снимања захваљујући снази од 300 мегабајта, сензори израђени у DALSA корпорацији који обезбеђују савршено широк распон и дубину боја и готово невероватна резолуција од 160 милиона пиксела у секунди.

Савршена је за снимање панорамских фотографија и видео-записа који, захваљујући савршеној технологији, дочаравају трећу димензију.

Seitz 6 x 17 Digital свакако може да задовољи потребе и врхунских професионалних сниматеља.

Адресе: <http://german.roundshot.ch> и www.phototechnikseitz.com откривају много више о савршеној и скупцепој камери ■

Phototechnik Seitz 6 x 17 Digital

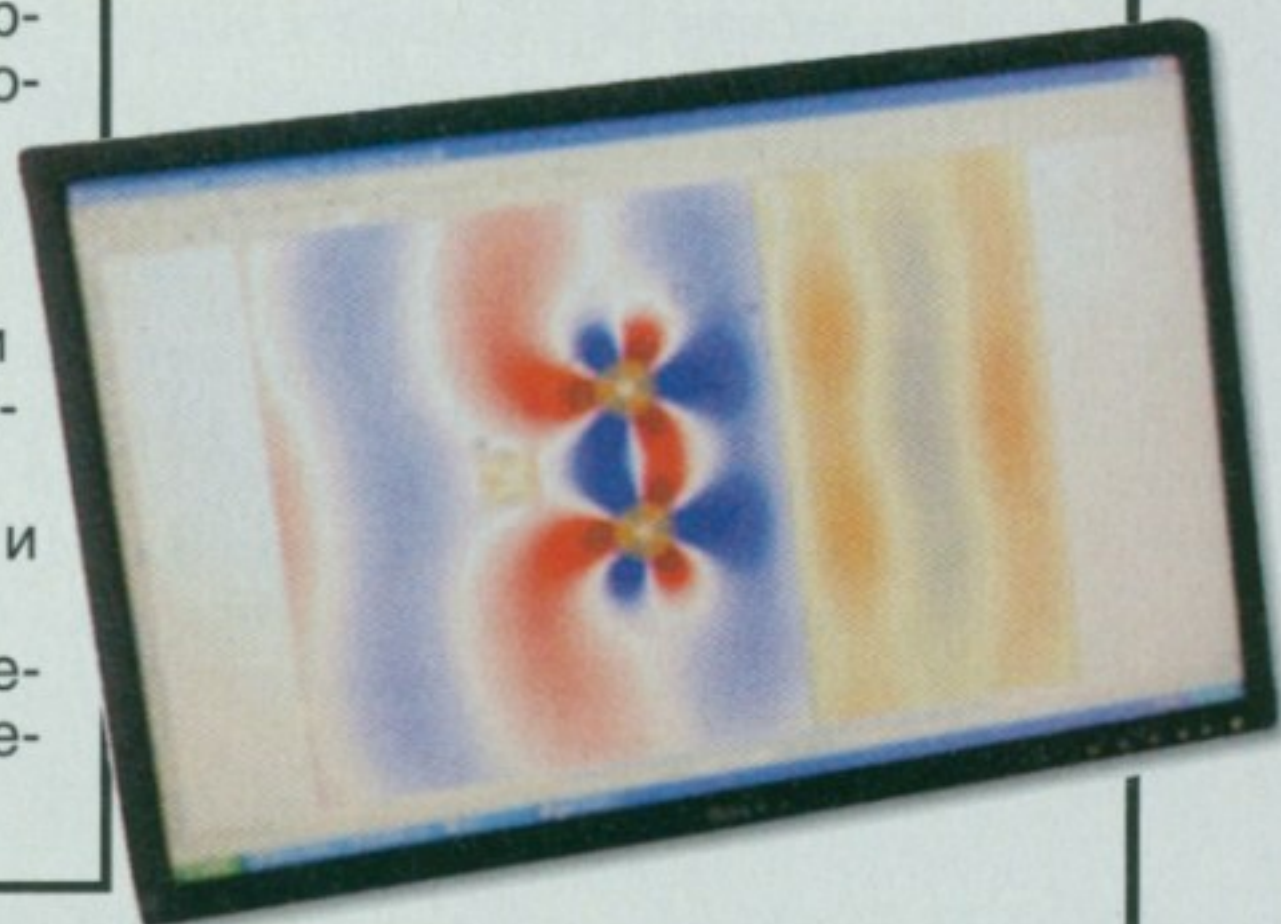
БЕЖИЧНО ПУЊЕЊЕ

Научници с Технолошког института у Масачусетсу раде на прорачунима за израду пуњача који ће мобилне телефоне и лептоп рачунаре допуњавати бежичним путем. Ако ова замисао успе, пуњење

уређаја биће могуће чак и ако су удаљени неколико метара.

Ови научници сматрају да се електромагнетним зрачењем може бежичним путем пренети струја од пуњача до електричног уређаја. Пренос енергије електромагнетским зрачењем није делотворан, јер

се таласи расипају на све стране, па се губи велика количина енергије. Решење је у томе да се направи пуњач који не зрачи. Струја би се преносила с површине пуњача тек кад антена уређаја који се допуњује затрепери истом учестаношћу као и пуњач ■

КЉОВЕ УМЕСТО ЦЕПИНА

Научно име моржа (морског коња) *Odobenus rosmarus* донекле објашњава чему служе његове кљове, то јест веома издужени очњаци. Одобенус значи „онај који хода зубима” јер ова животиња користи зубе да би се извукла из воде на обалу или ледник. Пошто су код мужјака очњаци дужи него код женки, то значи да им они одређују и положај у крду, а служе и за борбе око поседа на обали и око женке.

Истраживачи су приметили да кљове моржевима служе и да би се причврстили уз санту леда или да би у њој пробушили рупу за дисање, или чак отвор кроз који ће проћи младунци заглављени испод леда. Изгледа да није тачно да им дугачки зуби служе да би откидали храну (мекушце, љускаре, црве) с морског дна ■

ПЕДЕСЕТ ХИЉАДА ЗУБА

Нико још није објаснио зашто ајкуле, као и сви други Еласмобранки, поткласа којој припадају и раже и дрхтуље, имају зубе у неколико редова. Вероватно да је оваква грађа вилица била условљена и природном околином и еволуцијом које су половином палеозоица, геолошке ере кад су ајкуле почеле да се развијају, утицале на њену морфологију. Али, познато је како су се развили зуби: од рожнатих плочица, кожних задебљања која су покривала читаво тело примитивних ајкула. Оне које су се налазиле најближе устима претвориле су се у зубе поређане у неколико редова. Ајкула се највише служи првим редом зуба којима граби плен гутајући га потом готово целог.

Ајкула има 5–6 редова зуба, па они отпозади прелазе у предње редове кад ови отпадну од коришћења или ако их изгуби несрећним случајем. У зависности од врсте и старости ајкула, ова замена зуба догађа се на 8 до 15 дана. Током живота ајкула, дакле, може да изгуби и надокнади од 10 до 50 хиљада зуба ■

УСАМЉЕНИ КАЈМАНИ

Ова два кајмана из Пантанала, највеће мочваре на планети која се налази између Бразила, Боливије и Парагваја, рођени у Зоолошком врту у Сао Паулу, у Бразилу, јединствени су на свету. Потпуно су бели, албино, јер је њихова ДНК попримила мутацију која је спречава да ствара било какав пигмент. Недостатак боје за већину дивљих животиња може имати погубне последице. И иначе кајмане у првим месецима живота нападају многе грабљивице: змије, птице и мањи сисари, а једина заштита којом располажу је скривање у густом зеленилу и то захваљујући приближно истој боји. Кад порасте један метар, кајманов непријатељ може да буде само наоружани човек.

Кајман припада фамилији алигатора, гмизаваца који живе у Средњој и Јужној Америци: они свој плен лове заштићени мимикријом, чекајући да се неки сласни залогај сам приближи. Албино кајман био би сувише уочљив и не би могао да прибави довољно хране да би преживео. Осим тога, ово је хладнокрвна животиња која, да би ловила и парила се, мора да проводи много времена на сунцу. Кајман без пигмента који би га штитили од опасних светлосних таласа Сунчевог зрачења, задобио би смртоносне опекотине.

У заробљеништву, у зоолошком врту ипак могу да преживе зато што не морају да брину за храну, а нашло се и решење што се тиче излагања сунчевим зрацима: заправо, кајмане држе у мраку, а повремено у воду убацују угрејано камење. Тако ови гмизавци могу да се загреју а да то за њих не буде опасно ■

ЗА ЧИТАЊЕ И УЖИВАЊЕ

ГОВОР НОВЦА

Дик Болдвин

*У среду увече, четвртој авиу-
стиа, посетиће вас вампир. При-
митиће га у свој дом. Пожељно је
да уклоните предмете који од-
севају (као што су огледала) и
све верске знаке са себе и непо-
средној просторији посетите.*

Није било рекламних летака.

Чак ни коверта за плаћени од-
говор.

Само један лист писаће харти-
је крем боје без заглавља, пору-
ка откуцана наред листа, уред-
но савијена на три дела, и пра-
вилно стављена у коверат број
десет.

Бојер ју је поново прочитао,
узимајући у обзир чињеницу да
је, у овој ери просвећености, пу-
ној опипљивих чуда као што су
рачунари танки као хартија, де-
чије играчке са електронским
мозгом и системима који се уве-
лико ослањају на рачунаре, веро-
вање у бабароге исто тако заста-
рело као и веровање у бога. Али,
ипак ју је поново прочитао седе-
ћи у својој дневној соби на доњем
спрату, заваљен у удобну итали-
јанску „Сапорити“ софу. Соба је
била опремљена златним Мисо-
нијевим тканинама, и касно по-
подневно сунце које је пролази-
ло кроз велики осликани прозор
дивно се поигравало по материја-
лу, дајући му богати, топао сјај.
Бојер је био још обучен у одећу

за посао: сиво „Оскар де ла Рен-
та“ одело, светлоплава кошуља
„Ив Сен Лоран“ с краватом
„Пјер Карден“ на танке пруге.
Био је то човек тридесетих годи-
на који се лепо облачио – чак и
код куће, док је читао пошту.

Ово писмо било је на дну го-
миле билтена добротворног клу-
ба и реклама за продавнице на-
лик на пергамент који су били
остављени за њега на сточићу на
крају софе. Погледао је коверту
с месном марком и открио да је
слабог квалитета и купљена у ве-
ликом паковању, али оно што је
изазвало Бојерову радозналост,
изазивајући га да отвори прво
ово писмо, било је то што је по-
зната налепница са адресом била
црвена. Обично су налепнице би-
ле штампане уобичајеном црном
бојом тако танко нанетом да је
отисак био једва мало јачи од
блелих мрља. Црвено мастило
било је уредно, помислио је, и
знао, чак и пре него што је раз-
резао поклопац, да је ово необи-
чан примерак нежељене поште.
Хартија у писму имала је пријат-
ну грубу текстуру: коначно не-
што од бољег материјала.

Док је по други пут завршавао
читање, замислио је каква би
среда увече могла да буде: те-
мељно орибан младић обучен у
једва приуштено одело из три

дела, коферчић са узорцима по-
ред њега, као дресирано куче,
указујући на нејасан жаргон ко-
ји повезује реч *трговац* с речју
вампир. Страница неке енци-
клопедије са удубљеном озна-
ком или исцрпљено издање при-
ручника створили би се у руци
трговца вампира и ту би био и
тачан цитат који подржава ње-
гове претензије. Лепо. Затим би
следила реклама.

Бојер се насмешио као дете
које је открило скривену посу-
ду с колачима. Знао је игру тр-
говаца; не можеш продати тр-
говцу ... ипак, приступ је био
другачији. Заправо, јединствен.
Дивио се вештини, стилу, јер но-
вац говори када се употреби за
упадљиве справе за безначајне
трговачке подухвате.

Среда увече биће занимљива.

Среда по подне била је врела.
Кад се Бојер у четири вратио
кући из канцеларије, прво је
приметио освежавајућу клима-
тизацију, а онда празан простор
на зиду одморишта где је, до
тог поподнева, било чврсто
окачено огледало с позлаћеним
оквиром. И једно и друго му се
свидело. Још стојећи у ходнику
поред улазних врата, прихватио
је женин мелодичан поздрав и
брз пољубац. Имала је триде-
сет и четири, сјајно је изгледа-
ла, са стасом манекенке и хода-
ла је с лакоћом која није била
без склада.

Вечерали су, као и обично, у
седам. У осам су освежили
дневну собу да би примили по-
сетиоца. До девет сати посум-
њали су да ће се трговац поја-
вити и сместили се да проведу
вече у миру дома.

Госпођа Бојер седела је на со-
фи и читала бестселер. Дуге но-
ге савила је испод себе. Бојер је
пажљиво прегледао коначну
верзију уговора, седећи у својој
удобној столици. У десет и три-
десет неко је закуцао на њихова
врата. Госпођа Бојер се тако тр-
гла на изненадно куцање да се
готово угризла за језик.

Бојер је закорачио преко сте-
пеника на одмориште, аутомат-
ски поправљајући кравату баш
на месту где је требало да стоји
огледало. Госпођа Бојер спусти-
ла је ноге у ципеле и остала на
истом месту намештајући косу
док је Бојер отварао врата.

Напољу, на бледој месечини,
стајала је висока прилика. Бојер
је видео уличну лампу преко пу-
та како се оцртава кроз раскоп-
чани капут који је посетилац но-
сио. Капуљача му је покривала

и главу и доњи део лица тако да
су само црвене очи, са сребрним
шарама, сјале из дубоких дупљи
на хладној, белој кожи. У Боје-
ровој свести није било сумње у
то да ово није трговац. Устук-
нуо је у сигурност куће.

Посетилац се није померао,
већ је брзине стајао у вратима.

– Здраво! – госпођа Бојер ја-
вила се веселим гласом из днев-
не собе. Кренула је према одмо-
ришту.

– Изволите, уђите – њен ми-
лозвучни глас запео јој је у грлу
док је посетилац улазио.

И даље без речи, придошлица
је извадио руку из џепа. Била је
бледа као тесто и подсећала је
на канцу. Њоме је без напора за-
творио врата за собом, произво-
дећи снагу од које се затресао
осликани прозор. Раскопчао је
капут, који је склизнуо на под.
Одећа му је била отрцана и нео-
писиво старомодна. Следио је
шешир, који је пао на капут. Ни-
је имао ни обрва ни косе мада су
остаци нечега што би могла би-
ти коса висили преко шиљатих
ушију. Нос му је био кукаст; ус-
та псећа. Био је изузетно мршав
и изгледао као да је смрзнут и
гладан.

– Добро вече – рекао је конач-
но дубоким меланхоличним гла-
сом. Показао је према дневној
соби срдачним покретом руке.
Бојерови су кренули постранице,
стиснути једно уз друго, док су
им се руке лагано додиривале.
Гост је следио за њима. Стали су
испред софе, несигурни шта
треба да раде.

– Ви сте Бојерови – рекао је
више него што је питао, извла-
чећи бележницу из своје изно-
шене јакне.

Њихова пажња била је усред-
сређена на коштуњаву фигуру
поред њиховог сточића за кафу.
Бојер је климнуо.

– Седите – понудио их је.

Сели су.

Бојеру је ово било непојмљив-
о: није могла бити истина да је
вампир у његовој кући – *и да
проверава његово име с листице!*
Ипак... Покушао је да говори,
али изгледало је као да прича у
вакууму. Питао је за поштански
списак.

Гост се насмешио.

– О, да. Масовна комуникаци-
ја. Свакоме користи. Зар се не
слажете? Напредак је веома ва-
жан за опстанак, а нарочито је
користан за мене кад се удружи
с вашом самртничком жељом да
верујете само у оно што ваши
слабашни умови намећу као
истину. Једноставно писмо пре-
поруке широм отвара врата ва-
ше сумњичавости и одбацује
оно што је преостало од вашег
заштитног оклопа веровања.
Питате се зашто бих се ја мучио

да размењујем накнаду за хартију и поштарину: имам слуге који се тиме баве. Ја никад не прљам руке. Оно што ме брине јесте обиље имена које имам на располагању.

Вратио је отрцану бележницу у унутрашњи џеп.

– Али... зашто? – успео је да га упита Бојер.

– Разумно питање. Током небројених година – вековима – морао сам више него да молим и користим непоштене начине контроле мисли да бих успео да уђем у страћаре као што је ова и задовољим своју глад. Био сам препуштен милости зоре и оних из ваше врсте који су имали довољно знања да ме униште. Преживљавао сам, понекад једва, налазећи храну једино у сировим облицима животињских врста – мање вредним по било чијем стандарду.

Пре тридесет година последњи потомак последњег ловца на вампире напустио је вашу равнину и са собом однео преостали траг веровања у моју врсту. Овај губитак веровања постао је главно упориште моје моћи и једини разлог што сам ојачао. Али, замарају ме заобилазна средства која морам да употребим ради свеже кашице. Желим да се повучем у миран живот. А шта би могло да буде лакше, безбрижније и сврсисходније од начина који сам изабрао? Кад ме једном позову, могу да се вратим колико год пута ми је потребно, а правећи равнотежу мојих посета другим домаћинима обезбеђујем време између њих за попуњавање залиха. Не бих желео да моје посете буду сувише исцрпљујуће.

Бацивши поглед доле на сточић за кафе, Бојер је видео мрачну будућност која му се огледала у очима испуњеним страхом. Осећао је да ће бити изгубљени ако вампир успе да их савлада. Мора да постоји начин да ослободи своју кућу од овог нежељеног госта... или да бар купи време до зоре...

...и до сутра. Новчане обвезнице. Испразнити банковне рачуне. Продати кућу и не остављати адресу за собом. Настанити се можда у Мексику.

Знао је три ствари о вампирима: једна од њих било је упозорење да се уклоне сјајни предмети пре посете. Ово је наводило на претпоставку о страху или слабости. Била је ту и предостројност у вези с верским предметима. Још један страх? Трећи је био вампирова изречена страв од зоре – што је вратило Бо-

јера на проблем заговарања чудовишта. Огледало са одморишта било је, наравно, скинуто да би се угодило очекиваном трговцу, и једини верски предмет у кући био је крст који његова жена није носила годинама. Сада је сигурно био изгубљен у фиоци на спрату, бескористан као и огледало с храстовим листом у плакару у ходнику.

Изненада му је синило да му је можда решење испред носа: високо углачани сточић за кафе.

Брзо је устао борећи се с чудном обамрлошћу. Вампир га је сумњичаво осмотрио. Користећи снагу из неког незатвореног извора, Бојер је издигао крај тешког стола од махагонија према непријатељу. Часописи, чиније од стакла и пепељаре, као и велика књига о уметности, клизнули су низ глатко дрво и пали до вампирових ногу.

Госпођа Бојер с ужасом је приметила да сјајна површина не одсликава мршаву фигуру. Задрхтала је и пала на софу, а онда се склупчала да се заштити као блесак белог, згрченог тела откинутог кроз ваздух. Сто је сада био само гомила крша.

– То је било веома неучтиво, Бојеру.

С мермерног лица пламтео је бес.

– Нервираш ме.

Бојер, скамењен, окренуо се својој жени и приметио привесак који јој је испао из блузе. Био је то крстић који је висио на танком златном ланчићу. Одмах је знао да га је носила из истог разлога који је њега навео да уклони огледало. Преплавила га је нада. Отргнуо је ланчић с њеног врата ломећи нежну копчу и, држећи смешно мало распеће, појурио према вампиру.

Ваздух је постао тежак, а светла замагљена. Време се зауставило и завладала је мртва тишина кроз коју није могло да продре ни куцање двају људских срца. Прилика у њиховој дневној соби исијавала је хладноћу.

Вампир је посегнуо и крст као да је прешао из Бојерове руке у његову.

– Осим губитка вере у моју врсту, још једно упориште које поседујем јесте потпуни распад вере смртника.

Ричард (Дик) Болдвин, рођен 1948. године на Лонг Ајленду (држава Њујорк), где је и одрастао, живи и ради у Маунт Вернону (такође држава Њујорк). Његове кратке приче објављују се у Америци и иностранству.

И по звању и ван њега, укључен је у филмске послове, стручњак је за хорор, а ипак овде задаје, лукаво, низак ударац вампирском наслеђу. Сетите се да се неумрли технички сматрају за оживљене лешеве којима управљају духови одаслани из пакла. Вампир у нашој причи један је од најпредузимљивијих своје врсте, и можда је заиста учио из „Салемске гомиле“ (роман Стивена Кинга), али и ако јесте, још није схватио све трикове ■

Затворио је руку, а онда испустио лоптицу згужваног метала на под.

– Нису били у питању ни крстови, ни Давидове звезде ни свете краве. Нада мном је имала моћ вера која је стајала иза њих. А како ви не верујете ни у *ништа*, они нису ништа више од мрских предмета, досадних тричарија које ми се гаде.

– А сада сам гладан јаке мушке крви.

Бојер је по мозгу тражио неки трик који би му послужио као оружје. Излаз. Вампир се приближавао с осмехом: вечност пакла са сјајним очњацима. Бојер је несмотрено устукнуо и налетео на свој музички стуб.

– Слушајте – рекао је узбуђено. – Оставите ме. Могу вам надокнадити – имам новца!

Грозничаво је вадио новчанице из новчаника. Вампир је стао.

– Много новца! – викнуо је Бојер гурајући новчанице од двадесет, десет и пет долара у хладну, влажну руку.

Проломио се крик тако пун бола и беса да је Бојер осетио како му се коса диже на глави. Експлозија мемљивог хладног ветра прохујала је кроз дневну собу чупајући књиге из полица од боровине и собне биљке из старинских дрвених саксија. Осликани прозор излетео је напоље сломљен.

Десило се тако нагло да господин и госпођа Бојер нису одмах схватили да су сами ■

Превела Весна Ухрин

Илустровао Доброслав Боб Живковић

ОВО МОЖДА НИСТЕ ЗНАЛИ

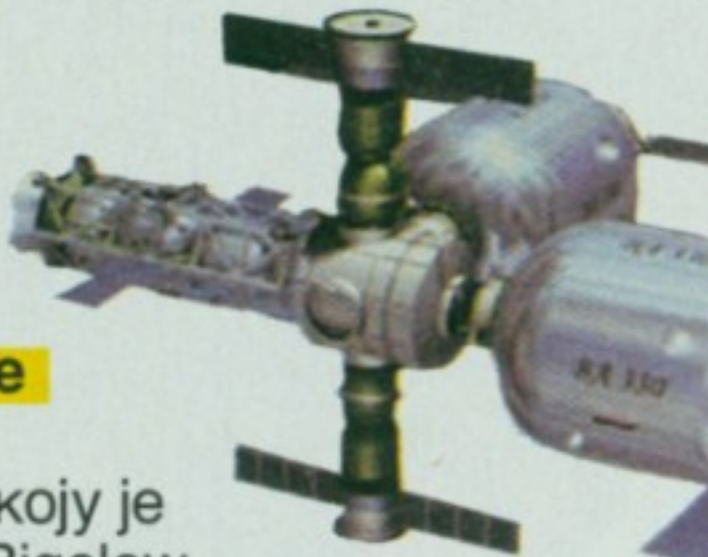

● Истраживачи са Универзитета у Аризони смислили су **свемирске сунцобране** – вештачке облаке начињене од милијарди сићушних летелица које би, груписане, стварале застор довољан да ублажи штетно дејство Сунчевих зрака на нашој кожи. Сваки од ових сунцобрана био би дуг 96.000 километара ■

● **Швајцарски инжењери** произвели су индустријске роботе који могу да се поставе на производну траку заједно с радницима без бојазни да би могли да их повреду. Роботизована рука Катана тешка је око 5 килограма, радијус кретања јој је око 50 центиметара, а креће се релативно споро – брзином од једног метра у секунди. Намењена је раду у прецизној механици ■

● За прву половину 2007. године најављено је **лансирање летелице**

„Ценезис-2“ коју је произвела „Bigelow Aerospace“ из Неваде. Као и претходна летелица, „Ценезис-1“ која је лансирана 12. јула 2006. године, и ова ће се накнадно у свемиру повећати за две трећине почетне запремине. Подухвати „Ценезис“ намењени су утирању пута за изградњу јевтиног свемирског станишта у нижој орбити Земље, до кога би се могло стићи и путничким авионима. Ако би подухват успео, могао би се пренети и на Месец или Марс. Власник компаније Роберт Бигелоу до сада је уложио 75 милиона долара ■

● Загушљива атмосфера слична оној која данас влада на Сатурновом месецу Титану можда је била од кључног значаја за развој живота на Земљи, тврде истраживачи са Универзитета у Болдеру, у Колораду. Титан је заогрнут **наранџастом атмосфером** богатом органским хемикалијама коју је створила ултраљубичаста Сунчева светлост у међусобним реакцијама с метаном и азотом. Кад су научници поновили ове услове у лабораторији, закључили су да је Земљина атмосфера могла бити важан извор хране за прве организме на планети. Ако је храна падала заједно с кишом, живот се могао развијати у свакој грудви земље, а не само поред хидротермалних отвора на великим морским дубинама, као што се до сада претпостављало ■

● Британски научници желе да укрсте људске и животињске ћелије и створе **хибридне ембрионе** који би били коришћени као извор матичних ћелија и помогли у лечењу болести као што је Алцхајмерова. С научне тачке гледишта, употреба животињских јајних ћелија логична је јер нема довољно људских залиха. Међутим, противници овог подухвата истичу да је он крајње неетичан. Британска влада спровешће јавну расправу о овом питању која ће трајати до јесени ■

● Фосили нађени у Румунији 1952. године иду у прилог теорији да су се **људи и неандерталци** укрштали. Нова истраживања и одређивање старости радиоугљеничним путем показују да кости старе 30.000 година имају мешовита својства. Научници са Универзитета у Вашингтону верују да је дошло до сложене укрштање кад су се људска бића раширила по Европи пре 35.000 година ■

● **Брзе одлуке** поузданије су од оних над којима се дуго премишљамо. У огледима спроведеним на Универзитетском колеџу у Лондону, од учесника су тражили да уоче различите симболе на екрану међу истоветним знаковима. Рачунар је пратио покрете њихових очију и гасио екран чим опазе одговарајући знак. Људи којима је дато најмање времена да баце поглед на симболе били су најбољи у препознавању одговарајућих знакова ■

● Истраживачи са Универзитета у Ајдаху изучавали су **америчке антилопе** и закључили да женке бирају партнере за парење на основу њиховог понашања. Мужјаци који заузимају отворено заштитнички став према својим женама привлаче нове у „харем“ ■

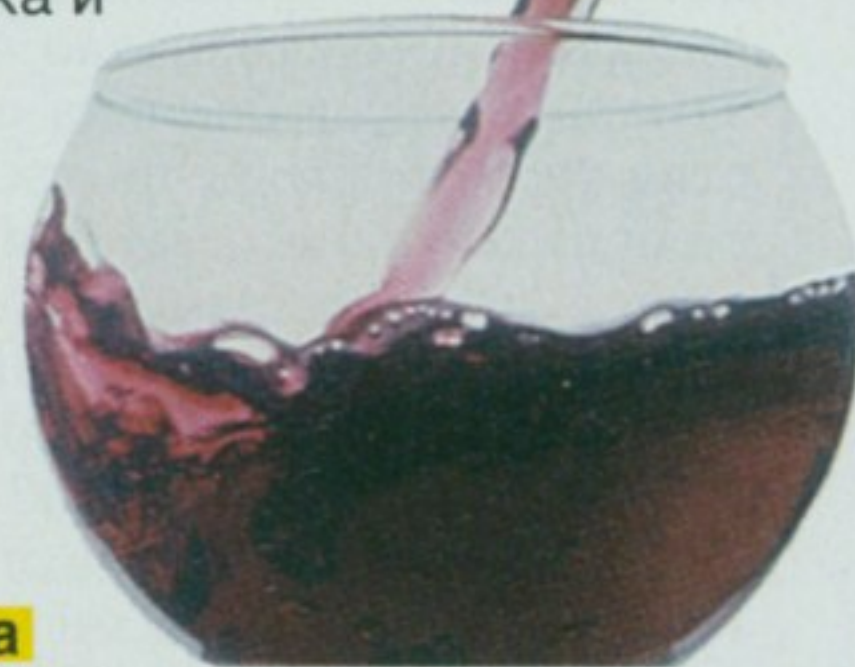
● Холандски произвођач пива „Хајнекен“ употребиће технологију за сателитско праћење како би држао на оку 20 контејнера пива који су упућени из Холандије у Велику Британију. Сврха програма је да се утврди најделотворнији пут превоза робе и да се смањи количина непотребне „папирологије“ на граничним прелазима ■

● Ко живи добро, живи дуго, утврдили су, **испитивањем глодара**, генетичари Медицинске школе на Универзитету Харвард. Мишеви су храњени масном храном коју су заливали црним вином. Ресвератол који се може наћи у опни грозђа делује против рака и упала ■

● **Остаци патуљастог слона** откривени у северној Африци могли би бити карика која недостаје између данашњих слонава и њихових древних предака. Зуб животиње Eritreum melakeghebrekristosi који су нашли истраживачи са Универзитета у Еритреји по свему судећи стар је 27 милиона година. На основу њега може да се закључи да је животиња пасла траву и била висока 1,2 метра, што је знатно мање од данашњих слонава ■

● Научници су на основу зубне глеђи на остацима **наших предака** покушали да утврде чиме су се хранили. Испитивањем глеђи зуба мајмуноликог Paranthropus robustus показало се да се хранио воћем, лишћем, корењем и животињама ■

● Струјно надраживање мозга током сна **побољшава памћење**. Истраживачи с немачког Универзитета у Либеку тражили су од испитаника да упамте листу речи пре но што заспе. Они код којих је примењено благо надраживање струјом сећали су се више речи. Научници закључују да електрична струја може да побољша природно таласање између можданих ћелија ■

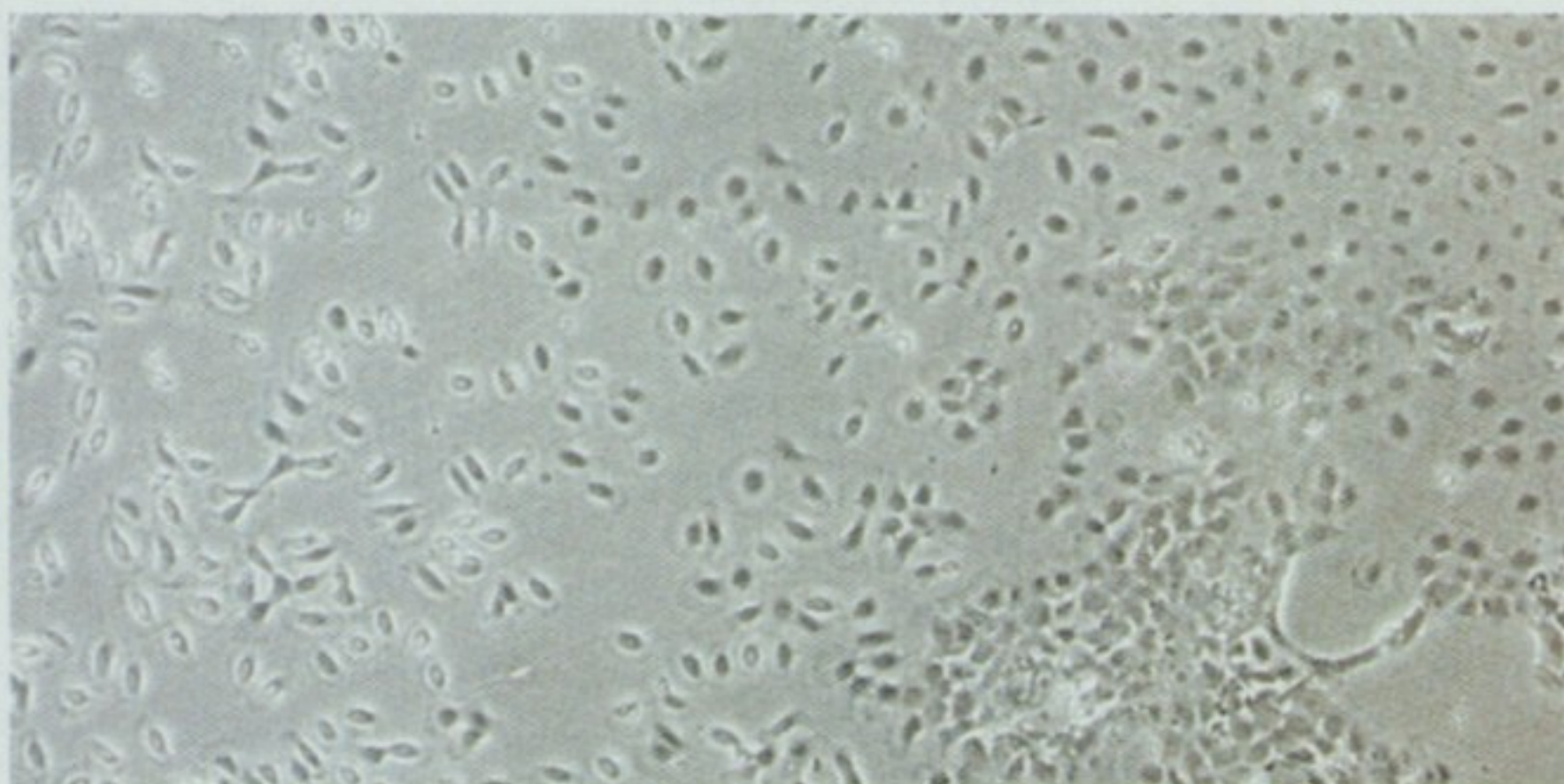
● **Играње рачунарских игара** биће ускоро делотворно подједнако као и одлазак у шетњу. Направљен је командни уређај који ради само ако особа која га користи истовремено изводи и вежбе ходања док игра видео-игру. „Step2Play“ ради са играма за конзолу „плејстејшн“, а очекује се да појача физички рад код деце ■

● Стицање високог образовања може проузроковати **брже душевно пропадање**, показује истраживање спроведено на Универзитету у Јужној Калифорнији. Тамошњи научници тражили су од старијих људи да се присете обичних, свакодневних речи током седам година. Испитаници који су ишли на факултет показали су стрмију криву пропадања ■

● Истраживачи са Универзитета у Глазгову послали су **роботизованог лососа** да шпијунира праве. RoboSalmon је у јату правих лососа, а плива уз помоћ механичког репа и пераја. Има уграђену камеру којом прати остале рибе и шаље сигнал истраживачима ■

● Можда је разоткривена тајна како се **појединачне ћелије** крећу у заједници. Научници с будимпештанског универзитета изучавали су кератоците – ћелије крљушти златне рибице. Кад

ове ћелије достигну густину од приближно 0,0005 ћелија по квадратном милиметру, престају да се крећу самостално и образују се у чврсте групе. Научници претпостављају да до овога долази услед привлачних сила, а то може објаснити и како се ћелије повезују у настанку ембриона ■

● Морски свет Велике Британије премешта се услед пораста температуре морске површине. У истраживању Поморског биолошког удружења из Плимута упоређена су опажања 57 **животињских врста** с подацима од пре 50 година и установљено је да су се многе врсте, као на пример шкољке-прилепци, преселиле северно ■

● Према истраживањима научника с Далхоузи универзитета у Канади, до средине овог века **морски живот** може да постане толико угрожен да ће људи морати да престану да лове рибу. Научници су утврдили да су загађење, климатске промене и уништавање морских станишта угрозили раст и развој бројних врста риба ■

● Недавно истраживање спроведено у Великој Британији открило је да мотив за **пљачкање** људи на улицама, које све више узима маха, није увек само покушај да се дође до новца. Испоставило се да разлог пљачке може бити и жеља да се изазове кавга или туча, да се потврди улични углед или да се пљачком надокнади осећај неправде доживљене на другом месту ■

● Жене су **бољи лажови** од мушкараца, показују резултати анкете спроведене међу 4000 Британаца. Две трећине испитаника сматрају да су жене успешније у лагању од мушкараца. Десет одсто испитаника признало је да је лагало пишући молбу за посао (CV). Према анкети, најчешћа лаж коју изговарамо јесте: „Није ми ништа, добро сам, све је у реду“ ■

● Генетичари су успели да обнове изгубљено крило у ембриону кокошке. Научници са Салковог института за биолошка истраживања извели су овај захват мењајући понашање гена и подстичући ћелијски процес који се назива Wnt систем за сигнализацију. Израстање нових удова могуће је углавном само код неких врста **гуштера и водоземаца** ■

Абердину. Усправно седење појачава оптерећење на доњем делу кичме док заваљено седење боље распоређује тежину ■

● Истраживачи са Универзитета у Калгарију утврдили су на основу испитивања спроведеног над 200 особа да **напрасити људи** одлажу извршење неког задатка што више могу без обзира на то да ли је у питању пеглање веша или писање семинарског рада ■

● Људи који иду у цркву **дишу лакше** од оних који не иду, показало је истраживање које су спровели научници са Темпл универзитета. Они су мерили плућни проток код 1189 особа старих између 70 и 79 година и утврдили да је бољи код оних који редовно одлазе у цркву. Претпоставља се да црква има психолошки окрепљујуће дејство на старије особе ■

Данас је Први мај, празник који људи углавном славе у својим кућама користећи тај дан да се одморе од свакодневних обавеза. Али, пре много година првوماјски празник имао је другачије значење за оне који су га празновали. Нешто од духа времена и начина прославе овог датума остало је забележено и на страницама „Забавника“ из 1954. године, где је описано како је изгледала прва велика прослава Првог маја у Београду. Била је 1902. година. Београдски радници данима су припремали прославу и сви су тога дана очекивали нешто ново и велико. Београдско радничко друштво и синдикални савези озбиљно су схватили свој посао и неколико дана раније почели су да штампају и дотурају летке. Полиција је упорно покушавала да нађе „места злочина“ – скривене по-друме у којима су се шам-

Док су полицајци срицали натписе с разних огласа излепљених по бандерама не би ли открили првوماјске прогласе, новине су упозоравале читаоце да не празнују „туђински и швапски празник“, већ да се придржавају домаћих обичаја

пали леци и плакати. Тих дана по београдским улицама могли су да се виде полуписмени полицајци како сричу натписе с разних огласа излепљених по бандерама не би ли открили првوماјске прогласе. Новине су упорно подржавале органе реда и упозоравале своје читаоце да не празнују „туђински и швапски празник“, већ да се придржавају домаћих обичаја. И поред свих напора да се стане на пут прослави Првог маја, радници су неколико вечери пре великог догађаја обилазили Београд с пуним недрима летака које су убацивали у занатске радионице. Ноћ

између 30. априла и 1. маја потпуно је изменила изглед београдских улица. Радници су у сутон упалили фењере и под окриљем ноћи излепили велике црвене плакате по бандерама, тарабама и зградама. Неки од радника били су од ране зоре на зборном месту – Врачарском пољу – где је почињала свечаност. Сви учесници славља имали су на грудима утиснуте три осмице – знак осмочасовног радног дана (осмочасовног сна и осмочасовног времена посвећеног култури и одмору), као и црвене каранфиле. Звезда прославе био је Раде Спасеновић, у народу

омиљени земљорадник из Жаркова. Још један од учесника бурно је поздрављен кад се појавио. Био је то млади Димитрије Туцовић, тада високошколац који је имао главну улогу у припремању прославе. Иако је полиција била верни пратилац поворке, радници се нису обазирали на то. Али, кад је неколико хиљада учесника опколила полиција и забранила држање предвиђених говора, окупљени су почели да се разилазе певајући и играјући. Радници су се поново срили надајући се да ће своју прославу наставити у миру на Славији. Будно око чувара реда тамо је сачекало раздрагане раднике и засуло их водом из шмркова и батинама. Тако се прослава ипак завршила неславно, поразом радника. Без обзира на све, први мај 1902. године остаће упамћен по првој масовно приређеној прослави Празника рада ■

М. Петровић

Прва велика прослава 1 МАЈА У БЕОГРАДУ

Прва велика прослава Првог маја у Београду била је 1902. године. Празник рада и дуге је слављен, али ниједне године није био тако организован, ни је у прослави учествовао толики број радника.

Припреме за прославу спроводило је Београдско радничко друштво уз помоћ синдикалних савеза. Учесће у прослави претстављало је тада борбени акт и сви београдски радници од првوماјске прославе очекивали су нешто ново. Занимљиво је да је београдска штампа онога доба критиковала раднике што прослављају Први мај, тај „туђински и швапски празник“, а не прослављају Ђурђевдан и пребацивала им да напуштају домаће обичаје. Међутим, Београдско радничко друштво и синдикални савези увиђали су значај овог међународног радничког пра-

зника и све организовано радништво прихватило је првوماјску манифестацију као свој празник.

Већ неколико дана пре прославе, београдска жандармерија била је у приправности. Дознало се да радници штампају плакате којима позивају људе да учествују у прослави. У трагању за овим плакатима, тадашњи полуписмени београдски жандарми срицали су разне огласе излепљене по бандерама не би ли међу њима открили првوماјске прогласе. Неколико вечери пред прославом многи радници растурили су се по Београду с пуним недрима летака, које су убацивали у занатске радионице. Тада је радни дан трајао 12 и 14 часова, тако да су увече све радионице биле пуне радника.

Уочи саме прославе, у сутон, пре но што су по београдским улицама упаљени фење-

ри, групе радника излепиле су за кратко време велике црвене плакате по бандерама, тарабама и по зградама. Ујутру је полиција била изненађена масом црвених плаката које су освајале по целом Београ-

ду. У току ноћи ухапшено је више радника.

Сутрадан, по ведром и сунчаном дану, радници су се окупљали на Врачарском Пољу, на месту где се данас налазе

рефивали су своје чланство и читава припрема текла је у замишљеном реду и достојанствено. Поред првوماјског знака, сви учесници имали су на грудима и каранфиле црвене боје. Стигао је и омиљени социјалиста тога времена Раде Спасеновић, земљорад-

манифестујући, са Врачарског Поља кренули у Топчидер, где је, код железничке станице, било одређено место за прославу. У поворци је било неколико хиљада лица. Ову импозантну поворку у стопу је пратила жандармерија, што учеснике није нимало узбуђивало. На месту свечаности у Топчидеру жандармерија је опколила раднике и спречила држање предвиђених говора. Говори нису одржани, али су за све време певане борбене радничке песме и играла се кола.

Радници су провели цео дан у Топчидеру, а предвече, опет у поворци, вратили се у град. Код тадашње фабрике дувана, на месту где се данас налази кафана „Мостар“, радничку поворку пресрела је жандармериска коњица, али није успела да је разбије. У Улици кнеза Милоша раднике су дочекали општински службеници са ватрогасним шмрковима. Снажни млазеви воде задирили су поворку, која се раздвојила. Групе радника су суседним улицама продужиле пут, сједињујући се опет на неколико стотина метара од овога места. У пуном реду, са поклицима и песмом, они су стигли на Славију, где је требало да се заврши прослава и одржи говор. Но, ту их је поново пресрела жандармерија и напала

зграде војне болнице. Многи од радника већ у свитање били су на улици. Долазак на зборно место био је у свечаном расположењу и сваки од учесника имао је на грудима знак првوماјске прославе, на коме су биле утиснуте три осмице — симбол борбе за осмочасовни радни дан. (То је значило: осам часова рада, осам часова посвећених културном уздицању и одмору и осам часова сна)

ник из Жаркова, с великом групом сељака. Спасеновић је био веома борбен и ведар човек. На грудима је носио велику црвену плакату. Прилазећи маси некупљених радника, махао је обема рукама, па је изгледао као развијена црвена застава. Долазак сељака изазвао је буру одушевљења међу радницима и срдачно је поздрављена борбена солидарност сељака и радника. Млади Димитрије Туцовић, који је

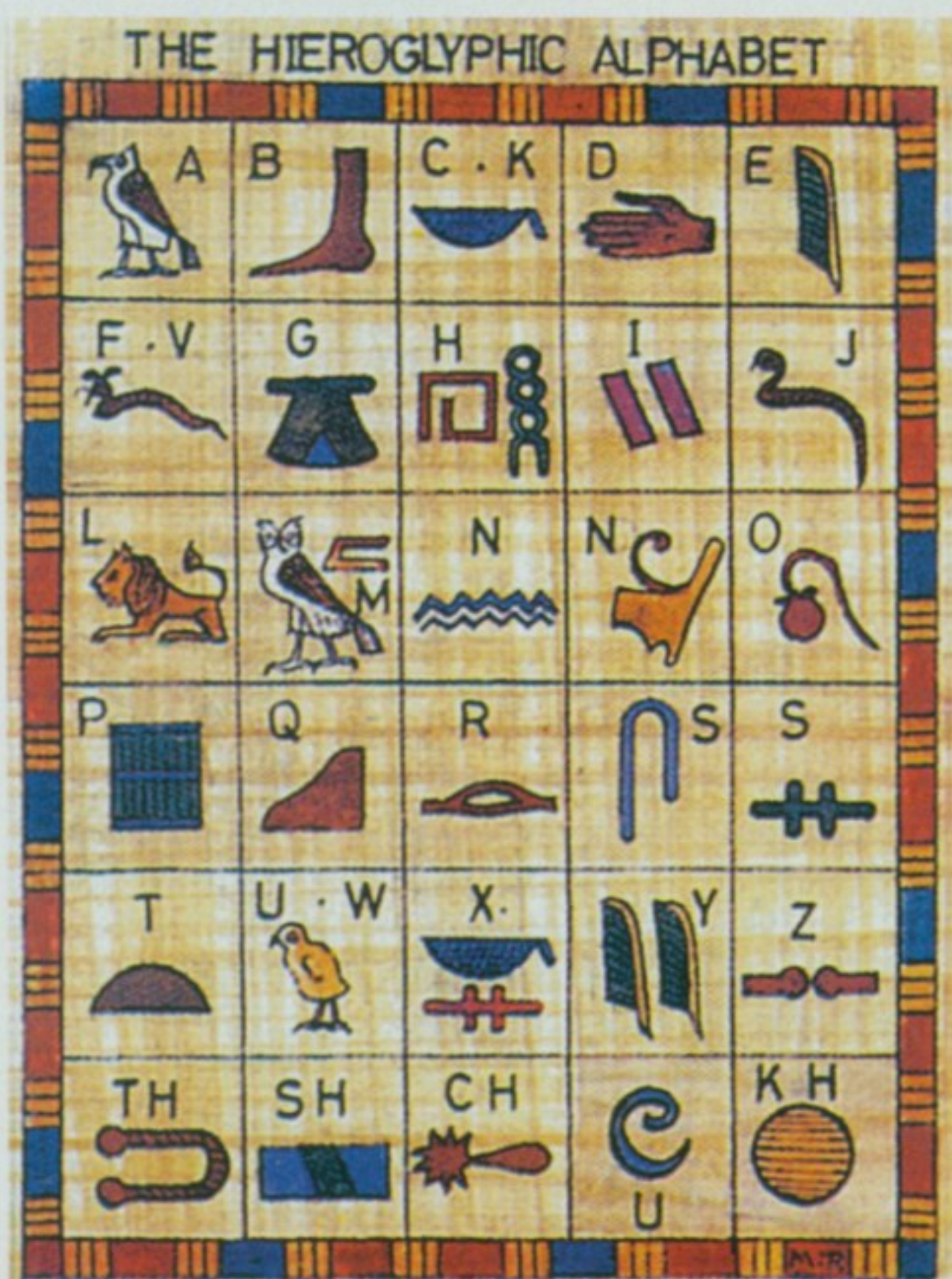
КАКО ЈЕ ОДГОНЕТНУТО ПИСМО СТАРОГ КАМЕЊА

Жан
Франсоа
Шамполион

Године 1799. у Розетти,
у западном делу делте
Нила, нађена је плоча,
своменик који данас
називамо камен из Розете.
На њему је знацима хијро-
гличкој, демотској
и хијрогличким) забележен
истински текст, што је
омогло превод
хијрогличког.

Шамполион
је успео да
хијрогличке
изражавају
и гласове,
а не само
појмове
и предмете.

Тај посао
трајао је
године,
а на њему је
радио и
окончао ња-
шњи истори-
чар
и лингвиста
Жан-
Франсоа
Шамполион
(1790-1832)

Године 1801. у средњу школу у Греноблу ишао је и једанаестогодишњи ученик Жан-Франсоа Шамполион, ситног раста и болешљивог изгледа. Због источњачких црта лица, другови су га прозвали Египћанином. Већ тада је течно говорио латински и грчки. Он и његов старији брат живели су сами, у оскудици.

После завршетка средње школе, Шамполион је намеравао да се упише у један од париских лицеја. У међувремену савладао је још и хебрејски, арапски, сиријски, халдејски, коптски, старокинески и санскрит. Написао је конкурсни рад који је био дужан да саопшти прво комисији на универзитету у свом родном граду. Професори су очекивали обичан школски рад, али млади кандидат представио им је озбиљну научну расправу под називом „Египат и владавина фараона“ у којој је изнео многе непознате чињенице и смеле историјске тезе које су се ослањале на текстове из хебрејске, грчке и латинске литературе.

Професори су били одушевљени Шамполионовим радом и наговарали су га да остане на факултету у Греноблу – као професор! Кад је то чуо, младић се онесвестио од узбуђења.

Животни сан

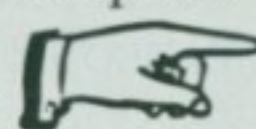
Шамполион није искористио понуду и ипак је кренуо у Париз на студије. Поверио се свом старатељу, старијем брату, да читава учење сматра само припремама за дешифровање „камена из Розете“. Био је то његов сан ко-

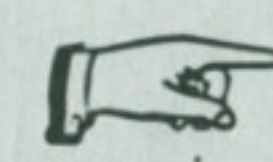
ме је посветио цео живот. Учећи источњачке језике, желео је да упозна психологију и менталитет људи са истока, а самим тим и да се приближи начину мишљења древних Египћана. Веровао је да ће тим путем моћи да нађе кључ за дешифровање њиховог писма и разумевање језика.

Главну пажњу посветио је коптском језику, који је био најкаснија и последња фаза староегипатског језика који су још у 18. веку употребљавали египатски феласи, а до данашњег дана остао је обредни језик коптске цркве. Шамполион је коптски говорио течно, а да би стекао искуство у писању, водио је на том језику своје дневнике. Уједно је проучавао дела у којима се расправљало о Египту и стекао широко знање о тој земљи.

У Паризу Шамполион је живео у сиромаштву. Становао је на мансарди у близини Лувра, трпећи понекад глад, а из куће је нерадо излазио јер није имао шта да обуче. Само се тихо увлачио у библиотеке, где је дане проводио нагнут над књигама. У зиму се тешко разболео и лежао је без икакве неге у незагрејаном, влажном собичку. Издржавао се само од скромне суме коју му је старији брат слао од своје невелике зараде.

Једног дана срео је на улици познаника који му је саопштио да су хијероглифи дешифровани. Пребледео је. Значи, читав његов рад био је узалудан – неко га је претекао. „Ко је то учинио?“, упитао је с напором. „Александар Леноар. Управо је изашла ње-

 гова брошура *Ново објашњење*, где тврди да је дешифровао све хијероглифе”, гласио је одговор.

Шамполион је потрчао до најближе књижаре и пун немира купио брошуру, а затим отишао кући. После једног сата гоздарица је из кухиње чула како се младић у својој соби смеје. Брошура је била низ потпуних бесмислица. Довољно је познавао тематику и одмах открио глупости које су ту написане.

Пише речник и чека гиљотину

Шамполион је имао деветнаест година кад се 1809. вратио у Гренобл да би на универзитету преузео катедру историје. Одмах је имао невоље с полицијом јер је био ватрени републиканац и није крио неслагање с Наполеоном. Писао је заједљиве сатире о цару и отворено иступао против његове ратне политике. У писму брату цитирао је реченицу из свете књиге Персијанаца „Зенд-авесте”: „Боље је заорати шест акара земље, него победити у двадесет четири рата.” Убрзо су му универзитетске власти одузеле научну стипендију.

После Наполеоновог пада жестоко је иступао против нове монархије. Писао је позоришне комаде и сатиричне песме који су се читали на улицама. И поред немаштине у то време написао је француско-коптски речник са више од хиљаду страна. О томе је писао брату: „Мој речник постаје све дебљи, а ја све тањи.”

Наишло је бурно раздобље Наполеонових „сто дана”. Наполеон је побегао са Елбе, стигао у Француску и умарширао у Гренобл, где је цео гарнизон стао на његову страну. И поред грозничаве војне и политичке акције, кад је сазнао за младог научника, лично га је посетио. Не марећи за Шамполионов отпор, Наполеон му је обећао помоћ за издавање коптског речника.

Царство је пало и други пут, али гарнизон Наполеонових ветерана у Греноблу није хтео да се преда ројалистима и бранио се до последњег човека. Шамполион им се придружио. Он је био против Наполеона због издаје републиканских идеала, али праву мржњу осећао је према ројалистима и они му то никада нису опростили. После узимања града одузели су му универзитетску катедру и извели на суд због издаје државе. Претила му је гиљотина, али он је побегао у Париз где му је било лакше да се сакрије. Посветио се дешифровању „камена из Розете”. Била је 1822. година.

Ребуси звани хијероглифи

Већ тада се знало да је египатско писмо прошло кроз три развојне фазе, оличене у трима

*Пољед на Луксор:
рад шкољској
уметника
Дејвида Робертса
(1796–1864)*

*Принц Рахотей
и његова жена
Ноферти
с именима исписаним
хијероглифима*

различитим графичким типовима. У најдавнијој прошлости Египћани су употребљавали хијероглифе, то јест знакове који су означавали реалистичке цртеже живих бића и предмета. Пошто је тај поступак писања био доста сложен и захтевао цртачко умеће, знакови су после извесног времена упрошћени свођењем на најнеопходније обресе. То је било хијератско писмо које су употребљавали претежно свештеници у натписима на гробницама и храмовима. У последњој фази појавило се демотско или

народно писмо – оно је било сведено на цртице, лукове и кружиће, лако за писање, али је у њему било тешко препознати првобитне симболе.

За хијероглифе су се занимали још антички писци Херодот, Диодор, а нарочито Хоратолон који је живео у 4. веку пре наше ере. Они су одлучно тврдили да су хијероглифи сликовно писмо у коме поједини знакови изражавају целе речи, а не слокове или гласове, и да сваки знак одређује неки одређени предмет или одвојену мисао.

Истраживачи у 19. веку веровали су им до те мере да нису сумњали у ту тврдњу и нису је подвргли научној провери, па су сви њихови напори да се одгонетну хијероглифи остали узалудни.

Шамполион је одбацио мишљење древних писаца и смело пошао сопственим путем. Претпоставио је да хијероглифи изражавају и гласове, а не само појмове и предмете.

Грчки натпис на „камену из Розете” садржавао је имена Птолемеја и Клеопатре. Иста

Хијероглифски знакови су збој сложености касније упрошћени да би били сведени на једноставне обриси: било је то хијератско писмо.

имена су, дакле, морала да буду и у оба египатска текста. Али, где их тражити усред стотина загонетних графичких знакова? Невоља је срећом била много мања него што се чинило у почетку. Већ одавно је било познато да су код Египћана имена краљева уоквирена овалном линијом. Ти оквири зову се картуши. Стога је Шамполион знао да два картуша садрже краљевска имена. Упоредивањем египатских знакова с грчким словима која су се налазила у именима Птоломеј и

Клеопатра, нашао је два хијероглифа која су означавала слова О и Л.

У неким случајевима применио је поступке који се користе приликом решавања ребуса. Тако је на једном од картуша нашао два хијероглифска знака: круг с тачком у средини и још један знак који је сличан нашем ћириличном слову Ж. Размишљајући о смислу кружића, дошао је на помисао да они представљају симболични цртеж Сунца. Из података које је нашао код грчких писаца знао је да се

Сунце на египатском називало Ра. Пошто је реч коју су чинила оба знака била уоквирена картушом, претпоставио је да је то име египатског фараона Рамзеса. Ра је био кружић с тачком. А додатак? Одговор му је дао коптски језик; у њему постоји реч *месес*, што значи *син*. Ствар је постала јасна: на египатском језику име краља гласило је *Рамес* или, у преводу, „син Сунца”. Значи, онај знак као Ж ћирилицом чита се *мес*.

Шамполион и његови многобројни следбеници уложили су много труда и времена у одгонетање хијероглифа. Египћани нису записивали самогласнике, већ искључиво сугласнике. Кад би наишли на два сугласника, на пример „кт”, не би знали да ли је то: кут (као ћошак), кат (као спрат) или кит (као животиња). Да би то разрешили, Египћани су стављали одреднице којима су означавали о чему је реч, па је и те одреднице требало одгонетнути. На пример, сугласници „вр” означавали су ластавицу или придев „велики”. У првом случају стављали су као одредницу цртеж ластавице, а у другом ролне папируса. Таквих ребуса у хијероглифским натписима било је безброј.

Треба знати да је египатски језик био у употреби дуже него други светски језици, изузев кинеског. Људи су се њиме служили готово пет хиљада година, од 4. миленијума пре наше ере до 17. века. Јасно је да се током тако дугог раздобља знатно мењао. Кад би се на једном месту састала три Египћанина, први из 3000. године, други из 2000. године и трећи из 1000. године пре наше ере, сигурно не би могли да се споразумеју. И хијероглифско писмо се мењало. Сем графич-

ких промена, дешавао се процес унутрашњег развоја. Антички грчки писци били су донекле у праву: у почетку хијероглифи су заиста били сликовно писмо. Али, цртежи нису изражавали цео предмет, већ само први сугласник којим почиње име тог предмета. Тако су добили двадесет четири сугласничка знака. Они даље од тога нису отишли, односно нису стигли до савршенства какво је азбука.

Све то стварало је египтолозима неописиве тешкоће. Одгонетање једног хијероглифског текста није омогућавало читање неког другог текста. Ипак, захваљујући генијалном Шамполионовом открићу, данас нема записа који стручњак не би успео да прочита и разуме.

Захваљујући знању коптског језика, који спада у велику групу семитско-хамитских језика, Шамполион је могао да га употређује с већ познатим језицима древних народа који су настањивали западну Азију, Арабијско полуострво и североисточну Африку.

Смрт од умне исцрпљености

Шамполион је у Франcusкој постао славан и добио је новац за експедицију у Египат, па је 1828. и 1829. године с групом од петнаест својих ученика прокрстарио долином Нила. Обучен у арапску одећу, свуда је одушевљено дочекиван као онај који је „прочитао писмо старог камења”. Иначе, обично му је био довољан само један поглед па да неки споменик смести у праву епоху.

Три године после повратка с путовања по Египту, Шамполион је умро у Паризу од потпуне исцрпљености изазване надљудским умним радом ■

С. Л.

У ЦАРСТВУ ЧУЛА И МИРИС И УКУС ЋЕНОВЕ

*Познати ђеновски кувари додају
босиљак тек у последњем тренутку
јер тада најбоље доприноси ароми јела. И још нешто:
не препоручују да се босиљак сецка ножем
зато што мења укус, већ га треба кидати прстима!*

Стари Грци, а и Римљани, веровали су да онај ко сади босиљак, у тренутку док ставља семе у земљу, треба гласно да изговара најсрамније псовке, или да вришти или виче колико га грло носи. Веровали су да ће зле мисли уз помоћ ове једногодишње биљке једноставно ишчезнути, да ће их она очистити од свих могућих зала. Тачније, да ће биљка преузети зло на себе...

Али, то нису биле једине чаробне моћи босиљка: мислили су да, уколико неко испод крчага или какве посуде за кућу остави лист босиљка, он ће се претворити у шкорпију. Неки су ишли тако далеко да су се плашили ове биљке: врачаре су говориле да оне ко стално удише мирис босиљка у глави може да се роди шкорпија! Према легенди и заводница Салома држала је главу Јована Крститеља у посуди с босиљком. У Румунији девојка која момку поклони везу босиљка, заправо без речи даје пристанак да постане његова вереница. Италијани, пак, верују да је босиљак најбољи додатак јелима, али истовремено и афродизијак. Индуси стављају струг босиљка преминулом на груди: ова биљка својеврсни је пасош за рај.

Постоје многе народне приче у којима се на овај или онај начин помиње босиљак. Међутим, овога пута легенде нису наша тема. Говоримо о ароматичним својствима ове једногодишње биљке –

Ocimum basilicum – белих, црвенкастих или жућкастих цветова и зелених листова.

Напуљски или ђеновски, изаберите сами

Босиљак је пореклом из Индије и од давнина се користи као украсна и лековита биљка, али је и веома важан кулинарски зачин. Јер, као што је познато, укус босиљка је благ и сладуњав, а његовом мирису знатно доприноси Сунчева топлота. Пре него што ће процветати, лишће босиљка има најснажнији мирис, односно тада садржи највише етеричног уља. Зато се каже да босиљак треба користити за јело кад достигне висину од највише двадесет центиметара иако може да порасте до шездесет центиметара.

Салома је наводно држала одрубљену главу Јована Крститеља у посуди с босиљком.

Будући да постоји више од четрдесет врста босиљка, није лако одлучити који је најбољи за кулинарске мајсторије. Ипак, најпознатији су ђеновски и напуљски босиљак. Ђеновски је познат као неизоставни састојак специјалитета лигуријске кухиње, а пре свега соса песто ђеновесе, док напуљски има другачију арому и помало подсећа на нану. Било који да се користи, у јело се стављају искључиво листови, никада цветови. Посебно се цени свежи босиљак, а не осушени.

Одлично иде уз све врсте куваног теста, пржена јаја, рибу, уз медитеранско поврће, печење... Познати ђеновски кувари дода-

Босиљак: зачин који многим јелима даје укус који се не заборавља.

Ђеновски босиљак има препознатљиве, нешто веће листове од напуљског.

ју босиљак тек у последњем тренутку јер тада најбоље доприноси ароми јела. Дакле, не треба га пржити или кувати, већ ставити свеж и само умешати у топло јело. Још нешто: кувари не препоручују да се босиљак сецка ножем зато што мења укус, већ га треба кидати прстима!

Заштићени производ и парк

У Ђенови свој заштићени производ – ђеновски босиљак – у дијалекту називају бахеисо или бахаисо. Наиме, од давнина у делу града познатом као Пра, гаји се босиљак који је другачији и по укусу и по изгледу од свих осталих, и зато лигуријску ку-

хињу чини препознатљивом. Ђеновски босиљак разликује се по величини листова који су средње велики, овалног облика и закривљених ивица. Боја им је јаркозелена. Може да се сади током читаве године, а посебно у пролеће – на дубини

Ево и рецепта за припремање ризота с (ђеновским) босиљком. Потребно је: 180 грама пиринча, један омањи сецкани лук, чаша белог пенушаваг вина, кора једног лимуна, веза свежег босиљка, комад бутера, топла супа од поврћа и пармезан за посипање. На бутеру се испржи лук ком се, кад порумени, дода пиринач и одмах потом чаша белог вина, затим два пута више воде од запремине пиринча и све се то полако крчка са ољуштеном кором лимуна. Пиринач се меша док не упије

Неки верују да поклонити босиљак значи исто што поклонити и љубав, док други сматрају да је – афродизијак.

од пола центиметра. Иначе, овом босиљку не прија кисело земљиште. У јулу прошле године у Ђенови, у делу града Пра, званично је отворен „Парк босиљка” који се налази око велелепне виле Ломелини-Дорија-Подеста.

воду. Кад течност готово нестане, кору лимуна треба извадити, а додати искидану везу босиљка, још једном промешати и ризото је готов. У ствари, готов је тек кад се поспе струганим сиром – пармезаном ■

М. Огњановић

РЕЦЕПТИ ЗА БУЂЕЊЕ ЧУЛА AQUA MIRABILIS И ДАМСКЕ УСНЕ

Како подстаћи замрла чула? У 17. и 18. веку кружили су различити рецепти за справљање некаквих чудотворних водича. Поједине су служиле да путем чула мириса подстакну и остала чула. Неки напици ослањали су се на чуло укуса и уз помоћ алкохола „изнутра” деловали на буђење чула. Aqua mirabilis, или чудотворна водица, напиток је који је у 17. веку био надалеко чувен у Европи. Ову водицу сматрали су афродизијаком, пре свега пићем вечне младости, окрепљујућим напитком који је у стању да оснажи човека после тешке болести и врати му младалачку снагу. (Исти назив носила је и колоњска вода чији су основни састојци били етарска уља лаванде, цитруса, рузмарина и алкохол.)

Данас ретко ко верује у чудотворна својства некада славне водиче вечите младости. Готово да је и заборављена. Међутим, не и рецепт за њену

припрему. У ствари, aqua mirabilis не прави се тешко. Потребно је десет грама цимета, десет грама ђумбира, десет грама рузмарина, десет грама мушкатног орашчића и исто толико корена плавог ђумбира (галингале). Сви састојци се помешају и сипају у литар природног белог вина. После седам дана, чудотворна водица је спремна. Требало би пити свакога дана једну винску чашу овог процеђеног напитка. Повољан учинак, наводно, уочљив је скоро одмах.

Отприлике у исто време, дакле у време барока, у Француској је владало уверење да је мушку жудњу могуће пробудити уз помоћ једног посебног колача. Реч је о ситним колачима који су носили изазован назив: „дамска уста”. Иако је рецепт за припрему ове послатице веома једноставан, дуго је био скриван због већ поменутог уверења да буди љубавну страст. Много година касније, нађен

је у књизи кулинарских рецепата Бартоломеа Стефанија, француског куvara италијанског порекла. Књига потиче из 1662. године. За колач који можете да направите и сами се уверите како утиче на особу која вам се допада, потребно је: 180 грама брашна, 100 грама сецканих бадема, 100 грама бутера, 90 грама шећера и 3 јаја. За надев, односно, пуњење „даминих уста” потребно је: 4 јаја, 100 грама шећера и 100 грама ситно сецканих бадема.

Од брашна, бутера, шећера, ситно исецканих бадема, јаја и прстохвата соли рукама се добро умеси тесто. Затим се за надев умуте 4 жуманца са шећером, додају се сецкани бадеми и снег од беланаца. Од теста се прстима брижљиво направе мале и танке корпице у облику дамских усана које се пуне надевом од јаја и бадема и пеку највише двадесетак минута ■

Звучници „за понети”

„Филипсови” преносни звучници SBA 1500 имају снагу од свега једног вата, али су зато погодни за коришћење током дужих путовања. Имају овални облик, па склопљени изгледају као капсула. Могу да се раздвоје на удаљеност до метар и по, па тако дају квалитетан стерео-звук. За напајање су потребне 3 AAA батерије, а „Филипс” каже да је то довољно за 20 часова репродукције. Цена: 25 долара.

Корисна адреса: www.philipsusa.com

Три за једну

Уместо на траку или дискове, „Панасоников” камкордер SDR-S150 снима на меморијске SD картице. Има три CCD чипа који одвојено снимају црвене, зелене и плаве компоненте слике, због чега је она знатно бољег квалитета и детаљи су јаснији. Ту је и десетоструки зум, а нарочита технологија омогућава да се слика не помера због подрхтавања руке сниматеља. На картицу од 2 гигабајта, која се добија уз камеру, стаје око 100 минута слике у MPEG-2 видео-формату. Цена: 1000 долара. Корисна адреса: www.panasonic.com

Чувар тежине

Уређај који се ставља на зглавак као ручни сат служи за праћење здравственог стања корисника. Наравно, то је истовремено и часовник, али много су важније његове могућности праћења телесних промена и израда петодневног програма вежби.

„Сунтов” t4 одређује колико тачно минута треба вежбати ког дана и на који начин – трчањем, вожњом бицикла, или посетом теретани и тамошњим справама. Током вежбања t4 мотри рад срца и истовремено израчунава делотворност вежбе. Додаци који се причвршћују на ноге или бицикл, и имају GPS уређај, прате брзину и пређену раздаљину. А ако се вежбање прескочи неког дана, уређај одмах изради нови програм у складу са изгубљеним временом. Још само да заурла на власника и нареди му да уради 50 склекова на лицу места, за казну. Цена: 199 долара. Корисна адреса: www.suunto.com/training

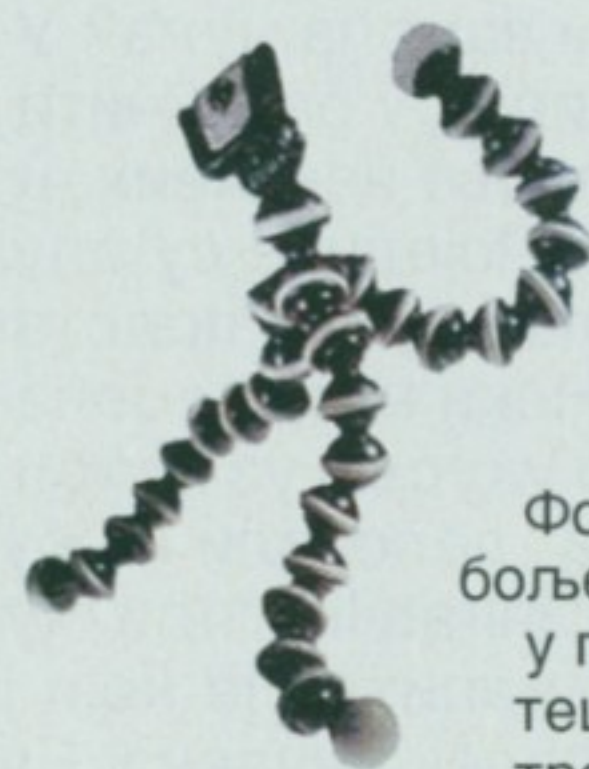

Где ово беше?

Људи који много путују и уз то сликају понекад се тешко сете где је тачно нека слика настала. Зато је „Сони” смислио џепни навигатор GPS-CS1 који памти где је све његов власник био. Кад се врати кући, власник прикључи уређај на РС и пребаци фотографије с дигиталног фотоапарата путем GPS Image Tracker програма који обележи слике координатама места где су настале. Други програм потом приказује географску карту с виртуелним чиодама забоденим на местима где су фотографије снимљене. Кликом миша на било коју чиоду позивају се све слике које припадају том месту. Цена: 150 долара. Корисна адреса: www.sonystyle.com

Гипки малиша

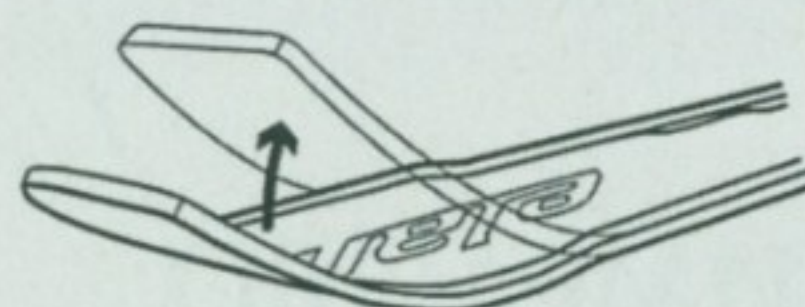
Фотографи знају боље од свих да је у природи веома тешко поставити треножни статив фотоапарата због неравног земљишта. „Џобијев” статив Gorillapod зато је направљен тако да буде савитљив и прилагодљив захваљујући лоптастим гуменим зглобовима од којих је сачињена свака од три ноге дуге 19 центиметара. Ноге се, по потреби, могу обмотати око шипке, гране дрвета, ручке волана бицикла... Цена: 55 долара. Корисна адреса: www.joby.com

На научној основи

Док се сноубордери спуштају низ падину са стилем, скијаши то раде на научној основи. Нове „Еланове“ скије имају несвакидашњу грађу. Speedwave 14s скија има на горњој страни низ таласастих набора целом дужином. Ови набори омогућавају да скије буду савитљивије када прелазе преко снежних неравнина. Другим речима, ове скије омогућавају скијашу боље управљање и глаткије прелазе. Цена: 1125 долара. Корисна адреса: speedwave.elanskis.com

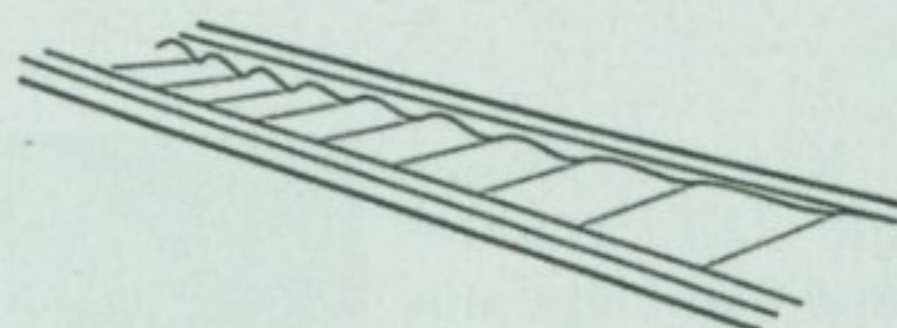
Унутар „Еланових“ скија
Speedwave 14s

САВИТЉИВИ ВРХОВИ

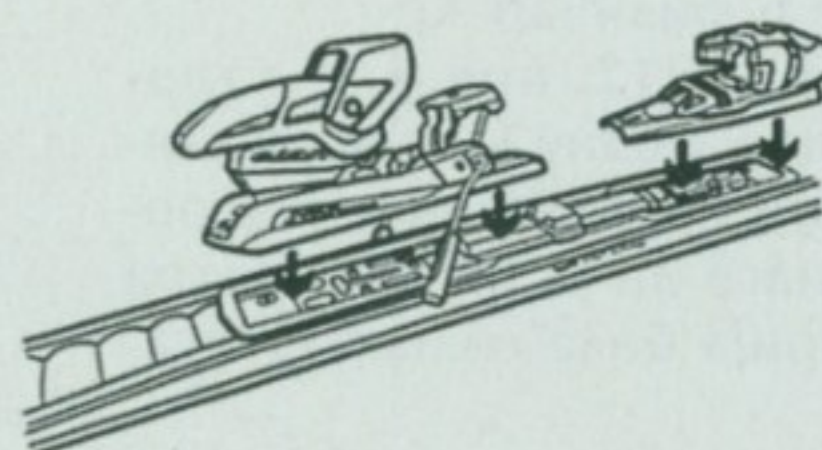
Набори на скијама разређују се према врховима омогућавајући им тако да се савијају, а истовремено их спречавају да се уврну ■

ПОУЗДАНА СРЕДИНА

У средини скија таласи су гушћи и стварају чврсто средиште испод тежишта скијаша. Тако му омогућавају добро и поуздано управљање ■

ВЕЗОВИ

Везови се постављају на скије на клизним плочама (уместо да се причврсте на површину). Тако ублажавају ударе и дају додатну снагу приликом заокрета ■

Издржљиви кајак

Лакши чамци погоднији су за управљање, али су сувише крхки. Лако се поломе, чак и при мањем судару. Sojourn 14 MFT је начињен од несвакидашње чврстих MFT влакана. Од истог материјала направљена је и заштита за „хамви“ возила у Ираку. Термопластични композитни материјал лак је скоро као и онај од угљеничних влакана, али је јевтинији и знатно отпорнији на ударе. Цена: 2000 долара. Корисна адреса: www.liquidlogickayaks.com

Заштићен као бели медвед

Нова „Хели Хансенова“ ролка начињена је од LIFA мерино вуне. Свака нит је шупља у средини, по угледу на длаке поларног белог медведа. Шупље нити бољи су изолатор, па је скијашу мање хладно. Цена: 75 долара. Корисна адреса: www.hellyhansen.com

АРХИМЕДОВО МОЋНО ОРУЖЈЕ

Занима ме како је изгледала и чему је служила справа звана Архимедова канџа.

СТОЈАН
УБ

Кад су Римљани 215. године пре наше ере послали велику војску на Сицилију да заузме град Сиракузу, били су убеђени у лаку победу. Али, оно што их је тамо дочекало било је потпуно неочекивано. Славни грчки математичар и физичар Архимед (287–212. пре н. е) утврдио је своју родну Сиракузу ланцем војних направа тако невероватне снаге да је римска ратна машинерија била одмах заустављена.

Оно што су Римљани доживели веома је упечатљиво описано у древним изворима. Кад су римске легије нападе Сиракузу, сачекала их је киша пројектила огромног камења избациваног из великих катапулта. Покушавајући да се заштити под штитовима, беспомоћна римска пешадија била је разбијена великим камењем и деблима избациваним из кранова који су висили изнад градских зидина.

Најстрашније од свега биле су огромне направе у облику канџе које су растуриле римску флоту док је покушавала да уђе у луку, потресајући бродове и чак их издижући изнад воде. По речима грчког историчара Плутарха:

„Бродови су, издизани овим направама и окретани укруг, ударани о стрме стене које су биле подно зидина, што је била велика пропаст за војнике на њима. Брод је често подизан у ваздух на велику висину – што је било страшно гледати – и љућан лево-десно све док сви војници не би поиспадали, а онда би био ударен о стене или једноставно испуштен” ■

Шездесет два

ФАТИМИНИ ПОТОМЦИ

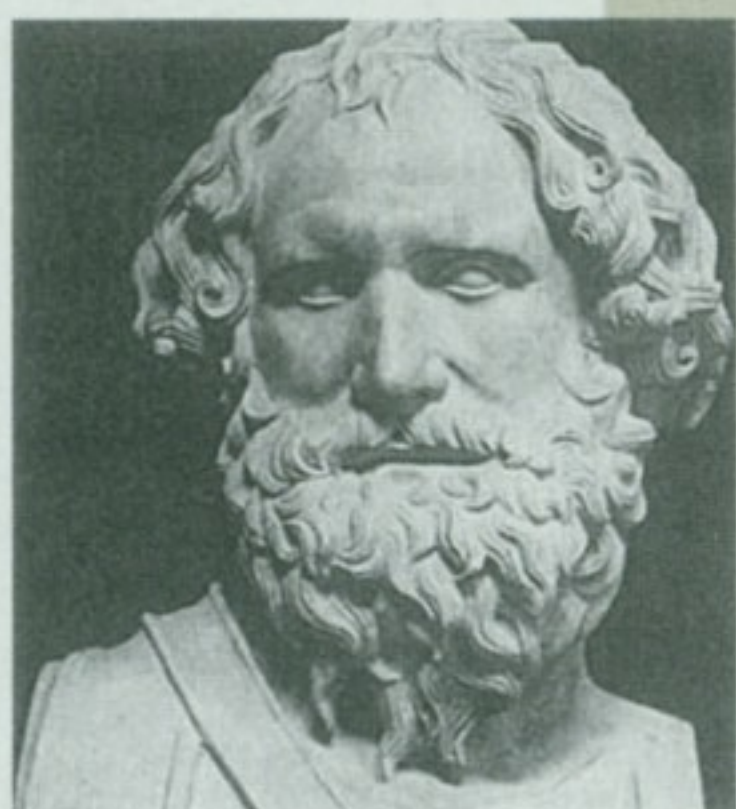

Молим те да ми одговориш ко су, у ствари, били Фатимиди за које сам чуо да су у средњем веку живели у Египту.

НИКОЛА
Бачка Паланка

Муслиманска шиитска династија Фатимида била је на историјској сцени нешто више од четврт миленијума (909–1171). Њу је основао наводни потомак најмлађе Мухамедове кћери Фатиме, Убајдулах ал-Махди (владао 909–934), који је заузео северну Африку, узео назив калифа и тако изазвао верски расцеп међу муслиманима.

Фатимид ал-Муиз (935–975) освојио је Египат 969. године. Фатимиди су потом проширили власт на Сицилију и Сирију. Калиф ал-Хаким (996–1021) прогонио је хришћане. У 11. и 12. веку слаби власт Фатимида под ударцима Селџука, крсташа, шизме, економске кризе и болести. Фатимиди су изгубили Сицилију и северну Африку, а управу у земљи преузели су везири. Последњег владара из ове династије Ал-Абида са престола је, 1171. године, свргао сиријски владар Саладин који је тиме обновио власт Багдадског калифата ■

----- Original Message -----

From: Whitesnake

To: politikin.zabavnik@politika.co.yu

Sent: Friday, April 20, 2007 3:03 PM

Subject: Povodom odgovora na jedno od pisama čitalaca

Poštovani,

Predmet ovog elektronskog pisma je mp3 muzika i njen status na internetu. U odgovoru na pitanje čitaoca koji se potpisao kao "Dida" izneli ste nekoliko dobrih razloga zašto ne treba "skidati" muziku sa interneta. Međutim, vaš odgovor nije kompletan. Šta sa pesmama koje su u javnom domenu (npr, one koje se mogu naći na sajtu <http://www.archive.org>, koji je veoma ozbiljan i vodi računa o autorskim pravima), ili onim pesmama koje su sami autori postavili na svoje sajtove (poput benda Machinae Supremacy)? Šta sa remiksima muzike iz starijih igara (pod remiksom podrazumevam novi aranžman postojeće pesme)? Postoje veoma popularni **legalni** sajtovi koji sadrže takvu muziku (poput ovog: http://en.wikipedia.org/wiki/OC_ReMix). Razumem razloge zbog kojih ste na pismo odgovorili tako kako ste odgovorili, ali opet ne odobravam etiketiranje svih mp3 pesama bez pravljenja ikakve razlike.

Uz najveće poštovanje prema dosadašnjem radu Zabavnika,

Slobodan Radenković

Memory sometimes makes merciful deletions.

НЕ ЖИВОТ УВЕК ДРАМЕ

НЕ

„Знам да нисам добра тема за моје омиљене новине“, каже истовремено самоуверено, али и тужно непознати читалац, односно читатељка чије је писмо недавно стигло у нашу редакцију. Ипак, у писму затим напомиње: „у ‘Забавник’ некако имам поверења“, те се нада спасоносном одговору...

А како гласи питање?

У ствари, питања су многа, а могу се свести на осећај одбачености, неприлагођености који као да прати у стопу поменутог читаоца „Забавника“. Тој младој особи чини се, наиме, да губи „на све стране“; ту је и страх од неуспеха, нарочито од подсмеха и презира, због чега избегава друштво. Непознати читалац (под псеудонимом „Сенка у кући“), прича о својој прошлогодишњој несрећно окончаној љубавној вези... Укратко, та „вољена особа“ била је подвргавана таквим пробама издржљивости љубави (свађе без повода), док јој стрпљење није сасвим пресахло. Сада се одбачена страна каје и у љубавној патњи види узрок свих каснијих неуспеха. Поред осталог, читалац нам пише како у кући добија нападе панике, а у друштву се осећа непријатно. Пита се да ли ће уопште нешто успети да уради у животу!

Да ли је баш све тако црно и безизлазно? Вероватно да није! Јер, да је тако, не би би-

ло ни писма, ни тражења одговора, а ни наслуђивања решења...

Без панике, има времена и начина

Зато не би било лоше да разјаснимо појмове великог страха, односно панике и осећања ниже вредности, инфериорности и одбачености. Ко зна, ако им се погледа у лице, можда више неће изгледати страшно, односно несавладиво? Позвали смо у помоћ доктора Зорана Миливојевића, искусног психотерапеута, иначе сарадника „Забавника“, и он нам је објаснио шта је заправо осећање панике:

„Паника је осећање страха. Човек осећа панику када процени да је угрожена нека ње-

ме за опуштање, размишљање (помаже чак гласно размишљање и постављање питања самом себи), тако што ће се решење тражити ментално, а не путем акције.“

Пређимо даље на осећања инфериорности, ниже вредности, као и одбачености. Реч је о осећањима добро познатим сваком човеку. Инфериоран је онај човек који у одређеном тренутку поверује да је биће без неких нужно потребних људских вредности; да је мање вредан од других. Иначе, овај појам потиче од латинске речи inferior, што значи доњи, нижи. То је осећање које се тиче човека и његовог односа према друштву: развија се годинама, из дечијег хроничног осећања неприхваћености или

оне који се осећају сасвим безвреднима. Осећање безвредности исказује се као потпуни прекид односа са светом. Особа се тада затвара у себе и у своју патњу...

Од одвајања до одбацивања и невољења

Осећање одбачености човек доживљава кад мисли да неко други, њему веома битан, прекида с њим однос зато што верује да као биће није ваљан. И ово осећање рађа се у најранијем детињству кад дете стрепи у страху да ће бити одвојено од родитеља. Међутим, кад почне да схвата да би могло

особа не жели да успостави *ио-зичиван* однос. И неприхваћеност је универзално осећање, тако да оно што се назива менталним здрављем подразумева подношење осећања (неоправдане) неприхваћености. Дакле, осећања неприхваћености и одбачености део су уобичајеног осећајног света готово сваког човека. Према мишљењу доктора Миливојевића, сасвим је природно доживети неприхваћеност и одбаченост, јер та осећања одређују границе нашег друштвеног бића.

Да ли постоји начин на који бисмо могли некако да убедимо друге да нас не одбацују? Можда би било довољно кад бисмо престали да верујемо да

ОДБАЦУЈТЕ СЕНКУ ИЗ КУЋЕ!

гова вредност, да не може да се супротстави сили која га угрожава и да не зна да ли би некако могао да побегне из те ситуације. Није сигуран у ме ли да спречи несрећу. Понашање успаничене особе на први поглед је сметено, неконтролисано, неприлагодливо. Али, такво понашање има своју сврху. Успаничена особа 'примењује' велики број понашања у веома кратком времену, у нади да ће открити понашање које ће јој омогућити бег. Нажалост, ово учење често није баш делотворно... Јер, паника је повезана с доживљајем времена. Обично успаничена особа верује како нема времена и да одмах мора да нађе излаз из опасне ситуације. Додуше, постоје прилике кад је то тачно, али је више оних кад успаничени само верује да нема времена. Треба, дакле, одвојити вре-

одбачености. У том погледу родитељи играју важну улогу: њихов задатак је да објасне детету да нека његова ограничења, различитости и недостаци не значе да оно због тога вреди мање од друге деце. Према речима доктора Миливојевића, инфериорност је увек нека врста одговора на самопрезир. Ипак, особа која се осећа инфериорном верује да поседује неку вредност, што не важи за

да буде напуштено због тога што није довољно добро или послушно, тада се страх од одвајања претвара у страх од одбацивања. Односно, у страх од невољења и презира. Дете верује да је оно криво јер није довољно добро да би било прихваћено. А када постане одрасла особа, требало би да научи да раздваја осећање одбачености и личне вредности.

Будући да је осећање одбачености део општег људског искуства, свако би требало да научи како да се носи с таквим осећањем, или да се снађе у прилици кад ће заиста бити одбачен. Да прихвати непријатност одбацивања.

Одбаченост треба разликовати од неприхваћености која се осећа кад та друга важна

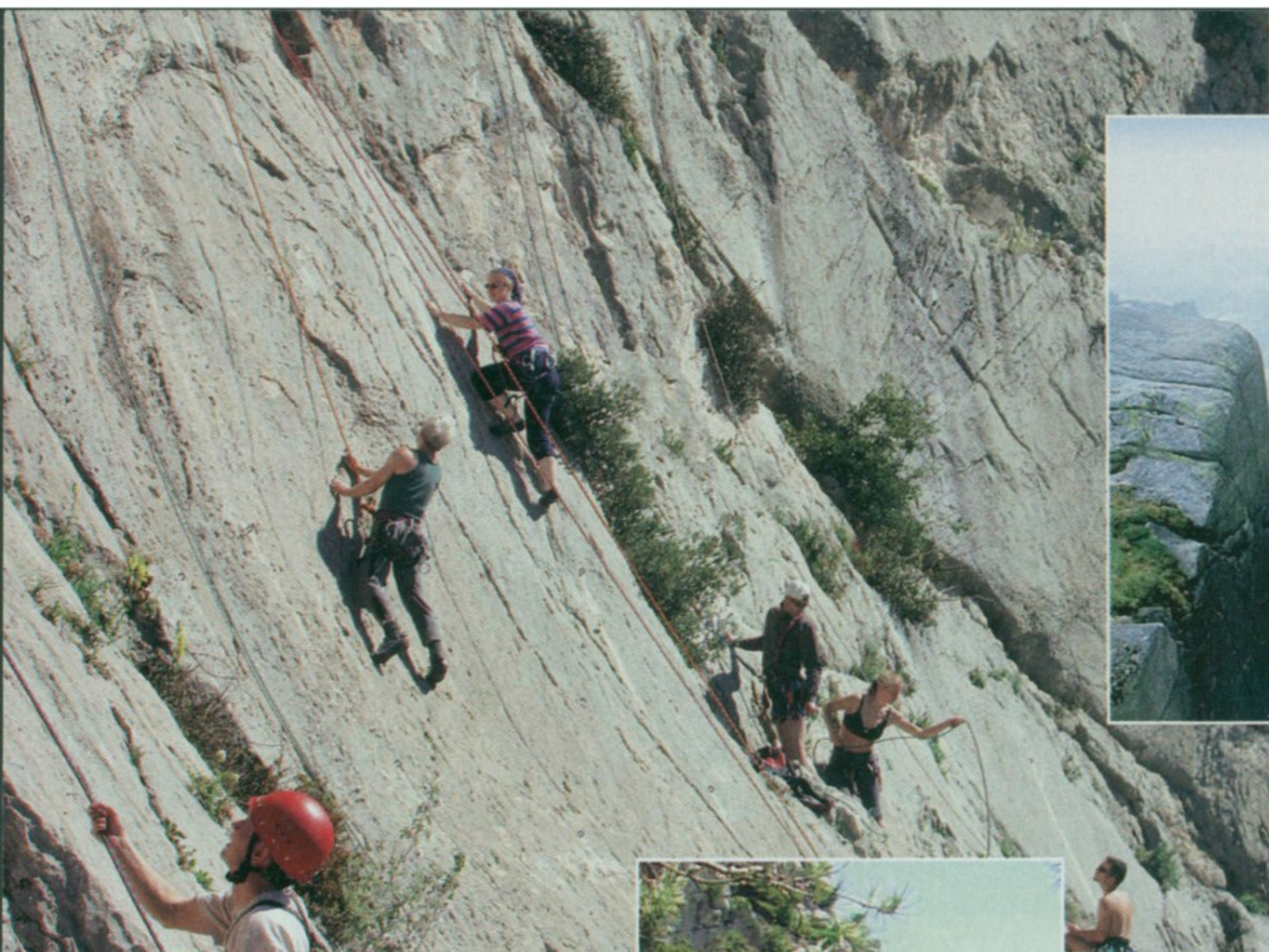
смо особе ниже вредности, оне које би требало одбацивати. Да имамо осећање личне вредности, што не значи и надмоћности, већ самопоштовања. Такође, да не искушавамо њихово стрпљење терајући их на силу да нас одбаце и тако проверавајући да ли ће нас заиста одбацивати! Да не губимо битку унапред, не преувеличавамо тешкоће које су, чешће него што мислимо, својствене свима. Следимо савет мудрог Душка Радовића који је, између многобројних афоризама, написао и овај, окрепљујуће духовит:

„Ако осећате тегобе у пределу срца, немојте одмах да нападате друге. Узмите већи брусхалтер. Можда вас овај жули“ ■

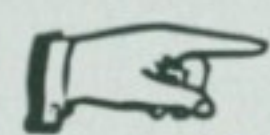
М. Огњановић

Илустровао
Добросав Боб
Живковић

Спортској хали на Новом Београду, али и у Првој београдској гимназији. Вештачких стена за freeclimbing има и у Кладову, на Копаонику, Нишу и Новом Саду. За оне који би да се веру уз залеђену површину (Ice Climbing), прави изазов су Дивчибаре, односно река Колубара са својим залеђеним водопадом. За све важи једно једино правило, а то је – памет у главу јер овај спорт није нимало наиван. Сви подаци могу да се нађу и на адресама: www.climbingsprint.com или www.freeclimbing.org.yu ■

ВЕРАЊЕ УЗ ЛИТИЦЕ

Занима ме шта је то заправо freeclimbing. Знам да се ради о неком верању уз стене, само не знам где и како.

ВЛАДАН РОСИЋ
Доња Бадања

Свако ново време, наравно, доноси и нове спортске дисциплине. Једна од њих је и све омиљенији freeclimbing, у преводу верање уз природне и вештачке литице. Ова спортска дисциплина која захтева много храбрости и физичке способности однедавно налази све више поклоника и код нас, пре свега због бројних стена у Србији које су прави изазов за све који воле пењање. Природних стена погодних за верање има на многим местима. Од природне стене у београдском Кошутњаку, преко Горњака (на путу Пожаревац – Петровац – Жагубица – Бор) и Овчарско-кабларске клисуре, Сићева до Вршца. Међутим, стена за слободно пењање све је више у градском окружењу, и то оних вештачких, по захтевности готово равноправних с природним. У Београду се једна таква, на отвореном, налази на Ади Циганлији, друга је у

шездесет четири

ИЗ ОЧАЈАЊА, НА ЕНГЛЕСКОМ

Другови из школе препоручили су ми да обавезно морам да прочитам „Роман о Лондону“ Милоша Црњанског, али бих пре него што отворим

корице волела да знам кад је и како настао.
АЊА ПАВЛОВИЋ
Београд

У то време човек без домовине али и средстава за живот, Милош Црњански (1893–1977) своје изузетно дело „Роман о Лондону“ започео је да пише 1946. године у

Финчлију, предграђу престоног града Велике Британије. Како је написао професор Светозар Кољевић, врсни познавалац живота и дела овог писца, Црњански га је с почетка насловио „The Shoemakers of London“ (Лондонски обућари). У то време, 1947. године, био је „врло близу самоубиства“ јер

је схватио да не може да се запосли ни „у рецепцији хотела, ни као разносач књига, ни као шустер“. И онда је покушао нешто што се граничило с очајањем: одлучио је да, верујући да ће то бити исплативо, роман напише на енглеском језику. Међутим, његово владање енглеским језиком није било ни издалека дорасло том задатку, без обзира на његове стечене дипломе у хотелијерству и међународним односима. По професору Кољевићу, енглеска верзија „Романа о Лондону“ трагичан је споменик једној очајничкој заблуди, јер због ортографских и језичких грешака тај текст никада није, нити би могао бити објављен у Енглеској у оном облику у ком је написан. Српска верзија тог рукописа данас се чува у Народној библиотеци Србије и Задужбини Милоша Црњанског. „Роман о Лондону“ објавио је „Нолит“ 1971. године, кад је и добио угледну НИН-ову награду, и од тада доживео бројна издања и преводе на многе језике. И енглески, наравно ■

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГИЧКЕ ЗАГОНЕТКЕ

РЕШЕЊА

1. ПРОСЈАЦИ

Просјака је било 11, а господин је имао 25 евра ■

2. ЛОВЦИ И КАША

5 динара припашће другом ловцу ■

3. ТРЕШЊЕ

На крају премештања на све три гомиле био је исти број трешања, односно по 16.

Пре тог стања Милица је пренела из треће гомиле на прву онолико трешања колико их је било на првој гомили. Значи, пре трећег премештања на првој гомили било је 8 трешања, на другој 16 и на трећој гомили $16 + 8 = 24$. Тако можемо закључити да је пре другог премештања на трећој гомили било $24 : 2 = 12$ трешања, на другој $16 + 12 = 28$ трешања, а на првој било је 8 трешања. Аналогно закључујемо да је пре првог премештања трешања (с прве на другу гомилу) на другој гомили било $28 : 2 = 14$ трешања, на првој $8 + 14 = 22$, а на трећој 12 трешања. Значи, Милица је на почетку у првој гомили имала 22 трешње, у другој 14, а у трећој 12 трешања ■

4. МАЈКЛ И МАЈМУНИ

Нека је x укупан број мајмуна. Према

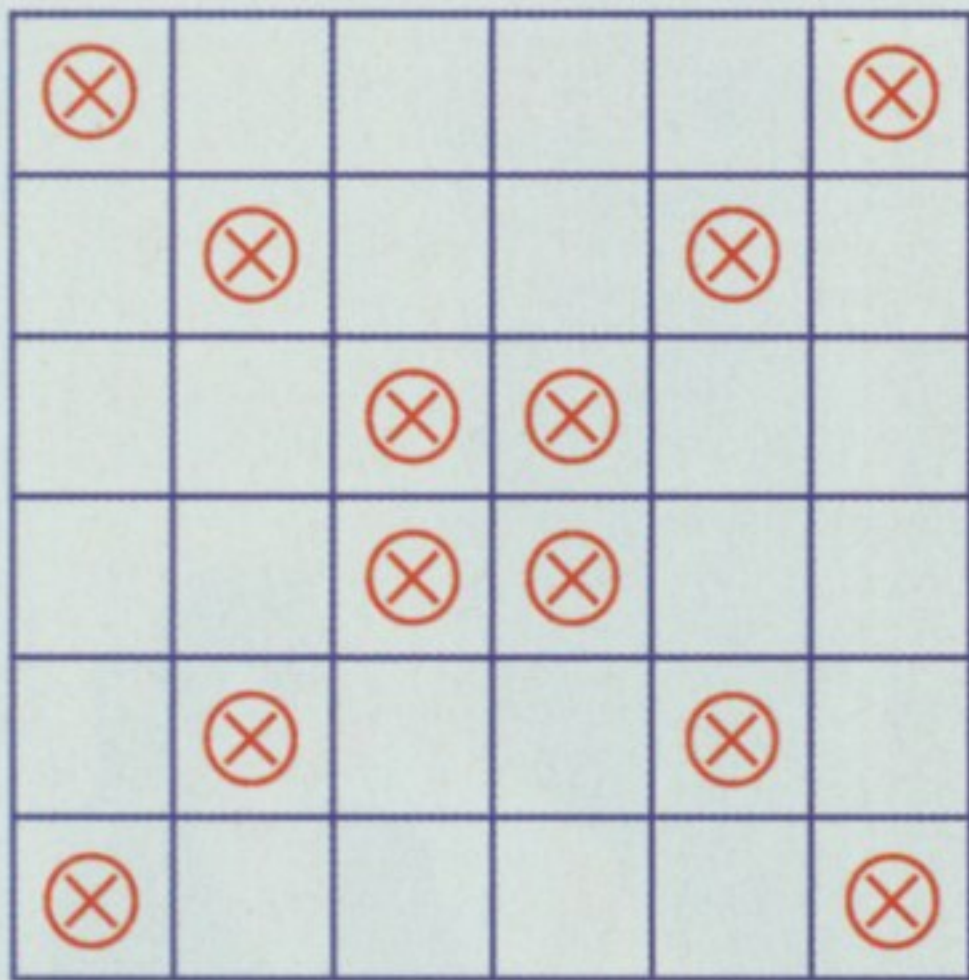
$$\left(\frac{x}{2}\right)^2 + 1 = x$$

Мајкловој причи, односно $x = 2$, што говори да је он видео само 2 мајмуна ■

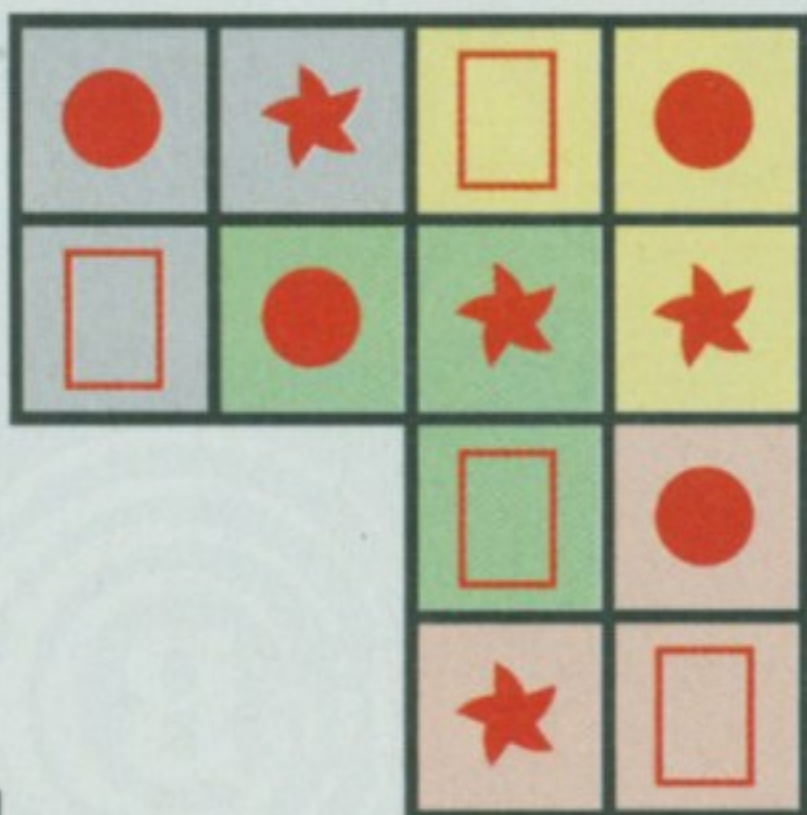
5. УТАКМИЦА

Нека је $3x$ број аутомобила, тада је $4 * 3x + 2x = 546$, односно, $x = 39$. Онда је број аутомобила 117, а бицикала 39 ■

6. КРУЖИЋИ

7. ПОДЕЛА

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ђир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941); год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941; 1952- (Београд : Политика АД). - 30 см

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник
(Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

УКРШТЕНИЦА

Леопард, антимон, старине,
кокот, ав, Анатоли, н, титан, ДИ,
ирис, АОК ■

ПИРАМИДА

Е, ре, лер, „Реал“, Расел,
лансер, „Арсенал“, балансер,
„Барселона“ ■

ЛОГОГРИФНА ПРЕЗИМЕНА

Милан Гутковић и Милан Гуровић,
Милорад Павић и Милорад Чавић,
Миленко Топић и Миленко Тепић ■

ЗА МАЈСТОРЕ

Спарта, растер, ортак, дк, њух, Нет,
ни, отолит, Саница, травар ■

ДОДАВАЉКА

Фока, фиока

СКАНДИНАВКА

Богомољка, мува, ус, Баку, бумбар,
бат, лептир, оле, а, истака, аргон, м,
становати, ка, Авар, и, а, ре, шм, АН,
Атаљанц, Абердин, Грант, да ■

РЕБУС

Аутори славе (ауто, рис, лав, „Е“) ■

ИСПУЊАЉКА

Манастир Раваница (Романа, пастир,
справа, Даница) ■

С. Б.

ПИТАМ СЕ, ПИТАМ... О ЈОДУ

РЕШЕЊЕ

1-а, 2-б, 3-а, 4-а,
5-в, 6-б, 7-а ■

8. ГОСТИОНИЧАР И ПЕТ ПРИЈАТЕЉА
После 60 дана јер је најмањи заједнички
садржалац бројева 1, 2, 3, 4 и 5 број 60 ■

ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

БРОЈ 2881

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“ изашао је
28. фебруара 1939. године

Генерални директор Срђан Јанићијевић

Заменик генералног

директора Вернер Херић

Директор Матијас Вајмер

Главни и одговорни

уредник Зефирино Граси

Издаје

ПОЛИТИКА Магазини ДОО

Штампа

ПОЛИТИКА АД

Гrafички уредник

Горан Војиновић

Редакција

Слободанка Делибашић
Јасна Лукић
Петар Милатовић
Мирјана Огњановић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција

Бранислав Вукомановић
Зорица Милошевић
Јелена Попадић
Митра Тиљев

Секретаријат

Зорица Филиповић

Редакција

„ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“
Македонска 29
11001 Београд, П. факс 124

Телефони

330-1452; 330-1456

секретаријат

330-1454

техничка редакција

3373-111

централа

330-1617

претплата

Македонска 29, 3373-349

Огласни сектор

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 387,00 дин. 3 месеца 1.160,00 дин.
6 месеци 2.317,00 дин.

Текући рачун код Комерцијалне банке

АД Београд: 205-97096-91

Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK

АД Београд је: 265-1100310005857-35

Претплату слати уз обавезну назнаку:

ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ

„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

Обавештење о претплати можете добити на тел. 330-1617

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност
осталих валута. Полугодишња/авионом: I група –
Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка:
126 EUR. III група – Америка – Аустралија:
132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR

(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT AM MAIN DE: DEUTDEFF

Korisnička banka: 100 9363029 0000

RAIFFEISENBANK, Resavska 22, Beograd

SWIFT CODE: RZBSRSBG

Korisnik: RS35265100000002543779

POLITIKA MAGAZINI DOO Beograd

II DRESDNER BANK AG Frankfurt am Main,

Germany SWIFT CODE: DRESDEFF

Korisnička banka: KOMERCIJALNA BANKA

AD, Beograd, Sv. Save 14

Serbia

SWIFT - BIC: KOBBRSBGXXX

Korisnik: RS35205002000984500033

POLITIKA MAGAZINI DOO, Beograd

Makedonska 29, Beograd

Код уплате обавезно навести:

Претплата на лист **Забавник**

Копију уплате и адресу послати на:

ПОЛИТИКА Newspapers and Magazines

– 11000 Београд,

Булевар деспота Стефана 24/1,

Србија или на факс ++ 381 11 330-1234

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.co.yu

Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

НАСЛОВНА СТРАНА

АЛЕКСА ГАЈИЋ

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

27. 4. 2007.

шездесет пет

NEMA UZMAKA NEMA PREDAJE!

Najprodavanija grafička novela Belog Puta.

Strip koji izaziva nezapamćeno planetarno interesovanje,
iz kojeg je nastao filmski hit našeg doba.

Priča o trista ratnika koja fascinira milione.

O njihovoj slavi pevao je Herodot.

Oni su promenili svet.

Na njihovom primeru učilo se časti.

Priča zbog koje se u bioskop ide sa knjigom u rukama.

Knjiga o kojoj se priča! Prvi put na srpskom jeziku!

Da li ste je pročitali?

OD VELIKOG FRENKA MILERA, AUTORA SERIJALA GRAD GREHA I BETMEN: POVRATAK MRAČNOG VITEZA
POSTOJI 300 DOBRIH RAZLOGA DA I VI PROČITATE OVU GRAFIČKU NOVELU

101089

TEENAGE TV PEDOLINO
subotom od 10:10

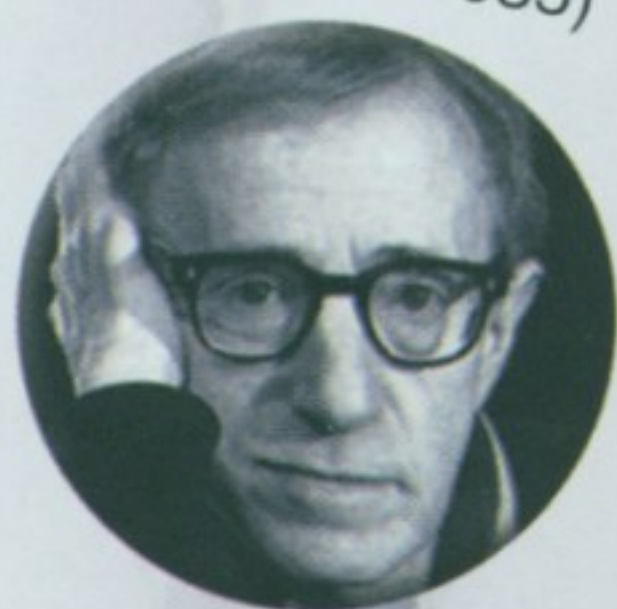

89165

РЕКЛИСУ О ТЕЛЕСНОЈ ЛЈУБАВИ

Секс без љубави је испразно искуство,
али међу испразним искуствима
свакако заузима прво место.

Вуди Аллен
амерички редитељ и писац
(рођен 1935)

На почетку беше реч.
Не, на почетку беше секс.

Антонио Грамши
италијански револуционар,
левичар
(1891–1937)

Полни сношај:
смешан положај,
пролазно задовољство,
прескупа цена.

Лорд Честерфилд
енглески државник и писац
(1694–1773)

Секс је
нешто привремено:
у одређеном тренутку
постаје недовољан.

Ерика Џонг
амерички писац
(рођена 1942)

Писање је као секс
у позним годинама.
Тешко ти је да почнеш,
а када ти крене,
не би да стајеш.

Стивен Кинг
амерички писац
(рођен 1947)

Жена може да буде секси
и када је обучена.

Шерон Стоун
америчка глумица
(рођена 1958)

Групни секс могу да поднесем само
у Фелинијевим филмовима.

Мануел Васкес Монталбан
шпански књижевник
(1939–2003)

Секс је ствар која захтева најмање времена,
али изазива највећи број невоља.

Џон Баримор
амерички глумац
(1882–1942)

Секс и лепота су неодвојиви,
као што су неодвојиви живот и савест.

Дејвид Херберт Лоренс
енглески књижевник
(1885–1930)

Ја ништа не знам о сексу.
Стално сам удата.

Заза Габор
америчка глумица
(рођена 1917)

Тачно је да пливам у мору секса,
али моје пливачке стазе
бивају све краће и краће.

Хенри Милер
амерички писац
(1891–1980)

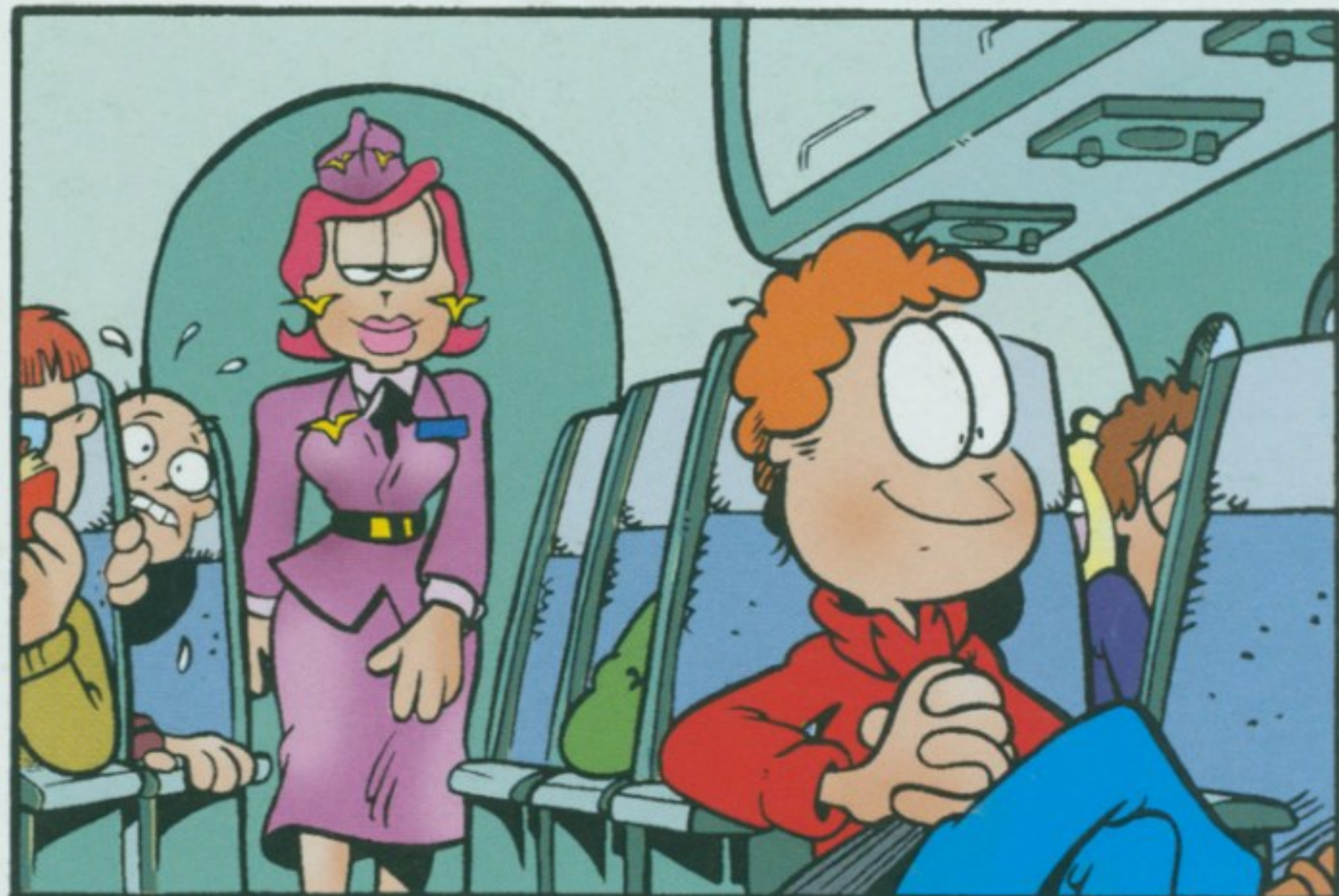
Секс је занимљивији у књизи
или на филму него у кревету.

Енди Ворхол
амерички уметник
(1928–1987)

Илустровала Светлана Кнежевић

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD GARFIELD GARFIELD

© 1995 PAWS, INC./Distributed by Universal Press Syndicate

